C/2026/4637

2026.9.3.

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

Iránymutatás a kényszermunkával előállított termékek uniós piacon belüli tilalmáról szóló (EU) 2024/3015 rendelet alkalmazásáról

(C/2026/4637)

1. Bevezetés 4
2. Jogi keret 5
2.1. Uniós alkotmányos keret 5
2.2. Nemzetközi jogi háttér 5
3. A rendelet hatálya 6
3.1. A rendelet hatálya alá tartozó termékek és gazdasági szereplők 6
3.2. A kényszermunka fogalmának meghatározása 7
3.2.1. Munka vagy szolgálat 7
3.2.2. Az önkéntes beleegyezés hiánya (önkéntelenség) 7
3.2.3. Kényszerítés 7
3.3. A kényszermunka típusai 8
3.3.1. Magánjellegű kényszermunka 8
3.3.2. Államilag előírt kényszermunka 8
3.3.3. Gyermekkényszermunka 8
3.4. A kényszermunka azonosítására szolgáló kockázati mutatók 9
4. A vizsgálati eljárás 9
4.1. A kényszermunkára vonatkozó tilalom esetleges megsértésének kivizsgálása 9
4.2. A vizsgálati eljárás hatálya 9
4.3. A vizsgálatok rangsorolásának és célzottá tételének kockázatalapú megközelítése 10
4.3.1. A termékek azonosítására és a vizsgálandó esetek rangsorolására vonatkozó kritériumok 10
4.3.2. A gazdasági szereplők azonosítása a vizsgálati szakaszokban 11
4.4. Az információk értékelése 12
4.4.1. A rendelkezésre álló információk összegyűjtése és értékelése 12
4.4.2. Releváns információforrások 12
4.5. A vizsgálatok előzetes szakasza 12
4.5.1. Információkérés a gazdasági szereplőktől 12
4.5.2. Információkérés „egyéb termékbeszállítóktól” és más érdekelt felektől, valamint további tényfeltárás 13
4.5.3. A vizsgálat előzetes szakaszának értékelése és lezárása 14
4.6. Vizsgálat 15
4.6.1. A gazdasági szereplő tájékoztatáshoz és meghallgatáshoz való joga 15
4.6.2. Információkérés a gazdasági szereplőktől 15
4.6.3. Kapcsolatfelvétel más érdekelt felekkel és helyszíni ellenőrzések 15
4.6.4. A vizsgálatokkal kapcsolatos titoktartás 16
4.6.5. A vizsgálat eredménye 16

4.7. A gazdasági szereplők együttműködése az illetékes hatóságokkal és a megkérhető információk 17

4.7.1. Példák a gazdasági szereplő által a kényszermunka kockázatainak azonosítása, megelőzése, mérséklése, megszüntetése vagy orvoslása érdekében hozott intézkedésekre vonatkozó információkra 17

4.7.2. Példák az állítólagos kényszermunka helyszínén uralkodó munkakörülményekre vonatkozó információkra 18

4.7.3. Példák a kényszermunka tilalmát állítólagosan megsértő termékkel kapcsolatos információkra . 18

4.8. A kényszermunka tilalmának megsértésére vonatkozó határozatok 19

4.8.1. A kényszermunkára vonatkozó tilalom megsértésének megállapítása 19

4.8.2. Jogsértés megállapítása az együttműködés hiánya esetén 21

4.8.3. A határozat tartalma 22

4.8.4. Az EU számára stratégiai vagy kritikus fontosságú ellátási láncok 23

4.9. A határozatok és fellebbezések felülvizsgálata 24

4.9.1. A határozat felülvizsgálatára irányuló kérelmek 24

4.9.2. A megfelelésről szóló határozat visszavonásának kérelmezése és a gazdasági szereplők által benyújtandó információk 24

4.9.3. Határozat elleni közigazgatási és bírósági fellebbezések 25

4.10. Koordináció és együttműködés a vizsgálatok és a végrehajtás terén 25

4.10.1. A tagállamon belüli nemzeti hatóságok közötti koordináció 25

4.10.2. A bűnüldöző hatóságokkal való koordináció és a büntetőeljárásokkal való kölcsönhatás 26

4.10.3. Koordináció, együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás az illetékes hatóságok és a Bizottság között 26

5. Végrehajtás és szankciók 27

5.1. A tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtása 27

5.1.1. A tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtása az EU-n belül 27

5.1.2. A tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtása a határokon 28

5.1.3. A termékek azonosítása a határon 29

5.1.4. A termékek forgalomba bocsátásának felfüggesztése és az illetékes hatóságok értesítése 29

5.1.5. Szabad forgalomba bocsátás vagy kivitel 30

5.1.6. Elutasítás, lefoglalás és ártalmatlanítás 30

5.2. Szankciók 30

5.2.1. A szankciók okai 31

5.2.2. A szankciók kiszámítása 31

6. Útmutatás a gazdasági szereplők számára a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság gyakorlásához ... 34

6.1. Cél 34

6.2. A kellő gondosságra vonatkozó uniós jogszabályok 34

6.3. Mi a kellő gondosság a kényszermunkával kapcsolatban? 35

6.3.1. A kellő gondosság mint a kényszermunka elleni hatékony eszköz 35

6.3.2. A kellő gondosság jellemzői 35

6.3.3. Együttműködés az érdekelt felekkel 36

6.4. Átvilágítási eljárás 36
6.4.1. 1. lépés: A kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság beépítése a vállalati politikákba és kockázatkezelési rendszerekbe 37
6.4.2. 2. lépés: A kényszermunka kockázatainak azonosítása és értékelése a vállalat tevékenységeiben, ellátási láncaiban és üzleti kapcsolataiban 39
6.4.3. 3. lépés: A kényszermunka kockázatának megelőzése, mérséklése és megszüntetése 41
6.4.4. 4. lépés: A végrehajtás és az eredmények nyomon követése és értékelése 43
6.4.5. 5. lépés: A kockázatok kezelési módjának közlése 44
6.4.6. 6. lépés: Jóvátétel biztosítása vagy az abban való együttműködés 45
7. A kényszermunkára vonatkozó tilalom esetleges megsértésével kapcsolatos információk benyújtása 47
7.1. Bevezetés 47
7.2. Információk benyújtása 47
7.2.1. Információszolgáltatás 47
7.2.2. Benyújtandó információk 47
7.2.3. Elérhetőségek 47
7.3. A kényszermunka vádja 48
7.4. A kényszermunkára vonatkozó bizonyítékok és igazoló dokumentumok 48
7.5. Az érintett gazdasági szereplőkre és/vagy termékekre vonatkozó információk 48
7.6. Hogyan történik a benyújtott információk kezelése? 49
7.6.1. Kezdeti értékelés 49
7.6.2. Párbeszéd a petíció benyújtójával 49
7.7. Titoktartás és adatvédelem 50
7.7.1. Titoktartás 50
7.7.2. S
személyes adatok kezelése 50

FONTOS MEGJEGYZÉS

Ezen iránymutatás eleget tesz a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet ([1]) (a továbbiakban: a rendelet vagy a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet) 11. cikkében meghatározott kötelezettségnek, és célja a rendelet végrehajtásának támogatása ([2]). Címzettjei a rendelet végrehajtásáért felelős illetékes hatóságok, valamint a vámhatóságok, a gazdasági szereplők, a fogyasztói szervezetek, a civil társadalmi szervezetek, a szakszervezetek és más érdekelt felek.

Ezen iránymutatás csupán útmutatásként szolgál, jogi hatállyal kizárólag a rendelet szövege rendelkezik. Az uniós jogszabályok kötelező erejű értelmezésére kizárólag az Európai Unió Bírósága rendelkezik hatáskörrel. Az ezen iránymutatásban leírt vélemények nem előlegezik meg az Európai Bizottságnak a Bíróság előtt esetleg képviselendő álláspontját. Sem a Bizottság, sem a Bizottság nevében eljáró személyek nem felelősek az ezen iránymutatásban található információk esetleges felhasználásáért.

Ezen iránymutatás útmutatásként szolgál a rendeletnek a tagállamokban, valamint Izlandon, Liechtensteinben és Norvégiában mint az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás aláíró országaiban, valamint Észak-Írország tekintetében az Egyesült Királyságra és az Egyesült Királyságban a Windsori Keretmegállapodással ([3]) összhangban történő alkalmazásához, a rendeletnek a vonatkozó megállapodásokba való felvételekor. Az Unióra, az EU-ra vagy az egységes piacra való hivatkozásokat ennek megfelelően úgy kell értelmezni, hogy azok magukban foglalják az EGT-t vagy az EGT piacát, valamint Észak-Írország tekintetében az Egyesült Királyságot is.

A rendelet előírásainak megfelelően ezen iránymutatást az összes érdekelt féllel, köztük a nemzetközi szervezetekkel, a tagállamokkal, a vállalkozásokkal és vállalkozói szövetségekkel, a szakszervezetekkel és a civil társadalmi szervezetekkel konzultálva dolgozták ki. A konzultációs folyamat támogatása érdekében a Bizottság egy kényszermunkával foglalkozó szakértői csoportot ([4]) hozott létre, véleményezési felhívást ([5]) tett közzé, amelyhez 160 hozzászólás érkezett, és célzott konzultációkat folytatott. Az iránymutatás szükség szerint idővel módosítható és aktualizálható.

1. **BEVEZETÉS**

A rendelet kötelező erejű szabályokat állapít meg, amelyek megtiltják a gazdasági szereplők számára, hogy kényszermunkával előállított termékeket hozzanak forgalomba az uniós piacon, és azokat kivigyék az uniós piacról. Célja, hogy javítsa az egységes piac működését azáltal, hogy hozzájárul a tisztességes és átlátható piac fenntartásához, és egyenlő versenyfeltételeket biztosít a vállalkozások számára az egységes piacon, miközben előmozdítja a felelős üzleti magatartást az EU-n belül és kívül működő vállalkozások körében. A rendelet célja továbbá, hogy hozzájáruljon a kényszermunka gyakorlatai elleni küzdelemhez, többek között az ENSZ 8.7. fenntartható fejlődési céljához, amely a kényszermunka 2030-ig történő felszámolására irányul.

A rendelet eredménykötelezettséget ró a gazdasági szereplőkre. Noha nem ír elő a kellő gondosságra vonatkozó konkrét kötelezettségeket a vállalatok számára, elismeri, hogy a kellő gondosság hasznos eszköz az ellátási láncokban alkalmazott kényszermunka kezelésére. Ennek megfelelően és a rendelettel összhangban ezen iránymutatás célja egyúttal annak tisztázása, hogy a kellő gondosság hogyan segítheti a vállalatokat a rendeletnek való megfelelésben. Ezek a szabályok attól függetlenül alkalmazandók, hogy a kényszermunkára a gazdasági szereplő saját tevékenységi helyszínein vagy az ellátási láncán belül kerül-e sor.

A rendelet végrehajtása során az illetékes hatóságoknak és a Bizottságnak tiszteletben kell tartaniuk az uniós jog általános elveit, például az arányosság elvét. A vizsgálatokat a gazdasági szereplők meghallgatáshoz való jogának kellő tiszteletben tartásával és az egyéb uniós és nemzeti jogszabályok szerinti eljárások sérelme nélkül kell lefolytatni. E célból a rendelet előírja, hogy a vezető illetékes hatóságoknak szorosan együtt kell működniük más érintett hatóságokkal.

([1]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/3015 rendelete (2024. november 27.) a kényszermunkával előállított termékek uniós piacon belüli tilalmáról (HL L, 2024/3015, 2024.12.12., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj).

([2]) Ezen iránymutatás a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 11. cikkében említett valamennyi elemre kiterjed, kivéve a rendelet 27. cikkének gyakorlati végrehajtására vonatkozó, a vámhatóságoknak és a gazdasági szereplőknek szóló útmutatást. Amint azt a 5.1.3. szakasz kifejti, ezt az iránymutatást akkor veszik figyelembe, amennyiben és amikor felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadnak el a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 27. cikke alapján.

([3]) A „Windsori Keretmegállapodás” az Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv hivatkozásokban használt új megnevezése, összhangban az Uniónak és az Egyesült Királyságnak a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről szóló megállapodással létrehozott vegyes bizottságban tett, 2023. március 24-i 1/2023 együttes nyilatkozatával.

([4]) A bizottsági szakértői csoportok nyilvántartása.

([5]) „Ossza meg velünk véleményét!” portál, Forced labour: Guidelines on the implementation of the EU rules (Kényszermunka: Iránymutatás az uniós szabályok végrehajtásához).

2. **JOGI KERET**

2.1. **Uniós alkotmányos keret**

A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet az uniós szerződéseken ([6]) alapul, és az EUSZ 2. cikkében felsorolt értékeket tükrözi, amelyek közösek az Unió és tagállamai számára ([7]). A Szerződések előírják az EU és tagállamai számára, hogy védelmezzék és érvényesítsék az olyan értékeket, mint az emberi méltóság, az emberi jogok, a szabadság, az igazságosság és a szolidaritás, amelyek a Bíróság szerint az EU identitásának középpontjában állnak, és alapvető fontosságúak az uniós jogrend működése szempontjából ([8]).

Ezeket a kötelezettségvállalásokat az Európai Unió Alapjogi Chartája ([9]) határozza meg és erősíti meg, amely kifejezetten előírja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, és azt tiszteletben kell tartani és védeni kell. A Charta kifejezetten tiltja a rabszolgaságot, a szolgaságot, a kényszer- vagy kötelező munkát, valamint az emberkereskedelmet is ([10]).

2.2. **Nemzetközi jogi háttér**

A rendelet a kényszermunka minden formáját tiltó nemzetközi jogi eszközökre épül, különösen a kényszermunkáról szóló 29. sz. ILO-egyezményre ([11]) és annak 2014. évi jegyzőkönyvére ([12]), valamint a kényszermunka felszámolásáról szóló 105. sz. ILO-egyezményre ([13]), amelyet az ILO kényszermunkáról szóló 203. sz. ajánlása ([14]) egészít ki. A rendelet támaszkodik továbbá a 182. sz. ILO-egyezményre ([15]) – amely tiltja a gyermekkényszermunkát mint a gyermekmunka egyik legrosszabb formáját ([16]) –, valamint a nemzetközi emberi jogi eszközökre. Valamennyi uniós tagállam elkötelezte magát a kényszermunka elleni küzdelem mellett, mivel mindegyikük megerősítette a kényszermunkáról szóló 29. és 105. sz. ILO-egyezményt.

Ezen iránymutatás figyelembe veszi a nemzetközileg elismert iránymutatásokban meghatározott elveket és normákat, különösen a következő eszközök tekintetében:

— az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelvei a felelős üzleti magatartásról (a továbbiakban: az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelvei) ([17]) és az OECD útmutatása a felelős üzleti magatartáshoz szükséges kellő gondosságról (a továbbiakban: az OECD kellő gondosságra vonatkozó útmutatása) ([18]),

— ILO, Hard to see, harder to count (Nehezen látható, nehezebben számolható) ([19]),

— ILO-IOE Combating forced labour – A handbook for employers and business (A kényszermunka elleni küzdelem: Kézikönyv munkáltatók és vállalkozások számára) (a továbbiakban: ILO- és IOE-kézikönyv) ([20]),

— az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek (a továbbiakban: UNGP) ([21]).

([6]) Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) egységes szerkezetbe foglalt változata (HL C 202., 2016.6.7., 13.o.), 21. cikk; az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (HL C 326., 2012.10.26., 47. o.).
([7]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (3) preambulumbekezdése.
([8]) A Bíróság 2026. április 21-i ítélete, Bizottság kontra Magyarország („az Unió értékei”), C-769/22, ECLI:EU:C:2026:326, 525. pont.
([9]) Az Európai Unió Alapjogi Chartája (CFR) (HL C 326., 2012.10.26., 391. o.).
([10]) A rendelet 1. és 5. cikke.
([11]) ILO, A kényszermunkáról szóló, 1930. évi 29. számú egyezmény.
([12]) ILO, A kényszermunkáról szóló 1930. évi egyezmény 2014. évi jegyzőkönyve (P029).
([13]) ILO, A kényszermunka felszámolásáról szóló, 1957. évi 105. számú egyezmény.
([14]) ILO, A kényszermunkáról szóló, 2014-ben elfogadott 203. sz. ajánlás (kiegészítő intézkedések).
([15]) ILO, A gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló, 1999. évi 182. számú egyezmény.
([16]) ILO, A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló, 1998. június 18-án elfogadott nyilatkozat (1998. évi ILO-nyilatkozat); az ENSZ 1966-ban elfogadott és 1976-ban hatályba lépett Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 6. cikke; az ENSZ 1966-ban elfogadott és 1976-ban hatályba lépett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 8. cikke (3) bekezdésének a) pontja.
([17]) OECD (2023), Az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei a felelős üzleti magatartásról.
([18]) OECD (2018), Az OECD útmutatása a felelős üzleti magatartáshoz szükséges kellő gondosságról.
([19]) ILO (2024), Hard to see, harder to count: Handbook on forced labour surveys (Nehezen látható, nehezebben számolható: Kézikönyv a kényszermunkára vonatkozó felmérésekről).
([20]) ILO és IOE (2025), Combating forced labour – A handbook for employers and businesses (A kényszermunka elleni küzdelem – Kézikönyv munkáltatók és vállalkozások számára), harmadik (felülvizsgált) kiadás.
([21]) UN (2011), Az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek: a jogok védelmére, tiszteletben tartására és a jogorvoslatra vonatkozó ENSZ-keretrendszer végrehajtása.

3. A RENDELET HATÁLYA

3.1. A rendelet hatálya alá tartozó termékek és gazdasági szereplők

A rendelet származástól, típustól vagy ágazattól függetlenül ([22]) minden olyan kényszermunkával előállított termékre ([23]) alkalmazandó, amelyet az uniós piacon forgalomba hoznak vagy forgalmaznak, vagy onnan exportálnak. A rendelet azokra a termékekre vonatkozik, amelyek előállításához „részben vagy egészben" kényszermunkát alkalmaztak a kitermelésük, betakarításuk, előállításuk vagy gyártásuk bármely szakaszában, többek között az ellátási láncuk bármely szakaszában végzett megmunkálásuk vagy feldolgozásuk során, függetlenül attól, hogy a tevékenységre az Unión belül vagy kívül kerül-e sor. Ezért a termékek a kényszermunkával előállított részarány vagy rész méretétől függetlenül a rendelet hatálya alá tartoznak.

A „termék" rendelet szerinti fogalommeghatározása tágabb, mint az új jogszabályi keretben szereplő fogalommeghatározása ([24]). A rendelet hatálya a gyártott termékek mellett az EUMSZ 38. cikkében meghatározott mezőgazdasági termékekre ([25]), valamint a kitermelt termékekre, például az ásványokra és más nyersanyagokra is kiterjed.

A rendelet minden olyan termékre alkalmazandó, amelyet 2027. december 14-től hoznak forgalomba vagy forgalmaznak az uniós piacon, még abban az esetben is, ha a termékeket vagy alkotóelemeiket ezen időpont előtt gyártották az EU-ban vagy importálták az EU területére. Nem terjed ki a már értékesített (azaz a végfelhasználóhoz eljutott) termékek forgalomból történő kivonására ([26]), ugyanakkor azokra a – például a polcokon vagy a raktárakban lévő – termékekre igen, amelyeket még forgalmaznak.

Az online vagy egyéb távértékesítés útján eladásra kínált termék ugyancsak a rendelet hatálya alá tartoznak, ha az értékesítési ajánlat uniós végfelhasználókat céloz meg. Jóllehet eseti értékelésre van szükség annak meghatározásához, hogy az online ajánlatok az EU-n belüli végfelhasználókat célozzák-e meg, több tényezőt is figyelembe kell venni. Ezek magukban foglalják az EU-n belüli földrajzi területekre történő szállítás lehetőségét, valamely tagállam nyelvének és pénznemének használatát, a régióra jellemző fizetési módokat, valamint a valamely tagállamban bejegyzett doménnév használatát ([27]).

A Bizottság vagy az illetékes nemzeti hatóságok a rendelet alapján ellenőrzéseket végezhetnek és további szükséges intézkedéseket hozhatnak az ilyen termékekkel kapcsolatban, még akkor is, ha a termékeket az adott online ajánlat időpontjában még nem hozták forgalomba az uniós piacon.

A szolgáltatásnyújtás nem tartozik a rendelet hatálya alá, még akkor sem, ha az a termék forgalomba hozatalához kapcsolódik, mint például a szállítás ([28]), a raktározás és a logisztika területén.

A rendelet minden olyan gazdasági szereplőre ([29]) alkalmazandó, amely termékeket hoz forgalomba vagy forgalmaz az uniós piacon, vagy termékeket exportál az uniós piacról ([30]). Meg kell felelniük a kényszermunkával előállított termékekre vonatkozó, a rendelet 3. cikkében meghatározott tilalomnak, és a tilalmat megsértő termékek betiltására vonatkozó határozat tárgyát képezhetik.

A kényszermunkával előállított termékek uniós piacon történő forgalomba hozatalának, forgalmazásának vagy onnan történő kivitelének tilalma ([31]) az emberi jogok megsértésének jelentősége miatt feltétel nélküli és abszolút. E tilalom betartásának biztosítása a gazdasági szereplők feladata.

([22]) Beleértve a stratégiai, a katonai és a védelmi vonatkozású termékeket.
([23]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 2. cikkének (7) bekezdése.
([24]) Az új uniós jogszabályi keret egy olyan intézkedéscsomag, amelynek célja a piacfelügyelet és a megfelelőségértékelés javítása az olyan gyártott termékek esetében, mint a gépek, a játékok és az elektronikai cikkek.
([25]) A termőföldön folyó termelés és az állattenyésztés révén előállított termékek és a halászati termékek, valamint az ezekhez a termékekhez közvetlenül kapcsolódó első feldolgozási szinten előállított termékek.
([26]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 1. cikkének (2) bekezdése. Erre az intézkedésre más termékjogszabályok (Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1020 rendelete (2019. június 20.) a piacfelügyeletről és a termékek megfelelőségéről, valamint a 2004/42/EK irányelv, továbbá a 765/2008/EK és a 305/2011/EU rendelet módosításáról, HL L 169., 2019.6.25., 1. o.) (a piacfelügyeletről szóló rendelet és az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/988 rendelete (2023. május 10.) az általános termékbiztonságról, az 1025/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2020/1828 európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 2001/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 87/357/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 135., 2023.5.23., 1. o.)(általános termékbiztonsági rendelet) „visszahívásként" hivatkoznak.
([27]) További információk az „Útmutató a termékekre vonatkozó uniós szabályozásról" című dokumentumban találhatók.
([28]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (18) preambulumbekezdése.
([29]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 2. cikkének (9) bekezdése.
([30]) Például adott esetben termelők, gyártók, importőrök, exportőrök, kiskereskedők és termékszállítók.
([31]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 1. cikke.

3.2. **A kényszermunka fogalmának meghatározása**

A rendelet a kényszermunkának az ILO kényszermunkáról szóló 1930. évi (29. sz.) egyezményének 2. cikkében szereplő fogalommeghatározását használja, amely kiterjed minden olyan munkára vagy szolgáltatásra, amelyet kényszerített személytől kérnek, és amelyre az adott személy nem önként jelentkezett. A fogalommeghatározás három fő elemből áll: munka vagy szolgálat, az önkéntes beleegyezés hiánya és kényszerítés.

Annak megállapításához, hogy egy helyzet kényszermunkának minősül-e, mind az önkéntelenségnek, mind a kényszerítésnek egyidejűleg kell bekövetkeznie az elemzett időszak valamely pontján. A gyakorlatban a két elem átfedheti egymást: kényszerítés esetén hiányzik a valódi beleegyezés; és amennyiben a feltételek valószínűtlenné teszik a beleegyezést, észszerűen kényszerítésre lehet következtetni ([32]).

3.2.1. *Munka vagy szolgálat*

A munka vagy szolgálat egy személy által végzett bármely olyan tevékenység, amelynek célja áruk előállítása vagy szolgáltatások nyújtása mások általi vagy saját használatra.

Míg az ILO fogalommeghatározása megemlíti a szolgálatokat, a rendelet hatálya a kényszermunkával előállított termékekre korlátozódik. Következésképpen a rendelet hatálya nem terjed ki a szolgálatokra és a háztartási munkára, még akkor sem, ha azokat kényszermunkával végzik.

Egyes munkatípusok nem tartoznak a kényszermunka ILO-egyezmény szerinti fogalommeghatározása alá ([33]), és ezért a rendelet hatálya alá sem tartoznak:

— tisztán katonai jellegű kötelező katonai szolgálat,

— a polgárok szokásos kötelezettségei,

— bírósági ítélet alapján hatósági felügyelet mellett végzett munka,

— munka vészhelyzetben, például háború vagy természeti katasztrófa esetén,

— kisebb közérdekű munkák, amelyeket a közvetlenül a közösség érdekében és közösségi konzultációval végeznek.

Az ilyen típusú munka azonban bizonyos körülmények között a kényszermunka fogalommeghatározása alá tartozhat (3.3.2. szakasz).

3.2.2. *Az önkéntes beleegyezés hiánya (önkéntelenség)*

Az „önkéntes” kifejezés arra utal, hogy a munkavállaló szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezését adja ahhoz, hogy munkát vállaljon, és bármikor szabadon távozhat. Az önkéntes beleegyezés hiányát jelenti, ha a munkáltató vagy a toborzó hamis ígéreteket tesz, vagy ha a munkavállalót nem szabad toborzásnak vetik alá, például rabszolgaságra vagy rabszolgamunkára kényszerítik, vagy ha a munkavállalót a beleegyezése nélkül arra kényszerítik, hogy a toborzás során meghatározottól eltérő jellegű munkát végezzen. A nem önként vállalt munkavégzésre okot adó egyéb körülmények közé tartoznak a túlórákra vagy az ügyeleti munkára vonatkozó visszaélésszerű követelmények, a veszélyes körülmények között, kompenzáció vagy védőfelszerelés nélkül végzett munka, a nagyon alacsony bérért vagy fizetés nélkül végzett munka a munkával kapcsolatos romló életkörülmények között, valamint a munkaviszony szabad megszüntetésének lehetősége nélkül végzett munka.

3.2.3. *Kényszerítés*

A kényszerítés azokat az eszközöket jelenti, amelyeket arra használnak, hogy akaratuk ellenére munkát kényszerítsenek valakire, többek között erőszak, mozgásban való korlátozás, adósrabszolgaság, bérek vagy személyazonosító okmányok visszatartása, valamint a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén. A kényszerítés megnyilvánulhat megfélemlítés és fenyegetés formájában (például elbocsátással vagy kitoloncolással való fenyegetés) vagy hatalommal való visszaélésként (például a jogok vagy kiváltságok megtagadása) vagy a munkavállalók kiszolgáltatott helyzetével való visszaélésként (például munkahelyük távoli elhelyezkedése vagy harmadik országbeli állampolgárságuk miatt). A munkavállalók közvetetten is kényszeríthetők a családtagjaikkal, munkatársaikkal vagy közeli hozzátartozóikkal szembeni fenyegetések vagy a kényszerítés egyéb formái révén.

([32]) ILO (2007), Általános felmérés a kényszermunkáról.
([33]) A 29. sz. ILO-egyezmény 2. cikkének (2) bekezdése.

3.3. **A kényszermunka típusai**

A kényszermunka két tág kategóriára osztható annak alapján, hogy ki kényszeríti ki: magánjellegű kényszermunka és államilag előírt kényszermunka. Magában foglalja a gyermekkényszermunkát is, amely külön megfontolást érdemel.

3.3.1. *Magánjellegű kényszermunka*

A magánjellegű kényszermunka a magánszemélyek, csoportok vagy vállalatok által előírt kényszermunkát jelenti. Gyakorlatilag a gazdaság valamennyi részét érinti, és a legtöbb eset négy nagy ágazatban fordul elő: ipar, szolgáltatások, mezőgazdaság és háztartási munka ([34]). Világszerte a kényszermunka nagy részét a magánjellegű kényszermunka teszi ki ([35]).

3.3.2. *Államilag előírt kényszermunka*

Ez az állami hatóságok, az állam nevében eljáró ügynökök vagy az államéhoz hasonló hatáskört gyakorló szervek által előírt kényszermunkára vonatkozik. A kényszermunka e formája a nemzeti jogszabályokból, politikákból vagy gyakorlatokból ered, és gyakran olyan tágabb társadalmi környezetben fordul elő, amelyet kényszerítő állami apparátusok és a polgári szabadságjogok általános hiánya jellemeznek.

A 105. sz. ILO-egyezmény kiegészíti a 29. sz. egyezményt azáltal, hogy megnevez olyan helyzeteket, amelyeknél az államok számára kifejezetten tilos kényszer- vagy kötelező munkát igénybe venni:

— politikai kényszer vagy nevelés eszközeként vagy a fennálló politikai, társadalmi vagy gazdasági rendszerrel ideológiailag ellentétes politikai nézetekért vagy ezek kifejezéséért járó büntetésként,

— a munkaerő mozgósításának és igénybevételének módszereként, a gazdasági fejlődés érdekében,

— a munkafegyelem eszközeként,

— a sztrájkban való részvétel büntetéseként,

— faji, társadalmi, nemzeti vagy vallási megkülönböztetés eszközeként.

A kényszer- vagy kötelező munka e formái semmilyen körülmények között nem tekinthetők jogszerűnek a nemzetközi munkaügyi normák szerint.

3.3.3. *Gyermekkényszermunka*

A gyermekkényszermunka a kényszermunka egyik sajátos típusa, amely a szóban forgó összetettebb kapcsolatok miatt sajátos jellemzőkkel rendelkezik. E rendelet alkalmazásában gyermek (18 év alatti személy) által egy meghatározott referencia-időszakban végzett munka, amely a következő kategóriák valamelyikébe tartozik ([36]):

— harmadik fél számára végzett munka, amennyiben a gyermek vagy a szülők kényszerítésnek vannak kitéve,

— a gyermek szüleivel vagy szülei számára végzett munka, amennyiben a gyermek vagy a szülők kényszerítésnek vannak kitéve,

— a gyermek szüleivel vagy szülei számára végzett munka, amennyiben a szülők maguk is kényszermunkát végeznek,

— a gyermekmunka 182. sz. ILO-egyezményben említett legrosszabb formáiban végzett munka, úgymint a rabszolgaság vagy a rabszolgasághoz hasonló gyakorlatok valamennyi formája ([37]).

([34]) ILO (2024), Profits and poverty: The economics of forced labour (Profit és szegénység: a kényszermunka gazdaságtana).

([35]) ILO, Walk Free, and IMO, (2022), Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage.ILO, Walk Free és IMO (2022), Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage (Globális becslések a modern rabszolgaságról: kényszermunka és kényszerházasság).

([36]) ILO, Hard to see, harder to count (Nehezen látható, nehezebben számolható), 3. oldal.

([37]) A gyermekmunka 182. sz. ILO-egyezményben meghatározott egyéb legrosszabb formái, például a prostitúció, valamint a kábítószerek előállítására és kereskedelmére irányuló tiltott tevékenységek nem tartoznak e rendelet hatálya alá, amennyiben nem kapcsolódnak termékek gyártásához.

3.4. **A kényszermunka azonosítására szolgáló kockázati mutatók**

A kényszermunka gyakori körülményei vagy mutatói közé tartoznak a következők: a) kényszertoborzás, b) megtévesztés, c) adósság kihasználása, d) veszélyes vagy megalázó munkakörülmények, e) megterhelő munkaidő vagy munkaidő-beosztás, f) a munkával kapcsolatos életkörülmények romlása, g) további visszaélésszerű kötelezettségek, h) fizikai és szexuális erőszak, i) az elszigeteltséggel való visszaélés, j) a munkavállalók mozgásának korlátozása, k) készpénz, pénzeszközök vagy személyazonosító okmányok visszatartása, l) munkabér visszatartása, m) fenyegetés vagy megfélemlítés, valamint n) a kiszolgáltatottsággal való visszaélés.

Az államilag előírt kényszermunka szempontjából releváns általános strukturális mutatók közé tartoznak a következők: a) szabadságvesztés és fogva tartás, b) a fogvatartási körülmények manipulálása, c) az állam által kiszabott pénzbüntetés, d) az állami szolgáltatások, a jogállás és a szociális jogosultságok visszavonása vagy megtagadása, e) vagyon, földterület, lakás vagy termelési eszközök kisajátítása vagy elkobzása, f) az állam vagy az állami vállalatok által kiszabott foglalkoztatási szankciók, g) a munkaviszony megszüntetésének törvényi tilalma, h) felügyelet és társadalmi nyomon követés, i) az állam által kiváltott pszichológiai kényszerítés és ideológiai nyomás, valamint j) kollektív és harmadik személyekkel szembeni szankciók.

A mutatók meghatározása és részletes magyarázata, valamint a nem önként vállalt munka és a kényszerítés formái megtalálhatók a kényszermunkára vonatkozó mutatókról szóló ILO-útmutatásban ([38]).

4. **A VIZSGÁLATI ELJÁRÁS**

4.1. **A kényszermunkára vonatkozó tilalom esetleges megsértésének kivizsgálása**

A gazdasági szereplőknek tartózkodniuk kell a termékek uniós piacon történő forgalomba hozatalától, illetve a kényszermunkával érintett termékek behozatalától és kivitelétől. Ez a kötelezettség attól függetlenül fennáll, hogy indítanak-e vizsgálatot vagy sem. A tilalom fenntartása érdekében az illetékes hatóságok vizsgálatokat indíthatnak, amelyek eredményeként hivatalos határozat születik egy termék uniós piacról való kitiltásáról.

Egy termék forgalomba hozatalának betiltására vonatkozó döntést csak a vezető illetékes hatóság által végzett alapos vizsgálatot követően lehet meghozni ([39]). Ez ilyen hatóság vagy i. a Bizottság, ha a feltételezett kényszermunkára az EU-n kívül kerül sor, vagy ii. valamely tagállam illetékes hatósága, ha az a területükön történik ([40]).

A vizsgálati eljárás során és a döntéshozatalkor a vezető illetékes hatóságoknak tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot, beleértve az arányosság elvét is: minden intézkedésnek és fellépésnek megfelelőnek és szükségesnek kell lennie célja eléréséhez, és nem róhat túlzott terhet a gazdasági szereplőkre.

4.2. **A vizsgálati eljárás hatálya**

A rendelet szerinti vizsgálatok célja i. annak megállapítása, hogy megsértették-e a 3. cikket (nevezetesen a kényszermunka tilalmát), valamint ii. annak meghatározása, hogy milyen intézkedéseket kell bevezetni ([41]).

A kényszermunkára vonatkozó tilalom megsértésének megállapításához a vezető illetékes hatóságnak egyidejűleg meg kell vizsgálnia i. azt, hogy az ILO fogalommeghatározásai és kényszermunkára vonatkozó mutatói szerint alkalmaztak-e kényszermunkát az értékelés tárgyát képező termékek előállítása során, valamint ii. azt, hogy a gazdasági szereplők forgalmazták-e azokat az uniós piacon, vagy exportálták-e az EU-ból.

A vizsgálati eljárás az állítólagosan kényszermunkával előállított termékekre és a kényszermunka kitermelés, betakarítás, előállítás vagy gyártás során történő alkalmazására összpontosít, nem pedig a gazdasági szereplő teljes üzleti tevékenységére.

A vizsgálatok vonatkozhatnak termékrészekre, alkotóelemekre vagy teljes termékekre, köztes vagy végtermékekre, azonos típusú terméksorozatokra vagy termékkategóriákra, illetve egy adott gyárból vagy létesítményből származó termékekre ([42]). Bizonyos körülmények között, amennyiben a bizonyítékok a kényszermunka rendszerszintű vagy széles körű alkalmazására utalnak, beleértve a feltételezett államilag előírt kényszermunka eseteit is, a vizsgálat hatályát ki lehet terjeszteni az adott beszállítóktól és/vagy földrajzi területekről származó további termékekre vagy termékkategóriákra.

([38]) ILO (2025), A kényszermunkára vonatkozó ILO-mutatók. Lásd még: ILO (2024), Hard to see, harder to count (Nehezen látható, nehezebben számolható).
([39]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 2. cikkének (17) bekezdése.
([40]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 15. cikke.
([41]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (4) bekezdése.
([42]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 2. cikkének (6) és (7) bekezdése.

1. ábra

A vizsgálati eljárás áttekintése, valamint a határozat elfogadása és végrehajtása

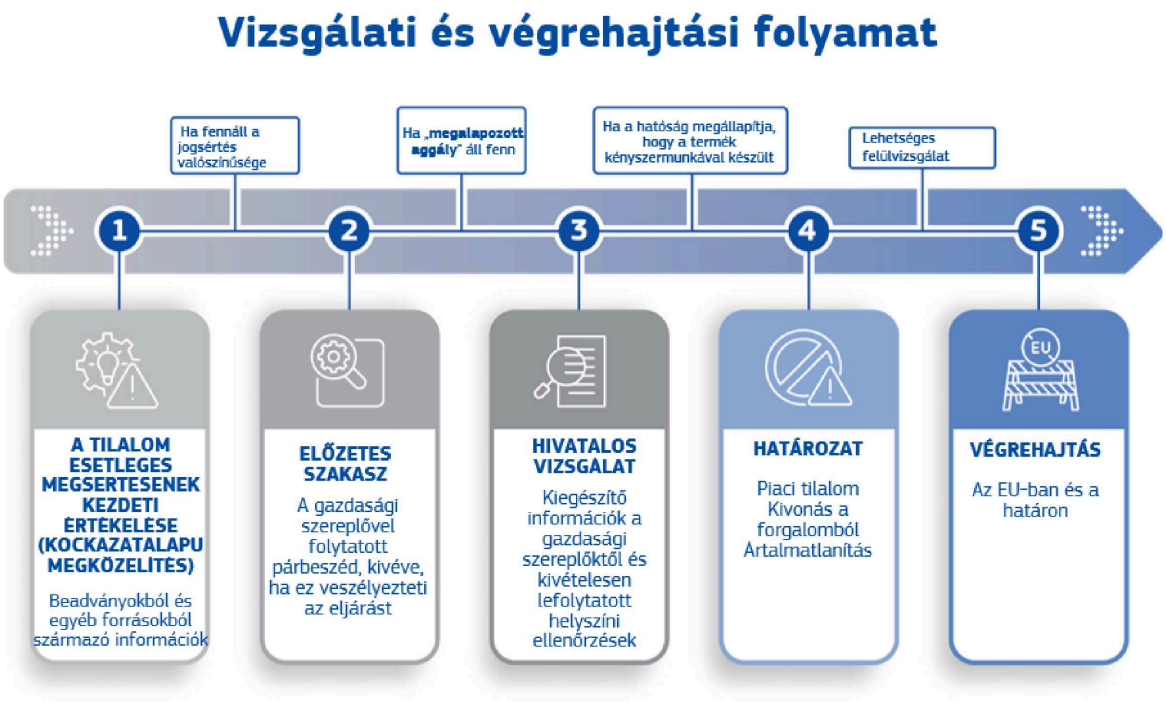

4.3. A vizsgálatok rangsorolásának és célzottá tételének kockázatalapú megközelítése

A rendelet kockázatalapú megközelítést ([43]) határoz meg a vezető illetékes hatóságok számára a vizsgálat alá vonandó termékek (4.3.1. szakasz) és gazdasági szereplők (4.3.2. szakasz) azonosításához, valamint az ügyeknek a vizsgálati eljárás kezdeti és előzetes szakaszában történő rangsorolásához. Ez a rangsorolás biztosítja a korlátozott végrehajtási erőforrások hatékony felhasználását azáltal, hogy az erőfeszítéseket azokra az esetekre összpontosítja, ahol a legnagyobb a kényszermunka tilalmának megsértési kockázata és lehetséges hatása, és ahol a beavatkozás valószínűleg a leghatékonyabb.

4.3.1. *A termékek azonosítására és a vizsgálandó esetek rangsorolására vonatkozó kritériumok*

Három kritériumot ([44]) kell együttesen értékelni ahhoz, hogy releváns termékcsoportonként meg lehessen határozni a kényszermunkára vonatkozó tilalom megsértésének általános kockázatát, és ezáltal az ügyek rangsorolását.

— **A feltételezett kényszermunka mértéke és súlyossága, beleértve az államilag előírt kényszermunkát is**

Minél nagyobb a feltételezett kényszermunka mértéke és súlyossága, annál magasabb a kockázati szint, és annál nagyobb prioritással kell kezelni az esetet. A vezető illetékes hatóságoknak mérlegelniük kell a kényszermunka mértékét és súlyosságát a termékkel kapcsolatban, adott esetben azzal a régióval/országgal összefüggésben, ahol a terméket előállították.

A kényszermunka gyakorlatai nagyobb léptékűnek tekinthetők, ha ezek a gyakorlatok mind az összlétszám, mind az előfordulási gyakoriság tekintetében nagyobb számú embert érintenek.

Jólehet a kényszermunka valamennyi esete súlyosnak tekinthető, egyes helyzetek különösen súlyosnak minősülnek például az alábbi tényezők alapján: a) a kényszermunka jelen lévő mutatóinak száma, b) a helyzet orvoslásának nehézsége vagy lehetetlensége, c) a kényszermunka gyakorlatainak hosszú időtartama vagy ismétlődő jellege, vagy d) az állítólagos kényszermunka rendszerszintű jellege, például maga az állam részvétele a kényszermunka elrendelésében vagy az abban való bűnrészesség.

([43]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 14. cikke. A „kockázatalapú megközelítés" kifejezés, amely iránymutatásul szolgál a kényszermunkával kapcsolatos ügyek vezető illetékes hatóságok általi rangsorolásához, itt nem tévesztendő össze a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló (EU) 2024/1760 irányelv (CSDDD) szerinti „kockázatalapú megközelítés" kifejezéssel, amely arra utal, hogy a vállalkozások prioritásként kezelik azokat a területeket, amelyekre a kellő gondosságra irányuló erőfeszítéseiket összpontosítaniuk kell.

([44]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 14. cikkének (2) bekezdése.

Az államilag előírt kényszermunka valószínűleg nagy léptékű és súlyosságú, mivel jellemzően nagyszámú embert érint, és az államhatalom gyakorlása révén kikényszerített strukturális vagy rendszerszintű kényszermunka-gyakorlatokat foglal magában.

— **Az uniós piacon forgalomba hozott vagy forgalmazott termékek mennyisége vagy volumene**

Minél nagyobb az uniós piacon forgalomba hozott vagy forgalmazott, illetve az uniós piacról kivitt érintett termékek mennyisége vagy volumene, annál nagyobb prioritást élvez az eset kezelése, mivel több uniós vállalkozás és fogyasztó van kitéve a kényszermunka kockázatának.

Az adatok rendelkezésre állásától függően az érintett termékek mennyiségének vagy volumenének értékelése során a következő szempontokat kell figyelembe venni: i. fizikai mennyiség vagy volumenek, és ii. monetáris érték vagy értékesítési volumenek.

— **A termék azon részének aránya a végtermékben, amelyet feltételezhetően kényszermunkával állítottak elő**

Minél nagyobb a gyaníthatóan kényszermunkával előállított rész vagy alkotóelem aránya a végterméken és annak ellátási láncán belül, annál nagyobb prioritással kell kezelni az esetet. A részarányt az adott résznek vagy alkotóelemnek a végtermékhez viszonyított fizikai, funkcionális vagy gazdasági jelentősége alapján kell értelmezni.

4.3.2. *A gazdasági szereplők azonosítása a vizsgálati szakaszokban*

A kényszermunkára vonatkozó tilalom állítólagos megsértésének kivizsgálása során a vezető illetékes hatóságnak nemcsak arról kell döntenie, hogy mely termékeket részesítse előnyben, hanem arról is, hogy mely gazdasági szereplőkre összpontosítson ([45]). Ennek során a következőket kell figyelembe venni:

— **Az állítólagos kényszermunkához való közelség és befolyás**

Az illetékes hatóságoknak mérlegelniük kell, hogy mely gazdasági szereplők állnak a legközelebb az értéklánc azon szakaszaihoz, ahol a kényszermunka gyanúja felmerül. Az ilyen gazdasági szereplők jellemzően upstream beszállítók, termelők, gyártók vagy feldolgozók, illetve közbenső beszállítók, akik szerződéses vagy operatív ellenőrzést gyakorolnak a szóban forgó termelési szakasz felett. Az EU-n kívül előforduló kényszermunka esetében azonban előfordulhat, hogy az ilyen gazdasági szereplők nem állnak egyértelmű kapcsolatban az uniós piaccal, ezért az importőrök valószínűleg kulcsfontosságú gazdasági szereplők lesznek az illetékes hatóságok figyelmének középpontjában. A rendelet kiterjed a downstream gazdasági szereplőkre, beleértve az EU-n belül működő forgalmazókat is.

A közelség mellett az illetékes hatóságoknak azt is mérlegelniük kell, hogy mely gazdasági szereplők rendelkeznek a legnagyobb befolyással a kényszermunka megelőzésére, enyhítésére és megszüntetésére. Ez magában foglalja különösen annak figyelembevételét, hogy képesek-e változást előidézni egy másik szervezet működésében vagy gyakorlatában, hozzájárulva a kényszermunka kockázatához ([46]).

— **A gazdasági szereplők mérete és gazdasági erőforrásai**

Az illetékes hatóságoknak figyelembe kell venniük azon gazdasági szereplők méretét és gazdasági erőforrásait is, amelyekre összpontosítani kívánnak, egyszersmind mérlegelniük kell a kisebb vállalkozásokhoz történő kiszervezés révén történő kijátszás kockázatát is. A nagyobb vállalatok jellemzően több szakértelemmel és erőforrással rendelkeznek a megfelelés terén, mint a kis- és középvállalkozások (kkv-k).

— **Az ellátási lánc összetettsége**

Bár ez nem szempont annak megállapításához, hogy mely gazdasági szereplőkre kell összpontosítani, az illetékes hatóságoknak szem előtt kell tartaniuk, hogy az ellátási lánc nagyobb összetettsége általában csökkenti a kényszermunka kockázatainak átláthatóságát, elszámoltathatóságát és nyomonkövethetőségét. Az összetett ellátási láncok olyan termékeket foglalnak magukban, amelyek a termelés, az átalakítás és a feldolgozás és/vagy a tranzit és átrakodás több fázisán esnek át, gyakran több joghatóságon és régión keresztül, és számos résztvevőjük van a többszintű, határokon átnyúló ellátási hálózatokban. Mivel kényszermunka az ilyen ellátási láncok vagy hálózatok számos pontján előfordulhat, az illetékes hatóságoknak kiterjedtebb elemzésre lehet szükségük annak felderítéséhez.

([45]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 14. cikkének (4) bekezdése.
([46]) A „befolyás” meghatározását lásd a 4.3.2. szakaszban.

4.4. **Az információk értékelése**

4.4.1. *A rendelkezésre álló információk összegyűjtése és értékelése*

A vizsgálati eljárás első lépése az, hogy a vezető illetékes hatóság összegyűjt és értékel minden releváns, tényszerű és ellenőrizhető információt annak megállapításához, hogy fennáll-e a kényszermunka tilalma megsértésének valószínűsége ([47]). Ennek során a vezető illetékes hatóságnak a kockázatalapú megközelítés kritériumait is alkalmaznia kell (4.3. szakasz).

4.4.2. *Releváns információforrások*

A vezető illetékes hatóságok számos információforrást és -típust figyelembe vehetnek, többek között a következőket:

— az egyablakos információbenyújtási ponton keresztül benyújtott információk (lásd az információk benyújtásáról szóló 7. szakaszt),

— a kényszermunkával kapcsolatos kockázatok adatbázisában szereplő információk ([48]), amelyek jelzik a termékekkel és a földrajzi területekkel kapcsolatos kockázatokat,

— a kényszermunka kockázati mutatói ([49]), beleértve azonosításuk módját (3.4. szakasz),

— a piacfelügyeleti információs és kommunikációs rendszer (ICSMS) kényszermunkával kapcsolatos modulja ([50]), amely magában foglalja például a tilalom megsértéséről szóló korábbi határozatokat, valamint a Bizottság és a tagállamok illetékes hatóságai között a korábbi vizsgálatok részeként megosztott információkat,

— más hatóságoktól, például a nemzeti munkaügyi felügyelőségektől, az egészségvédelmi és biztonsági hatóságoktól, az adóhatóságoktól, az igazságügyi szervektől és az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények kivizsgálásáért felelős hatóságoktól származó információk,

— az érdekelt felektől, például a civil társadalmi szervezetektől, a helyi közösségektől, a munkajogi aktivistáktól, a szakszervezetektől és a munkavállalók képviselőitől, az egyes munkavállalóktól és az állítólagos áldozatoktól származó információk,

— a Bizottság és az illetékes hatóságok által saját kezdeményezésükre – többek között elemzések és tanulmányok, más uniós jogi keretek szerinti vizsgálatok, másodelemzések, az ellátási lánc nyomonkövethetőségi eszközei és más releváns eszközök alapján – gyűjtött információk.

4.5. **A vizsgálatok előzetes szakasza**

Ha a vezető illetékes hatóság előzetes értékelése a kényszermunkára vonatkozó tilalom megsértésének valószínűségét jelzi, a 4.3. szakaszban ismertetett kockázatalapú megközelítés kritériumai alapján megindíthatja a vizsgálat előzetes szakaszát.

Az előzetes szakasz célja, hogy több információt gyűjtsön a gazdasági szereplőktől és más szereplőktől annak érdekében, hogy a vezető illetékes hatóságok megállapíthassák, hogy fennáll-e a kényszermunka tilalmának megsértésével kapcsolatos „megalapozott aggály”.

4.5.1. *Információkérés a gazdasági szereplőktől*

4.5.1.1. Olyan helyzet, amikor információkérés történik

Az előzetes szakaszban a vezető illetékes hatóság információkat kérhet az értékelés tárgyát képező gazdasági szereplőktől a kényszermunka kockázatának a tevékenységeik során történő megelőzésére, csökkentésére és megszüntetésére irányuló intézkedésekről. Az információkérés során a vezető illetékes hatóságnak figyelembe kell vennie i. a gazdasági szereplő méretét és erőforrásait, valamint azt, hogy észszerűen milyen információkhoz férhet hozzá, továbbá ii. azokat az információkat, amelyeket a gazdasági szereplők korábban már benyújthattak a hatóságoknak, és amelyeket ezért nem szabad újra bekérni (egyszeri adatszolgáltatás elve). Lásd a 4.7. szakaszt azokról az információkról, amelyeket a gazdasági szereplőknek kérésre rendelkezésre kell bocsátaniuk. Ez a szakasz lehetőséget kínál a gazdasági szereplők számára, hogy releváns információkat és adott esetben észrevételeket nyújtsanak be arra vonatkozóan, hogy i. hogyan kezelik a kényszermunka kockázatát az ellátási láncaikban az értékelés tárgyát képező termékekkel kapcsolatban, vagy ii. miért nem relevánsak a vezető illetékes hatóság aggályai a termékeik tekintetében. Ezeket az információkat és észrevételeket a vezető illetékes hatóságnak gondosan és objektíven kell értékelnie.

([47]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 14. cikkének (3) bekezdése.
([48]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 8. cikke.
([49]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 11. cikkének e) pontja.
([50]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 7. cikkének (1) bekezdése.

A vezető illetékes hatóságoknak azt is szem előtt kell tartaniuk, hogy bár a kellő gondosság elvének megfelelő ellátási lánc hasznos megközelítés a gazdasági szereplők számára annak bizonyításához, hogy az értékelés tárgyát képező termékeket nem kényszermunkával állították elő ([51]), a rendelet nem ír elő kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségeket, és hogy más megközelítések, például a termékek nyomonkövethetősége, a felelős beszerzési gyakorlatok, a tanúsítási rendszerek és a munkavállalók által irányított nyomon követés is hatékonyak lehetnek.

A gazdasági szereplő kellő gondosságra irányuló erőfeszítéseiből vagy más megközelítésekből származó dokumentáció a vizsgálat különböző szakaszaiban a vezető illetékes hatóság rendelkezésére bocsátható.

A rendelet 16. cikkének sérelme nélkül, amennyiben a Bizottság jár el vezető illetékes hatóságként ([52]), közvetlenül kérhet információkat a gazdasági szereplőtől anélkül, hogy segítségért folyamodna a gazdasági szereplő letelepedési helye szerinti tagállam illetékes nemzeti hatóságához.

4.5.1.2. Olyan helyzet, amikor nem kerül sor információkérésre

Bár a vezető illetékes hatóságnak főszabály szerint információkérést kell küldenie a gazdasági szereplőknek, ezt nem teszi meg, amennyiben úgy ítéli meg, hogy az ilyen kérés veszélyeztetheti a hatósági értékelés eredményét ([53]). Ez különösen a következő esetekben fordulhat elő:

— ha nagy a kockázata annak, hogy a gazdasági szereplővel való kapcsolatfelvétel esetén a bizonyítékok eltűnnek,

— ha egy párhuzamos nyomozás veszélybe kerülhet,

— ha a kényszermunka potenciális áldozatai vagy a petíció benyújtója megtorlás veszélyének lehetnek kitéve.

E döntés meghozatalakor a vezető illetékes hatóságnak mérlegelnie kell az eljárás hatékonyságát, a gazdasági szereplő meghallgatáshoz való jogát, a tanúk és kényszermunka potenciális áldozatai védelme biztosításának szükségességét, valamint az eset sajátosságait. Ha a gazdasági szereplővel nem veszik fel a kapcsolatot, és ezt követően vizsgálatot indítanak, a gazdasági szereplő számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a vizsgálati szakaszban információkat nyújtson be, tiszteletben tartva a védelemhez való jogát ([54]).

4.5.1.3. A gazdasági szereplők vagy a hatóságok együttműködésének hiánya

Ha a gazdasági szereplővel azért nem vették fel a kapcsolatot, mert az információkérés veszélyeztetheti az értékelést, vagy ha a gazdasági szereplő (vagy hatóság) nem működik együtt (4.5.1.3. szakasz), ez azt jelenti, hogy a vezető illetékes hatóság nem tudja figyelembe venni a beadványaikat. Ilyen esetekben a vezető illetékes hatóságnak a rendelkezésre álló egyéb releváns tények alapján meg kell állapítania, hogy fennállnak-e megalapozott aggályok ([55]).

Ez magában foglal minden egyéb, a hatóság kezdeti értékelése és a vizsgálatok előzetes szakasza során gyűjtött bizonyítékot, beleértve a másodelemzést és a más érdekelt felektől származó bizonyítékokat is. Az együttműködés hiánya elvben releváns bizonyítéknak minősül (4.8.1.1. szakasz).

4.5.2. *Információkérés „egyéb termékbeszállítóktól” és más érdekelt felektől, valamint további tényfeltárás*

Adott esetben a vezető illetékes hatóság „más termékbeszállítóktól” is kérhet információkat ([56]). Ez magában foglalja az ellátási lánc magasabb szintjein álló termékgyártókat is, amelyek részt vehettek az állítólagos kényszermunkában, vagy információkkal rendelkezhetnek a kényszermunkában állítólagosan részt vevő, de az uniós piaccal közvetlen kapcsolatban nem álló beszállítókról vagy gyártókról.

([51]) Lásd a jelen iránymutatás 6. szakaszát.
([52]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 15. cikkének (1) bekezdése.
([53]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (1) bekezdése.
([54]) A rendelet 41. és 48. cikke.
([55]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (4) bekezdése.
([56]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (1) bekezdése.

A vezető illetékes hatóság más érdekelt felektől is kérhet információkat ([57]), például a petíciók benyújtóitól, az érintett munkavállalóktól, a szakszervezetektől, az értékelés tárgyát képező termékek logisztikájában részt vevő vállalatoktól, más hatóságoktól (pl. az emberkereskedelem elleni bűncselekményeket büntetőeljárás alá vonó hatóságoktól) és az érintett áldozatcsoportokat képviselő közösségektől.

A vezető illetékes hatóságnak megfelelő biztosítékokat kell alkalmaznia az általa megkeresett érdekelt felek bizalmas adatainak és biztonságának védelme érdekében, beleértve az érintett munkavállalók és a kényszermunka potenciális áldozatainak személyazonosságát is. Amennyiben lehetséges, a potenciális áldozatokat az illetékes nemzeti szervekhez kell irányítania (pl. az emberkereskedelem elleni jogszabályok alapján létrehozott nemzeti áldozatkezelési mechanizmusok [4.10.1. szakasz]).

4.5.3. *A vizsgálat előzetes szakaszának értékelése és lezárása*

4.5.3.1. A megalapozott aggályokra vonatkozó következtetés

A vezető illetékes hatóságnak az összes összegyűjtött információ alapján meg kell állapítania, hogy fennáll-e „megalapozott aggály” arra vonatkozóan, hogy az értékelés tárgyát képező gazdasági szereplők megsértették a kényszermunka tilalmát, és ezért vizsgálatot kell-e indítania ([58]).

A vezető illetékes hatóságnak az értékelés tárgyát képező gazdasági szereplőktől származó információk kézhezvételétől számított 30 munkanap áll rendelkezésére, hogy következtetést vonjon le ([59]). Ha több gazdasági szereplővel vették fel a kapcsolatot, ez a 30 napos határidő az összes megkeresett gazdasági szereplő válaszainak kézhezvételét követő naptól kezdődik.

A „megalapozott aggály” tárgyilagos, tényszerű és ellenőrizhető információkon alapuló, észszerű jelzés a Bizottság vagy az illetékes hatóságok számára annak feltételezéséhez, hogy valószínűsíthetően valamely terméket kényszermunkával állították elő ([60]). Az objektív és ellenőrizhető információk olyan információk, amelyeket bizonyítékok támasztanak alá, és amelyek megbízható forrásokon alapulnak. A releváns bizonyítéktípusokat lásd a 4.8.1.1. szakaszban.

A lehetséges büntetőeljárások bizalmas jellegének védelme érdekében, amennyiben megalapozott aggály merül fel, a hivatalos vizsgálatot indítani kívánó tagállam vezető illetékes hatóságának először kapcsolatba kell lépnie az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények kivizsgálásáért felelős hatóságokkal (4.10.2. szakasz) annak érdekében, hogy koordinálja az időzítést, és értékelje az ilyen vizsgálatnak a folyamatban lévő büntetőeljárásokra gyakorolt lehetséges hatását. A rendelet szerinti vizsgálatoknak és határozatoknak nem feltétele a nyomozás.

4.5.3.2. A megalapozott aggályok hiányára vonatkozó következtetés és a gazdasági szereplők lehetősége az aggályok kezelésére

Ha az összes összegyűjtött információ alapján a vezető illetékes hatóság aggályai nem jelentenek megalapozott aggályt a kényszermunka tilalmának megsértésével kapcsolatban, vagy ha az ilyen aggály okai megszűntek, a hatóság nem indíthat vizsgálatot, és erről megfelelően tájékoztatnia kell a gazdasági szereplőt ([61]). Amennyiben a gazdasági szereplő a 30 napos határidőn belül bizonyítja, hogy megfelelő lépéseket tesz a kényszermunkahelyzet kezelése érdekében, a vezető illetékes hatóság dönthet úgy, hogy észszerű időt biztosít az érintett gazdasági szereplők számára az ilyen lépések megtételére és a kényszermunka megszüntetésére, figyelembe véve többek között a folyamat összetettségét, a kényszermunka felszámolásának megvalósíthatóságát, az érintett érdekelt felek számát, valamint az érintett gazdasági szereplők méretét és erőforrásait ([62]).

A vezető illetékes hatóságnak ezen észszerű határidő letelte után meg kell állapítania, hogy a lépések elérték-e céljukat, és így valóban vannak-e megalapozott aggályai.

Egyes esetekben előfordulhat, hogy a kényszermunka kockázatainak rövid időn belüli kezelése nem reális. Ez különösen igaz az államilag előírt kényszermunka legtöbb esetére, mivel a gazdasági szereplőnek korlátozott befolyása van az azt alátámasztó állami politikák megszüntetésére. Ilyen esetekben a felelősségteljes megszüntetés lehet az egyetlen rendelkezésre álló eszköz a kényszermunka kezelésére a termelési folyamatban (6.4.3. szakasz).

([57]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (1) bekezdése.
([58]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (3) bekezdése.
([59]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (3) bekezdése.
([60]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 2. cikkének (16) bekezdése.
([61]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (5) bekezdése.
([62]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (44) preambulumbekezdése.

4.6. **Vizsgálat**

Ha a vezető illetékes hatóság úgy ítéli meg, hogy „megalapozott aggály” áll fenn azzal kapcsolatban, hogy az értékelés tárgyát képező gazdasági szereplők megsértették a kényszermunka tilalmát, vizsgálatot kell indítania ([63]).

A vezető illetékes hatóságnak a vizsgálat tárgyát képező gazdasági szereplők rendelkezésére kell bocsátania a vizsgálati folyamatra és a vizsgálat lehetséges következményeire vonatkozó releváns információkat (4.6.1. szakasz). Ebben a szakaszban a vezető illetékes hatóság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az értékelése szempontjából releváns további információkat gyűjtsön, többek között – kivételes helyzetekben – helyszíni ellenőrzések révén (4.6.3. és. szakasz).

A rendelet szerinti vizsgálatok nem érintik az emberkereskedelem elleni uniós vagy nemzeti jogszabályok szerinti esetleges büntetőeljárásokat.

4.6.1. *A gazdasági szereplő tájékoztatáshoz és meghallgatáshoz való joga*

Amint a vezető illetékes hatóság úgy dönt, hogy megindítja a vizsgálatot, 3 munkanap áll rendelkezésére, hogy a gazdasági szereplő rendelkezésére bocsássa az alábbiakban feltüntetett információkat.

— A vizsgálat megindítása és a lehetséges következmények ([64]), beleértve az együttműködés hiányából eredő következményeket, valamint az esetleges tilalmat elrendelő és ártalmatlanítási utasításokat.

— A vizsgálat tárgyát képező termékek vagy termékrészek, valamint egyéb releváns információk, például az érintett előállítási helyszínek. Ha a vizsgálat későbbi szakaszában további termékeket adnak hozzá, a gazdasági szereplőt megfelelően tájékoztatni kell, és elegendő időt kell biztosítani számára ahhoz, hogy válaszoljon az e további termékekkel kapcsolatos állításokra.

— A vizsgálat okai, kivéve, ha ezen információk közlése veszélyeztetheti az eredményt, pl. a bizonyítékok eltűnésének kockázata vagy a potenciális áldozatokat fenyegető kockázat. Az indokolás során védeni kell az érdekelt felek bizalmas adatait és biztonságát.

— A gazdasági szereplő azon joga, hogy adott határidőn belül észrevételeket nyújtson be, beleértve az előzetes szakaszban nem szolgáltatott releváns információkat vagy a vizsgálat tárgyát képező termékek tekintetében a kényszermunka kezelésére irányuló közelmúltbeli intézkedésekre vonatkozó információkat. A gazdasági szereplő meghallgatáshoz való joga a vizsgálat kulcsfontosságú eleme ([65]).

4.6.2. *Információkérés a gazdasági szereplőktől*

Az előzetes szakaszhoz hasonlóan a vezető illetékes hatóság a hivatalos vizsgálat során információkat kérhet a vizsgálat tárgyát képező gazdasági szereplőktől (lásd: 4.5.1. és 4.7. szakasz). Az ilyen információk indikatív listája a 4.7. szakaszban található.

A vezető illetékes hatóságnak a kért információk benyújtására legalább 30 munkanapos, de legfeljebb 60 munkanapos határidőt kell megállapítania. A gazdasági szereplők akkor kérhetik a határidő meghosszabbítását, ha erre érvényes indokot szolgáltatnak. Az ilyen meghosszabbítás iránti kérelmet a vezető illetékes hatóságnak megfelelően értékelnie kell, figyelembe véve az eset körülményeit, beleértve az érintett gazdasági szereplő méretét és gazdasági erőforrásait, például azt, hogy a gazdasági szereplő kkv-e ([66]).

4.6.3. *Kapcsolatfelvétel más érdekelt felekkel és helyszíni ellenőrzések*

Az előzetes szakaszhoz hasonlóan a vezető illetékes hatóság a vizsgálat során más érdekelt felektől is gyűjthet információkat ([67]).

A vezető illetékes hatóság helyszíni ellenőrzéseket végezhet ([68]) a már összegyűjtött bizonyítékok megerősítése vagy megcáfolása, valamint további bizonyítékok gyűjtése érdekében. Az ilyen bizonyítékok egyaránt lehetnek terhelő és mentő bizonyítékok is.

([63]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 18. cikke.
([64]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 18. cikkének (1) bekezdése.
([65]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 16. cikkének (2) bekezdése és (68) preambulumbekezdése.
([66]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 18. cikkének (4) bekezdése.
([67]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 18. cikkének (5) bekezdése.
([68]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 19. cikke.

4.6.3.1. Az illetékes hatóságok által az EU-n belül végzett ellenőrzések

A tagállamok vezető illetékes hatóságai az előzetes szakaszban vagy a hivatalos vizsgálat során – amennyiben szükségesnek és arányosnak ítélik – az uniós joggal és nemzeti jogszabályaikkal összhangban ellenőrzéseket végezhetnek a területükön. A vezető illetékes hatóságok más nemzeti hatóságoktól, például munkaügyi, szociális, egészségügyi vagy adóügyi hatóságoktól is kérhetnek együttműködést. A nemzeti jogszabályi kerettől és a vonatkozó bírói engedélyektől függően ez magában foglalhatja a vállalati telephelyek be nem jelentett ellenőrzésének, valamint a dokumentumok másolásának vagy lefoglalásának lehetőségét.

A vezető illetékes hatóságoknak együtt kell működniük ugyanazon tagállam más olyan hatóságaival, amelyek hasonló eseteket vizsgálnak (pl. munkaügyi felügyelőségek, bűnüldözés az emberkereskedelem elleni európai vagy nemzeti jogszabályok alkalmazásával összefüggésben). Ez a helyzet különösen akkor, ha a többi hatóság ebben az összefüggésben előzetes bejelentés nélkül ellenőrzéseket végezhetett a gazdasági szereplők vállalati telephelyein.

4.6.3.2. A Bizottság által az EU-n kívül végzett ellenőrzések

Az EU-n kívüli kényszermunkával kapcsolatos esetekben a Bizottság – vezető illetékes hatóságként – kivételes körülmények között az érintett gazdasági szereplők és nem uniós kormányok beleegyezésével minden szükséges ellenőrzést és vizsgálatot elvégezhet ([69]). A hozzájárulás megtagadása az eset ténybeli és jogi körülményeire tekintettel az együttműködés hiányának tekinthető.

4.6.4. *A vizsgálatokkal kapcsolatos titoktartás*

A vizsgálati eljárás során gyűjtött nem nyilvános információk kizárólag a rendelet alkalmazása céljából használhatók fel, kivéve, ha az uniós jog vagy az uniós joggal összhangban lévő nemzeti jog másként rendelkezik ([70]). Például gyanús bűnözői magatartás észlelése esetén tájékoztatni kell a bűnüldöző vagy az igazságügyi hatóságokat.

A gazdasági szereplőktől és más érdekelt felektől a vizsgálati eljárás bármely szakaszában gyűjtött információkat – beleértve a személyazonosságukat is – bizalmasan kell kezelni, kivéve, ha erről másként rendelkeznek. Ez azt jelenti, hogy a Bizottság és az illetékes hatóságok elvben nem fedhetik fel az ilyen információkat, és nem biztosíthatnak azokhoz hozzáférést harmadik felek számára. Ez az áldozatok, a petíciók benyújtói, a visszaélést bejelentő személyek, az üzleti titkok és más érzékeny adatok védelmére szolgál. A Bizottság arra ösztönzi az illetékes hatóságokat, hogy kérjenek tanácsot más olyan állami szervektől és ügynökségektől, amelyek tapasztalattal rendelkeznek az ezen adatok biztonságának és bizalmas jellegének megőrzésére vonatkozó bevált gyakorlatok terén.

Azon gazdasági szereplők esetében azonban, amelyek tekintetében a kényszermunka tilalmának megsértését megállapító határozatot fogadtak el, a határozatban fel lehet tüntetni a személyazonosságukat, valamint az érintett termékszállítók és -gyártók kilétét, ha ez a tiltott termék azonosításához szükséges ([71]).

4.6.5. *A vizsgálat eredménye* ([72])

A vizsgálat megindításához szükséges hivatalos lépés megtétele után a vezető illetékes hatóságnak meg kell állapítania, hogy megsértették-e a kényszermunkára vonatkozó tilalmat. Ennélfogva vagy határozatot kell elfogadnia, amelyben megállapítja a tilalom megsértését (4.8. szakasz), vagy „észszerű határidőn” belül le kell zárnia a vizsgálatot, amely főszabály szerint nem haladhatja meg a vizsgálat megindításától számított 9 hónapot.

Ha a vezető illetékes hatóság nem tudja megállapítani a kényszermunka tilalmának megsértését, le kell zárnia a vizsgálatot, és ennek megfelelően tájékoztatnia kell a gazdasági szereplőket. Az ICSMS kényszermunkával kapcsolatos modulján keresztül tájékoztatnia kell a többi illetékes hatóságot és adott esetben a Bizottságot is. A vizsgálat lezárása nem zárja ki az ugyanazon termékekre és gazdasági szereplőkre vonatkozó új vizsgálat megindítását, amennyiben új információk kerülnek napvilágra, és az nem érinti az ugyanabban az ügyben folyamatban lévő vagy jövőbeli nyomozásokat.

([69]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 19. cikkének (3) bekezdése.
([70]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 32. cikkének (1) és (2) bekezdése.
([71]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikke és 22. cikke (1) bekezdésének c) pontja.
([72]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikke.

4.7. **A gazdasági szereplők együttműködése az illetékes hatóságokkal és a megkérhető információk**

A vezető illetékes hatóság felhatalmazást kap arra, hogy a vizsgálati eljárás bármely szakaszában információkat kérjen az értékelés tárgyát képező termékeket az uniós piacon forgalmazó gazdasági szereplőktől és adott esetben az EU-n kívül letelepedett termékszállítóktól ([73]). Ez a következő információkat foglalhatja magában: a) az említett termékekkel kapcsolatos tevékenységeikben és ellátási láncaikban a kényszermunka kockázatainak azonosítására, megelőzésére, csökkentésére, megszüntetésére vagy orvoslására irányuló intézkedéseik, b) az állítólagos kényszermunka helyszínén – ahol a termékeket gyártották vagy ahonnan származnak – uralkodó munkakörülményekre vonatkozó információk, valamint c) az értékelés tárgyát képező termékekre vonatkozó információk.

A gazdasági szereplőknek teljes mértékben együtt kell működniük a vizsgálati eljárás során. Ez a következőket foglalja magában: a) konstruktív részvétel a vizsgálatban, b) az összes kért információ megadása, c) annak biztosítása, hogy a szolgáltatott információk pontosak, érdemiek, relevánsak és teljesek legyenek, valamint d) az információk megadott határidőn belüli rendelkezésre bocsátása. Ez nemcsak jogi kötelezettség, hanem a legjobb módja annak is, hogy eloszlassa a vezető illetékes hatóság aggályait, és ezáltal elkerülje a vizsgálat megindítását vagy annak megállapítását, hogy a kényszermunka tilalmát megsértették. Az együttműködés elmulasztása (4.8.2.14.8.2.1. szakasz) hátrányos következményekkel jár a vizsgálat tárgyát képező gazdasági szereplőkre nézve.

Ha a gazdasági szereplők elkerülhetetlen késedelmet vagy leküzdhetetlen nehézségeket tapasztalnak a kért információk összegyűjtése során, a határidők lejárta előtt a lehető leghamarabb proaktívan tájékoztatniuk kell a vezető illetékes hatóságot. Amennyiben az értékelés tárgyát képező gazdasági szereplők kkv-k, támogatást kérhetnek az érintett tagállam nemzeti kapcsolattartó pontjától a vezető illetékes hatósággal való együttműködés módjáról.

A vezető illetékes hatóságokkal való hatékony kommunikáció biztosítása érdekében a gazdasági szereplők ösztönzést kapnak arra, hogy vállalatukon belül jelöljenek ki egy konkrét kapcsolattartó személyt vagy szervezeti egységet ezen interakciók kezelésére.

A 4.7.1., 4.7.2. és 4.7.3. szakasz szemléltető, de nem kimerítő felsorolást tartalmaz azokról az információtípusokról, amelyeket a vezető illetékes hatóság a vizsgálati eljárás során megkérhet. A vezető illetékes hatóságnak gondosan mérlegelnie kell, hogy az eset sajátosságaival és a 4.5.1.1. szakaszban említett elemekkel összhangban milyen információkat kérjen. A gazdasági szereplők szabadon szolgáltathatnak egyéb olyan információkat, amelyeket megfelelőnek vagy szükségesnek ítélnek a kényszermunka tilalmának megsértésével kapcsolatos aggályok eloszlatásához. A lista nem rangsorolja az információkat fontosságuk szerint. Míg a vezető illetékes hatóság köteles megvizsgálni és adott esetben figyelembe venni a rendelkezésre bocsátott információkat, az ilyen információk megadása nem garantálja a gazdasági szereplő kimentését, illetve azt, hogy a termékre nem vonatkozik tiltó határozat.

4.7.1. *Példák a gazdasági szereplő által a kényszermunka kockázatainak azonosítása, megelőzése, mérséklése, megszüntetése vagy orvoslása érdekében hozott intézkedésekre vonatkozó információkra*

— vállalati szabályzatok, magatartási kódexek, irányítási dokumentumok, vezetői felügyeleti felelősségi körök,

— képzési anyagok a vezetőség, az alkalmazottak és a beszállítók számára,

— közbeszerzési politikák, beszállítói magatartási kódexek, a kényszermunka tilalmáról szóló szerződéses záradékok, valamint a beszállítók bevonása és nyomon követése,

— ágazati kockázatértékelések,

— a megelőző intézkedések megállapítását igazoló dokumentáció,

— a panaszkezelési mechanizmus létrehozását igazoló dokumentáció,

— a több érdekelt felet tömörítő vagy ágazati tanúsítási rendszerekben való részvételt igazoló dokumentáció,

— az érdekelt felek és a jogosultak bevonása, valamint konzultáció nem kormányzati szervezetekkel, szakszervezetekkel és közösségekkel,

— jelentések a kellő gondosságra irányuló erőfeszítésekről, beleértve az alkalmazandó nemzeti és uniós jogszabályokkal összhangban tett erőfeszítéseket is,

— korrekciós intézkedési tervek és teljesítőképesség-értékelések,

— független harmadik fél által készített ellenőrzési jelentések.

([73]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (1) és (2) bekezdése, valamint 18. cikkének (3) bekezdése.

4.7.2. *Példák az állítólagos kényszermunka helyszínén uralkodó munkakörülményekre vonatkozó információkra*

— a munkavállalókkal folytatott interjúk átiratai és írásbeli tanúvallomások,

— szociális ellenőrzések,

— a munkakörülményekről és/vagy kollégiumokról készült fényképek/videók,

— a beszélgetésekről készült feljegyzések, valamint az üzenetek és az e-mailek másolatai,

— a munkavállalók jegyzéke, munkavállalói megállapodások/szerződések, bérjegyzékek és pénzügyi nyilvántartások,

— a (pl. a szakszervezetek vagy a munkavállalók képviselői által a munkakörülményekről végzett) felmérések eredményei,

— a munkavállalók elégedettségét bizonyító jóvátételi információk, kártérítés, korrekciós és megelőző intézkedések.

4.7.3. *Példák a kényszermunka tilalmát állítólagosan megsértő termékkel kapcsolatos információkra* ([74])

4.7.3.1. A termék azonosítása

— a nyomonkövethetőségi eszközökkel, valamint a kereskedelmi, vám- és szállítási adatokkal gyűjtött információk,

— laboratóriumi vizsgálati eredmények, beleértve az izotópos vizsgálatot is,

— a termék leírása, neve vagy márkaneve, a termék azonosítására vonatkozó egyedi uniós jogi követelmények, például a terméken elhelyezett, illetve a termék csomagolásán vagy a terméket kísérő dokumentumban feltüntetett HR-kódok, KN-kódok, típus, hivatkozás, modell-, tétel- vagy sorozatszám, illetve a digitális termékútlevél egyedi azonosítója,

— a termék nyomonkövethetőségének bizonyítéka (azaz a felügyeleti lánccal kapcsolatos tanúsítványok, a nyersanyagok nyomonkövethetőségére vonatkozó adatok),

— a késztermeket a nyersanyagforrásával összekapcsoló dokumentáció,

— anyagjegyzékek, különösen akkor, ha relevánsak a potenciálisan kényszermunkával előállított alkotóelemek vagy termékrészek arányának meghatározása szempontjából,

— származási bizonyítványok azokról a helyekről, ahonnan a termékek származnak,

— az érintett termékek mennyisége vagy volumene és értéke (pl. az érintett időszakban előállított, importált vagy az uniós piacon forgalomba hozott összes egység),

— az EU-n belüli leltározásra, valamint forgalmazási és tárolási helyekre vonatkozó információk, beleértve a távértékesítést is.

4.7.3.2. Az ellátási lánc szerkezete és szereplői

— az ellátási lánc leírása, amely kiterjed a termelés, a gyártás vagy a bányászat kulcsfontosságú szakaszaira,

— a gyártók, termelők és beszállítók jegyzéke a kulcsfontosságú gyártási lépések tekintetében, beleértve a következő adatokat mindegyikükre vonatkozóan: név, kereskedelmi név vagy bejegyzett védjegy, elérhetőségek, egyedi azonosító szám a székhelyük szerinti országban, valamint – amennyiben rendelkezésre áll – a gazdálkodók nyilvántartási és azonosító száma (EORI-szám),

— a szinteket és alszinteket lefedő ellátásilánc-térképek, amelyek mind a közvetlen, mind a közvetett beszállítókat feltüntetik,

— a tulajdonosi struktúrákra, valamint a beszállítók és a gazdasági szereplő, illetve bármely harmadik fél közvetítő (pl. leányvállalat, közös vállalkozás, független vállalkozó) közötti kapcsolatokra vonatkozó információk,

— az érintett szervezetek szerepe, beleértve a feladókat és az exportőröket,

— a gyártási folyamatban részt vevő gazdasági szereplők eskü alatt tett nyilatkozatai.

([74]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 17. cikkének (1) és 18. cikkének (3) bekezdése.

4.7.3.3. A létesítményre és a helyszínre vonatkozó információk

— a kulcsfontosságú kitermelési, betakarítási, termelési, gyártási vagy bányászati szakaszban lévő helyszínek és létesítmények azonosítása (nevek, címek, üzemeltető szervezetek),

— alátámasztó helymeghatározási adatok, amennyiben rendelkezésre állnak, például műholdfelvételek, GPS-koordináták vagy más földrajzi helymeghatározási adatok.

4.7.3.4. Tranzakciós és logisztikai nyilvántartások

— megrendelések,

— az összes beszállító számlái és nyugtái,

— csomagjegyzékek,

— fizetési bizonylatok,

— beszállítói és vevői leltári nyilvántartások, beleértve a kikötői/raktári átvételi elismervényeket is,

— szállítási és fuvarokmányok (manifesztek, légi, tengeri vagy szárazföldi szállításra vonatkozó hajóraklevelek),

— behozatali/kiviteli nyilvántartások.

4.7.3.5. A termelésre és a kapacitásra vonatkozó bizonyítékok

— gyártási megrendelések,

— az üzemi termelési kapacitásról szóló jelentések,

— a kitermelt, betakarított, gyártott, előállított vagy bányászott termék(ek) bemeneti és kimeneti volumene közötti konzisztenciát igazoló bizonyítékok.

4.8. **A kényszermunka tilalmának megsértésére vonatkozó határozatok**

Ha a vezető illetékes hatóság megállapítja, hogy a vizsgált gazdasági szereplők megsértették a kényszermunka tilalmát, erről határozatot kell hoznia. E határozatnak eljárási és anyagi jogi elemeket egyaránt tartalmaznia kell, beleértve az érintett termékek uniós piacon történő forgalomba hozatalának tilalmát is (4.8.3. szakasz). Minden határozatot közzé kell tenni a kényszermunkáról szóló egységes portálon ([75]).

4.8.1. *A kényszermunkára vonatkozó tilalom megsértésének megállapítása*

4.8.1.1. Bizonyítási követelmények és a szükséges bizonyítékok típusa

A kényszermunka-tilalom megsértése megállapításának terhe a vezető illetékes hatóságra hárul. E célból hitelt érdemlő bizonyítékot kell szolgáltatnia arra vonatkozóan, hogy i. kényszermunkát alkalmaztak a vizsgálat tárgyát képező termékek előállításához, és ii. a vizsgálat tárgyát képező gazdasági szereplők forgalmazták ezeket a termékeket az uniós piacon, vagy exportálták őket az EU-ból ([76]).

Az alkalmazandó bizonyítási küszöbnek tükröznie kell a rendelet szerinti kényszermunka-tilalom adminisztratív jellegét. Ennélfogva a büntetőjogi bizonyítási küszöbök nem tekinthetők releváns viszonyítási alapnak.

Bizonyítási kihívást jelenthet annak megállapítása, hogy az EU-ban forgalomba hozott vagy forgalmazott, illetve az EU-ból kivitt termékeket kényszermunkával állították-e elő. Nehéz lehet például bizonyítékot szerezni a közvetlenül érintett felektől (pl. a megtorlástól való félelem miatt), megbízható ellenőrzéseket végezni vagy közvetlen bizonyítékot szerezni a problémás gyakorlatokról (pl. a munkavállalók javadalmazására vagy a munkavállalók által fizetett munkaközvetítési díjakra vonatkozó dokumentáció hiánya miatt). A kényszermunka-tilalom megsértésének megállapításához ezért gyakran különböző típusú bizonyítékok kombinációjára lesz szükség, beleértve a közvetett (indirect) és a közvetett (circumstatial) bizonyítékokat is.

([75]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 12. cikkének f) pontja.
([76]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (1) bekezdése.

Az alábbiakban olyan bizonyítékokra találhatók példák, amelyeket figyelembe lehet venni a kényszermunka-tilalom megsértésének megállapításához:

— interjúk átiratai,

— írásbeli tanúvallomások,

— a meglévő vállalati, közösségi vagy ágazati panasztételi mechanizmusokból származó jelentések és dokumentumok,

— szociális ellenőrzések. Ez nem foglalja magában az olyan helyzetekben végzett szociális ellenőrzéseket, amikor a munkavállalók veszélynek vannak kitéve, és/vagy a vezetés állandó felügyelete alatt állnak, vagy amikor a termelő létesítményekhez való hozzáférés korlátozott, mivel ezek nem tekinthetők hitelesnek,

— a munkakörülményekről és/vagy kollégiumokról készült fényképek/videók,

— a beszélgetésekről készült feljegyzések, valamint az üzenetek és az e-mailek másolatai,

— munkavállalói megállapodások/szerződések, bérjegyzékek és pénzügyi nyilvántartások,

— vállalati dokumentumok és nyilvántartások, valamint nyilvános nyilatkozatok,

— műholdfelvételek és a létesítmények földrajzi helymeghatározása,

— laboratóriumi vizsgálati eredmények, beleértve az izotópos vizsgálatot is,

— a nyomonkövethetőségi eszközökkel, valamint a kereskedelmi, vám- és szállítási adatokkal gyűjtött információk,

— nyilvános jelentések, kutatások és kiadványok,

— belső tanulmányok és elemzések, statisztikák,

— sajtócikkek,

— a (pl. a szakszervezetek vagy a munkavállalók képviselői által a munkakörülményekről végzett) felmérések eredményei,

— másodelemzés és nyílt forráskódú elemzés (pl. az érintett szervezetek hivatalos dokumentációja vagy vállalati tulajdonviszonyai),

— ágazati kockázatok feltérképezése,

— a vizsgálat tárgyát képező termékre vonatkozó információk (példákért lásd a 4.7.3. szakaszt),

— a termék nyomonkövethetőségére vonatkozó információk (4.7.3. szakasz). A nyomonkövethetőségi információk teljes hiánya vagy a rendelkezésre bocsátásukra való képtelenség kedvezőtlenül befolyásolhatja a bizonyítékok átfogó értékelését, ha egy terméket, nyersanyagot vagy alkotóelemet esetleg összekevertek a kényszermunka magas kockázatának kitett termékkel, nyersanyaggal vagy alkotóelemmel,

— állami szervek államilag előírt kényszermunka-programokat feltüntető dokumentumai (jogi rendelkezések, szakpolitikai dokumentumok, jelentések, adminisztratív utasítások vagy intézményi megbízatások),

— az érintett gazdasági szereplőnek vagy beszállítónak az államilag előírt kényszermunka-programokban való részvételére utaló információk.

4.8.1.2. Bizonyítékok értékelése államilag előírt kényszermunka esetén

Államilag előírt kényszermunka esetén a vezető illetékes hatóságnak meg kell állapítania, hogy i. a kényszermunkát állami hatóságok, az állami hatóságok nevében eljáró ügynökök vagy egy adott földrajzi területen az államhoz hasonló hatáskörrel rendelkező szervezetek írják elő, és hogy ii. a vizsgálat tárgyát képező termék kapcsolódik a kényszermunka előírásának gyakorlatához vagy az adott földrajzi területhez. Az államilag előírt kényszermunkára jellemző kockázati mutatókat és fogalommeghatározásokat kell alkalmazni ([77]). A 4.8.1.1. szakaszban szereplő lista továbbra is releváns, bár bizonyos típusú bizonyítékok hitelességét gondosan értékelni kell az államilag előírt kényszermunkára jellemző rendszerszintű kényszerítés és átláthatatlanság fényében. Például az államilag előírt kényszermunka által érintett földrajzi területeken végzett szociális ellenőrzések nem tekinthetők hiteles bizonyítéknak, amennyiben azokat nem a megfelelő létesítményekhez való korlátlan hozzáférés és a munkavállalók szabad és felügyelet nélküli felszólalási képessége nélkül végzik.

Ezenkívül az államilag előírt kényszermunka rendszerszintű jellege miatt valószínűtlen, hogy csak bizonyos esetekben fordulna elő egy adott földrajzi területen. Így egy adott földrajzi területen az államilag előírt kényszermunkára vonatkozóan egy olyan ügyben gyűjtött bizonyítékok, amelyben a vezető illetékes hatóság megállapította a kényszermunka tilalmának megsértését, nagy jelentőséggel bírnak majd az ugyanazon régiót érintő egyéb ügyekben.

4.8.2. *Jogsértés megállapítása az együttműködés hiánya esetén*

Ha egy gazdasági szereplő vagy hatóság nem működik együtt a vizsgálatban, és ezáltal akadályozza a vezető illetékes hatóságot abban, hogy ténybeli vagy egyéb bizonyítékokat gyűjtsön tőle, a vezető illetékes hatóságnak bármely más rendelkezésre álló tény alapján meg kell állapítania a kényszermunka tilalmának megsértését ([78]). E rendelkezés célja annak biztosítása, hogy a rendelet akkor is hatékonyan alkalmazható legyen, ha a gazdasági szereplők vagy a hatóságok nem működnek együtt. Az alábbiakban az együttműködés hiányára láthatók példák ([79]):

— érvényes indokolás nélkül a kért információk nyújtásának megtagadása,

— érvényes indokolás nélkül a kért információk előírt határidőn belüli szolgáltatásának elmulasztása,

— hiányos, félrevezető vagy helytelen információk, illetve jelentős mennyiségű irreleváns információ szolgáltatása a vizsgálat akadályozása céljából,

— a gazdasági szereplő vagy a hatóság bármely más olyan intézkedése, amely akadályozza a vizsgálatot, beleértve azt az esetet is, amikor a vizsgálati eljárás során államilag előírt kényszermunka kockázatát azonosítják. Ez a helyszíni ellenőrzésekre is vonatkozik.

Az együttműködés hiányának értékelésekor különös figyelmet kell fordítani a gazdasági szereplők méretére és erőforrásaira, valamint arra, hogy képesek-e hiánytalanul megadni a kért információkat.

4.8.2.1. Bizonyítási követelmények az együttműködés hiánya esetén

Az együttműködés hiánya esetén – többek között az államilag előírt kényszermunka esetében – a kényszermunka tilalmának megsértését továbbra is hiteles bizonyítékokkal kell alátámasztani. Mivel azonban általában csak kevesebb hiteles információ szerezhető be (vagy semmilyen hiteles információ nem szerezhető be) közvetlenül a gazdasági szereplőtől vagy a hatóságtól, az együttműködés hiánya esetén fontos szerepet játszanak a vizsgálati eljárás során gyűjtött egyéb információforrásokból származó bizonyítékok, valamint a közvetett bizonyítékok. Amint azt a 4.5.1.3. szakasz megállapítja, az együttműködés hiánya elvben bizonyítéknak minősül, amely a fent említett, rendelkezésre álló ténybeli és jogi elemekkel együtt általában elegendő alapot nyújtana a jogsértés megállapításához.

([77]) Lásd: ILO (2025) ILO indicators of forced labour (A kényszermunkára vonatkozó ILO-mutatók) és az ILO 2024. évi „Hard to see, harder to count" (Nehezen látható, nehezebben számolható) dokumentumának 9. fejezete.

([78]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (2) bekezdése.

([79]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (2) bekezdése.

4.8.3. *A határozat tartalma*

A tilalom megsértéséről szóló határozatoknak tartalmazniuk kell az alábbi információkat ([80]):

— Az érintett termékek uniós piacon történő forgalomba hozatalának vagy forgalmazásának, valamint kivitelének általános tilalma ([81]), részletezve a betiltandó konkrét termékeket, a vizsgálat megállapításainak leírását, valamint a vámhatóságok számára a megnevezett termék vagy gazdasági szereplők azonosításához szükséges információkat.

A rendelet 3. cikkének szövege és célja alapján ([82]) a tilalom egy vagy több termékre vonatkozik, és általánosan alkalmazandó. Ennélfogva nemcsak az e határozatban megnevezett gazdasági szereplőkre alkalmazandó, hanem minden más olyan gazdasági szereplőre is, amely ilyen termékeket hoz forgalomba, forgalmaz vagy exportál az uniós piacon. Általános alkalmazásra van szükség a kijátszás elkerülése érdekében, amely akkor következne be, ha a tilalom csak azokra a gazdasági szereplőkre vonatkozna, amelyek a vizsgálat közvetlen címzettjei. Ennélfogva a tilalom megsértéséről szóló határozat tág hatálya a tényleges érvényesülés elvéből fakad, amely előírja, hogy az uniós szabályokat oly módon kell értelmezni, hogy azok a gyakorlatban teljes mértékben érvényesüljenek ([83]), és összhangban áll az alapvető jogok védelmét célzó szabályok tág értelmezésével.

— **Az általános tilalom hatálya alá tartozó termékek forgalomból történő kivonására vonatkozó utasítás** ([84])

A tilalom általános alkalmazásának fényében a határozat hatálya alá tartozó termékeket ki kell vonni az uniós piacról. Amennyiben a piacfelügyeleti hatóságok ilyen termékek jelenlétét észlelik az uniós piacon, haladéktalanul intézkedéseket kell hozniuk a forgalomból való kivonásuk biztosítása érdekében.

Magában a tilalom megsértéséről szóló határozatban a konkrét, forgalomból való kivonási utasítás címzettjei kifejezetten a vizsgálat tárgyát képező érintett gazdasági szereplők. Ki kell vonniuk az uniós piacról a már forgalomba hozott vagy forgalmazott valamennyi tiltott terméket, és el kell távolítaniuk a tartalmakat minden olyan elektronikus felületről, amelyen a tiltott termékek fel vannak tüntetve (5.1.1.1. szakasz). Ez a visszavonási kötelezettség nem vonatkozik azokra a termékekre, amelyek már eljutottak a végfelhasználókhoz.

— **Az általános tilalom hatálya alá tartozó termékek vagy a termék cserélhető részeinek ártalmatlanítására vonatkozó utasítás** ([85])

A tilalom megsértéséről szóló határozat egy ártalmatlanítási utasítást is tartalmaz, amelynek címzettjei kifejezetten a vizsgálat tárgyát képező gazdasági szereplők. A rendelet 25. cikke előírja az ártalmatlanítás módját. Az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a gazdasági szereplők sem közvetlenül, sem közvetve ne húzhassanak gazdasági hasznot a termék ártalmatlanításából.

Ha a határozat a termék egy meghatározott részét tiltja, és ez a rész cserélhető, az érintett gazdasági szereplők számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy azt észszerű határidőn belül kinyerjék és kicseréljék. A termékrészt ezt követően a fent meghatározott elvekkel összhangban ártalmatlanítani kell, és egy másik, kényszermunkától mentesen előállított résszel kell helyettesíteni. Amint a gazdasági szereplők bizonyítják, hogy a határozat tárgyát képező (egyes) termékek mentesek a kényszermunkától, forgalomba hozhatják őket az uniós piacon, vagy exportálhatják ezeket a termékeket, mivel már nem tartoznak a határozat hatálya alá (4.9. szakasz).

([80]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (4) és (5) bekezdése, valamint 22. cikkének (1) bekezdése. Megjegyzendő, hogy a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 22. cikkének (2) bekezdése végrehajtási jogi aktus elfogadását írja elő a határozatok tartalmának részletesebb meghatározása céljából.
([81]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikke (4) bekezdésének a) pontja.
([82]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (5) preambulumbekezdése.
([83]) A Bíróság ítélete, Rewe-Zentralfinanz eG kontra Landwirtschaftskammer für das Saarland, 33/76, [1976] ECR 1989., 5. pont.
([84]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikke (4) bekezdésének b) pontja.
([85]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikke (4) bekezdésének c) pontja és 25. cikke.

— **A határozat egyéb elemei**

A határozatnak egy észszerű határidőt is tartalmaznia kell, amelyen belül a gazdasági szereplőknek eleget kell tenniük az utasításoknak ([86]). E határidő nem romlandó áruk esetében legalább 30 munkanap, romlandó áruk esetében pedig 10 munkanap, a határozatról szóló értesítés napjától számítva. A határidő megállapításakor az illetékes hatóságnak figyelembe kell vennie a gazdasági szereplő méretét és gazdasági erőforrásait – beleértve azt is, hogy kkv-e –, a kényszermunkával előállított termék részarányát vagy részét, az esetleges helyettesíthetőséget, továbbá az eset sajátos körülményeit.

Végezetül a határozat tájékoztatást tartalmaz arról a lehetőségről, hogy az illetékes hatóságtól kérhető a határozat felülvizsgálata vagy visszavonása (4.9.1. és 4.9.2. szakasz), valamint információt nyújt az illetékes joghatóságon belüli fellebbezési lehetőségekről (pl. hogy lehetséges-e fellebbezni, milyen típusú fellebbezés áll rendelkezésre, és milyen határidők vonatkoznak rá) (4.9.3. szakasz).

4.8.4. *Az EU számára stratégiai vagy kritikus fontosságú ellátási láncok* ([87])

Ha a termékek az EU számára stratégiai vagy kritikus fontosságú ellátási lánc részét képezik, a vezető illetékes hatóság az egységes piac zavarainak elkerülése érdekében dönthet úgy, hogy nem rendeli el azok ártalmatlanítását, hanem arra kötelezi a gazdasági szereplőket, hogy saját költségükre meghatározott ideig tartsák vissza a termékeket. Ezen időszak alatt a termékek nem hozhatók forgalomba, és a gazdasági szereplőnek meg kell szüntetnie az azonosított kényszermunkát. Az ilyen döntés meghozatalakor a vezető illetékes hatóságnak figyelembe kell vennie többek között a kényszermunka megszüntetésének megvalósíthatóságát és a gazdasági szereplő erre irányuló hajlandóságát.

A megadott időkeretnek arányosnak kell lennie, és nem haladhatja meg a kényszermunka megszüntetéséhez szükséges időt. Ha a gazdasági szereplő bizonyítja, hogy ezt a megadott határidőn belül megtette, a hatóságnak a jövőre nézve vissza kell vonnia a határozatát, és lehetővé kell tennie a termékek – köztük a visszatartott termékek – újbóli forgalomba hozatalát. Ellenkező esetben a gazdasági szereplőnek ártalmatlanítania kell a termékeket.

Noha a vezető illetékes hatóság feladata, hogy értékelje a termékek stratégiai vagy kritikus fontosságát az EU számára, figyelembe kell vennie a vonatkozó uniós jogszabályokat, különösen a következőket:

— a „nettó zéró” iparról szóló uniós jogszabályban szereplő ágazatok listája ([88]),

— az EU gazdasági biztonsága szempontjából kritikus technológiai területekről szóló bizottsági ajánlás ([89]) és az EU gazdasági biztonságának megerősítéséről szóló közös közlemény ([90]),

— a kritikus fontosságú nyersanyagokról szóló rendeletben felsorolt termékek ([91]),

— a REsourceEU cselekvési terv ([92]).

A stratégiai fontossággal kapcsolatos következetes megközelítés biztosítása érdekében a tagállamok illetékes hatóságainak ki kell kérniük a Bizottság véleményét.

([86]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 22. cikke (1) bekezdésének b) pontja.
([87]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (5) bekezdése és (48) preambulumbekezdése.
([88]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1735 rendelete (2024. június 13.) a „nettó zéró” technológiák európai gyártási ökoszisztémájának megerősítését célzó intézkedési keret létrehozásáról és az (EU) 2018/1724 rendelet módosításáról (HL L, 2024/1735, 2024.6.28., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj), (melléklet).
([89]) A Bizottság (EU) 2023/2113 ajánlása (2023. október 3.) az EU gazdasági biztonsága szempontjából kritikus és a tagállamokkal közös további kockázatértékelés tárgyát képező technológiai területekről (HL L, 2023/2113, 2023.10.11., ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2113/oj).
([90]) JOIN(2025) 977 final, 2025.12.3.
([91]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1252 rendelete (2024. április 11.) a kritikus fontosságú nyersanyagokkal való biztonságos és fenntartható ellátást biztosító keret létrehozásáról és a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1724 és az (EU) 2019/1020 rendelet módosításáról (HL L, 2024/1252, 2024.5.3., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj), (II. melléklet).
([92]) COM(2025) 945 final, REsourceEU cselekvési terv. A kritikus fontosságú nyersanyagokra vonatkozó stratégiánk felgyorsítása az új helyzethez való alkalmazkodás érdekében, 2025.12.3.

4.9. **A határozatok és fellebbezések felülvizsgálata**

A határozatok felülvizsgálati kérelmek (4.9.1. szakasz), a határozatnak való megfelelés esetén visszavonásra irányuló kérelmek (4.9.2. szakasz) és fellebbezés (4.9.3. szakasz) tárgyát képezhetik.

4.9.1. *A határozat felülvizsgálatára irányuló kérelmek* ([93])

Azok a gazdasági szereplők, amelyek kifejezetten a tilalom megsértéséről szóló határozat címzettjei, valamint azok, amelyek egyébként bizonyítják, hogy közvetlenül és személyükben érintettek, bármikor kérhetik a határozat felülvizsgálatát.

A gazdasági szereplők kérhetik a határozat hatályának módosítását vagy a határozat visszavonását a jövőre nézve, de csak olyan új lényeges információk alapján, amelyeket a vizsgálat során nem hoztak a vezető illetékes hatóság tudomására, és csak akkor, ha és amikor a gazdasági szereplő felszámolta a kényszermunkát.

A határozatot eredetileg meghozó vezető illetékes hatóságnak 30 munkanapon belül határozatot kell hoznia a kérelemről. A megfelelő ügyintézés elvének megfelelően ([94]) az ilyen határozatokat megfelelően alá kell támasztani. A nyilvánvalóan elfogadhatatlan vagy nyilvánvalóan megalapozatlan kérelmek azonban kategorikusan elutasíthatók.

Ha a kérelmet megalapozottnak ítélik, az a határozat hatályának módosításához vagy a jövőre nézve a visszavonásához vezethet. A határozat visszavonása esetén a vezető illetékes hatóságnak tájékoztatnia kell azokat a gazdasági szereplőket, amelyek a határozat kifejezett címzettjei, és adott esetben minden más, személyükben és közvetlenül érintett gazdasági szereplőt. Emellett törölnie kell a határozatot a kényszermunkáról szóló egységes portálról.

4.9.2. *A megfelelésről szóló határozat visszavonásának kérelmezése és a gazdasági szereplők által benyújtandó információk*

Ha a gazdasági szereplő eleget tett egy határozatnak, kérheti a határozat jövőre nézve, azaz az adott időponttól hatályos visszavonását. A gazdasági szereplő kérelmének megalapozottnak kell lennie, és bizonyítania kell i. a határozatnak való megfelelést (4.9.2.1. szakasz), valamint ii. azt, hogy a határozat meghozatala óta az érintett termékek tekintetében felszámolta a kényszermunkát a műveleteiben vagy az ellátási láncában (4.9.2.2. szakasz).

4.9.2.1. A megfelelést igazoló információk

A termék forgalomból történő tényleges kivonásának igazolása érdekében a gazdasági szereplőnek bizonyítékot kell szolgáltatnia a forgalomból történő kivonásról, amely magában foglalja a termék azonosítását, a forgalomból történő kivonás időpontját és helyét, a végrehajtást igazoló dokumentumokat (például a forgalmazási és értékesítési csatornákból való kivonást, az érintett forgalmazóktól vagy kiskereskedőktől való kivonás megerősítését, az eltávolított készleteket feltüntető leltárnyilvántartásokat, a logisztikai dokumentációt és adott esetben a piacfelügyeleti értesítést).

A termék ártalmatlanításának vagy adott esetben a kényszermunkával előállított rész ártalmatlanításának igazolása érdekében a gazdasági szereplőknek be kell nyújtaniuk az ártalmatlanítási folyamatra vonatkozó információkat, beleértve a termékrész fizikai eltávolítására vagy cseréjére vonatkozó bizonyítékokat, az alkalmazott módszert, valamint az engedéllyel rendelkező ártalmatlanító vagy újrafeldolgozó létesítményektől származó bizonyítványokat vagy tanúsítványokat.

4.9.2.2. A kényszermunka felszámolását igazoló információk

A gazdasági szereplőnek – annak igazolására, hogy az érintett termékek tekintetében sikerült felszámolni a kényszermunkát a tevékenységeiben vagy az ellátási láncában – bizonyítékot kell szolgáltatnia arra vonatkozóan, hogy a határozatban megállapított körülmények már nem állnak fenn. Ennek során a gazdasági szereplőnek tájékoztatást kell nyújtania a kényszermunka kezelése érdekében elfogadott intézkedésekről ([95]), amelyeket a tilalom megsértéséről szóló határozatban azonosított, kényszermunkára vonatkozó mutatók alapján kell értékelni ([96]). Ezeknek a bizonyítékoknak magukban kell foglalniuk olyan intézkedéseket, amelyek megakadályozzák a kényszermunka megismétlődését a tilalom megsértéséről szóló határozat visszavonását követően.

([93]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 21. cikkének (1), (2) és (3) bekezdése.
([94]) Az uniós rendelet 41. cikke.
([95]) 6.4.3,2. szakasz.
([96]) 9.5. szakasz és az ILO-iránymutatás [hivatkozás az ILO-mutatókra vonatkozó iránymutatásra].

4.9.3. *Határozat elleni közigazgatási és bírósági fellebbezések* ([97])

A kényszermunka tilalmának megsértését megállapító határozat által közvetlenül és személyükben érintett gazdasági szereplőknek joguk van bírósághoz fordulni és a határozat ellen fellebbezni a határozat eljárási és/vagy anyagi jogszerűségének felülvizsgálata céljából. A Bizottság által elfogadott határozatok tekintetében az Európai Unió Bírósága (amely a Törvényszékből és a Bíróságból áll) rendelkezik hatáskörrel.

Ha a fellebbezés sikeres, a vezető illetékes hatóságnak az ICSMS kényszermunkával kapcsolatos modulján keresztül tájékoztatnia kell a Bizottságot és az összes illetékes nemzeti hatóságot. A Bizottság ennek megfelelően frissíti a kényszermunkáról szóló portált.

4.10. **Koordináció és együttműködés a vizsgálatok és a végrehajtás terén**

Az illetékes hatóságoknak szorosan együtt kell működniük az érintett nemzeti hatóságokkal ([98]) (4.10.1. és 4.10.2. szakasz). A Bizottságnak és az illetékes hatóságoknak szorosan együtt kell működniük, és kölcsönösen segítséget kell nyújtaniuk egymásnak (4.10.3. szakasz) a rendelet következetes, hatékony és eredményes végrehajtása érdekében ([99]).

4.10.1. *A tagállamon belüli nemzeti hatóságok közötti koordináció*

A rendelet szerinti vizsgálatok és végrehajtási tevékenységek különböző kompetenciák, felelősségi körök és készségek nemzeti szintű alkalmazását teszik szükségessé. Ugyanakkor a rendelet végrehajtása olyan információk és ismeretek gyűjtéséhez vezethet, amelyek relevánsak más jogszabályok és politikák végrehajtása szempontjából. A rendelet végrehajtását szolgáló megfelelő nemzeti koordinációs mechanizmusoknak ezért:

— az adott tagállamon belüli nemzeti hatóságok között zökkenőmentes információcserét kell biztosítaniuk annak érdekében, hogy hatékonyan és eredményesen támogathassák egymás munkáját a rendelet végrehajtása, valamint az egyéb politikák és szabályok végrehajtása terén (pl. az érintett bűnüldöző és emberkereskedelemmel, áldozatvédelemmel foglalkozó hatóságok tájékoztatása),

— elő kell segíteniük az együttműködést és szinergiákat kell kiépíteniük a hatékony és eredményes végrehajtás érdekében. Az illetékes hatóságoknak támaszkodniuk kell más érintett nemzeti hatóságok szakértelmére, hatásköreire és feladataira, amelyek segíthetnek a vizsgálatokban és a tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtásában. Ezek a következőket foglalják magukban:

  — munkaügyi felügyelőségek,

  — bűnüldözés;

  — az emberkereskedelem elleni küzdelem koordinációjáért felelős hatóságok és nemzeti áldozatkezelési mechanizmusok ([100]),

  — piacfelügyeleti hatóságok,

  — vámhatóságok,

  — a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló (EU) 2024/1760 irányelv alapján kijelölendő felügyeleti hatóságok, amelyek segíthetnek ellenőrizni az említett irányelv hatálya alá tartozó gazdasági szereplőknek a rendelet alkalmazása szempontjából releváns, kellő gondosságra irányuló erőfeszítéseit,

  — adóhatóságok, amelyek segíthetik a szankciók alkalmazását,

  — egyéb ágazati hatóságok (pl. halászati hatóságok).

([97]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 21. cikkének (5) és (6) bekezdése.
([98]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 5. cikkének (6) bekezdése.
([99]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 16. cikke.
([100]) Ezek magukban foglalják a nemzeti áldozatkezelési mechanizmusokat.

4.10.2. *A bűnüldöző hatóságokkal való koordináció és a büntetőeljárásokkal való kölcsönhatás*

Alapvető fontosságú az illetékes hatóságok, valamint az ügy büntetőjogi vonatkozásaival foglalkozó bűnüldöző és igazságügyi hatóságok közötti szoros koordináció, különösen a kényszermunkával kapcsolatos ügyekben a bizonyítékok összegyűjtése és értékelése ([101]), valamint a nyomozások bizalmas jellegének biztosítása érdekében. Az ilyen együttműködés gyakorlatban való működésének részletei a nemzeti szabályoktól (különösen a rendelet végrehajtását támogató szabályoktól), valamint a rendelet szerinti eljárásoknak a nemzeti igazságszolgáltatási és büntetőjogi rendszerrel való kölcsönhatásától függenek.

A rendelet közvetlenül alkalmazandó, és célja eltér a büntetőjogétól; ezért a kényszermunkával foglalkozó nemzeti büntetőjogtól elkülönítve kell alkalmazni. A rendelet csak a következő közigazgatási eljárásokról és intézkedésekről rendelkezik: a nyomozások és büntetőeljárások (beleértve az emberkereskedelem elleni jogszabályokat is) nem tartoznak a rendelet hatálya alá. A rendelet alkalmazása nem igényel előzetes nyomozást, és még kevésbé ugyanazon tényállás büntetőjogi elítélését.

A kényszermunka esete büntetőügyet és a rendelet szerinti, párhuzamosan lefolytatott vizsgálatot is maga után vonhat, amelynek kapcsán büntetőjogi határozatok és közigazgatási határozatok születnek. A kényszermunka tilalmának érvényesítése nem veszélyeztetheti a nyomozások lefolytatását.

Az e különböző kereteket alkalmazó hatóságoknak ezért együtt kell működniük, és biztosítaniuk kell, hogy a nyomozások és azok bizalmas jellege ne kerüljenek veszélybe.

Határokon átnyúló ügyben folytatott kényszermunka-vizsgálat esetén a vezető hatóságnak fontolóra kell vennie az információknak a SIENA-hálózaton ([102]) keresztül történő megosztását az erőfeszítések és a hírszerzési információk más tagállamok bűnüldöző hatóságaival való összehangolása érdekében.

4.10.3. *Koordináció, együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás az illetékes hatóságok és a Bizottság között*

A tagállamok illetékes hatóságainak és a Bizottságnak szorosan együtt kell működniük, mivel az egész EU-ban közösen felelősek a rendelet hatékony, eredményes és egységes végrehajtásáért ([103]). Az illetékes hatóságok felelősek mind a nemzeti szintű vizsgálatokért, mind a határozatok végrehajtásáért, beleértve a Bizottság által elfogadott határozatokat is. A kényszermunkával előállított termékek elleni uniós hálózat ([104]) és az ICSMS munkája elő fogja segíteni ezeket a folyamatokat.

A kölcsönös segítségnyújtási kötelezettség az alábbiakban felsorolt előjogokat és kötelezettségeket foglalja magában ([105]):

— Amennyiben egy illetékes hatóság vagy a Bizottság olyan területen szerez tudomást feltételezett kényszermunkáról, amely nem tartozik az illetékessége alá, az ICSMS-en keresztül meg kell osztania az információt az érintett illetékes hatósággal.

— A vezető illetékes hatóság támogatást vagy információt kérhet más illetékes hatóságoktól, amelyeknek haladéktalanul és együttműködő módon kell reagálniuk. Az információkéréseket az ICSMS-en keresztül kell kezelni, és azokra 20 munkanapon belül teljes körű választ kell adni. Ha a megkereső hatóság úgy ítéli meg, hogy az információ nem elegendő, további részleteket kérhet. Általános szabályként a megkeresett hatóságnak együtt kell működnie és választ kell adnia. Kivételes esetekben azonban a megkeresett hatóság részben vagy egészben megtagadhatja a teljesítést, ha a megkeresés teljesítése jelentősen veszélyeztetné saját tevékenységeit, például a folyamatban lévő vizsgálatokat. Ilyen esetekben a megkeresett illetékes hatóságnak vagy a Bizottságnak meg kell indokolnia (részleges vagy teljes) elutasítását, és csak olyan információkat továbbíthat, amelyek nem veszélyeztetik a tevékenységét. A dokumentumok, összefoglalók vagy az információk késleltetett továbbítása olyan gyakorlati megoldások, amelyek összeegyeztetik az együttműködési kötelezettséget a rendelet hatékony alkalmazásának biztosítására vonatkozó kötelezettséggel.

— Amikor egy vezető illetékes hatóság vizsgálatot folytat egy ügyben, haladéktalanul és együttműködő módon válaszolnia kell azon más illetékes hatóságok megkereséseire, amelyeknek alapos indokuk van az aktív részvételre. Ha a vizsgálat tárgyát képező gazdasági szereplő más tagállamban telepedett le, és e tagállam illetékes hatósága kéri, hogy részt vehessen a vizsgálatban, a vezető illetékes hatóságnak elvben jóvá kell hagynia a kérelmet.

([101]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 5. cikkének (6) bekezdése.
([102]) Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás (SIENA) – Az Europol és partnere közötti biztonságos információcsere biztosítása.
([103]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 5. cikkének (1) bekezdése.
([104]) A hálózat a tagállamok képviselőit, a Bizottság képviselőit és a vámhatóságok képviselőit tömöríti. Lásd még a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 6. cikkét.
([105]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 16. cikke.

5. **VÉGREHAJTÁS ÉS SZANKCIÓK**

5.1. **A tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtása** ([106])

A vezető illetékes hatóság általi elfogadást követően a tilalom megsértéséről szóló határozatot az ICSMS-en keresztül közölni kell az illetékes hatóságokkal és a vámhatóságokkal. Az illetékes hatóságok felelősek e határozatok uniós piacon belüli végrehajtásáért (5.1.1. szakasz). Az illetékes hatóságok felelősek e határozatok uniós piacon belüli végrehajtásáért (5.1.1. szakasz). A vámhatóságoknak az EU-ba behozott vagy onnan kivitt termékek közül azonosítaniuk kell azokat a termékeket, amelyekre a tilalom megsértéséről szóló határozat vonatkozik, és együtt kell működniük az illetékes hatóságokkal e határozatok határokon történő végrehajtása érdekében (5.1.2. szakasz).

5.1.1. *A tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtása az EU-n belül*

Az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell a határozatok valamennyi elemének hatékony végrehajtását, szükség esetén más tagállamok illetékes hatóságaival és más nemzeti hatóságokkal, például a piacfelügyeleti hatóságokkal együttműködve. Az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell a termékalapú tilalom, továbbá a forgalomból történő kivonásra és az ártalmatlanításra vonatkozó utasítások betartását (5.1.1.1. szakasz), valamint a termékekhez és az ilyen termékek listáihoz való hozzáférés korlátozását. Minden tagállam illetékes hatóságának fel kell vennie a kapcsolatot a területén letelepedett azon gazdasági szereplőkkel, amelyek a tilalom megsértéséről szóló határozatok címzettjei. Ha egy gazdasági szereplő több tagállamban forgalmaz termékeket, a letelepedés helye szerinti tagállam illetékes hatósága segítséget kérhet más tagállamok illetékes hatóságaitól.

5.1.1.1. A kényszermunkával előállított termékek forgalomból történő kivonása és ártalmatlanítása

Az illetékes hatóságok felelősek annak biztosításáért, hogy a gazdasági szereplők hatékonyan végrehajtsák a tilalom megsértéséről szóló határozatokban foglalt, a forgalomból történő kivonásra és az ártalmatlanításra vonatkozó utasításokat (4.8.3. szakasz) ([107]). A piacfelügyeleti hatóságokkal való szoros együttműködés kulcsfontosságú lesz ebben a feladatban.

A megfelelés biztosítása érdekében az illetékes hatóságoknak információt kell kérniük a gazdasági szereplőtől annak forgalomból történő kivonási és ártalmatlanítási terveiről, és eredményjelentéseket kell kérniük e tervekről. A csak részben kényszermunkával előállított termékek esetében ezeknek a terveknek tartalmazniuk kell a szóban forgó termékrész cseréjére vonatkozó információkat. Az ártalmatlanítási tervek elkészítésekor a gazdasági szereplőknek különös figyelmet kell fordítaniuk a nagy értékű, tartós árukra (pl. járművek, gépek, elektronika), amelyek újrafeldolgozásához vagy működésképtelenné tételéhez műszaki megvalósíthatósági értékelésekre van szükség. Az illetékes hatóságoknak e tervekkel kapcsolatban egyeztetniük kell a környezetvédelmi és biztonsági szabályozó hatóságokkal.

a) A termékek forgalomból történő kivonása

A termék forgalomból történő kivonási folyamatának nyomon követése során az illetékes hatóságoknak értékelniük kell a gazdasági szereplő által szolgáltatott információkat. A tilalom megsértéséről szóló határozatnak való megfelelés érdekében az érintett gazdasági szereplőknek áttekintéssel kell rendelkezniük a termékek készleteiről, valamint arról, hogy ezek a termékek hol találhatók az értékesítési csatornákon, beleértve a távértékesítést is; ki kell dolgozniuk egy kivonási tervet is, amely részletezi, hogy a határozattal összhangban hogyan fogják kivonni a termékeket a forgalomból.

b) Ártalmatlanítási folyamat

A termékártalmatlanítási folyamat nyomon követése során az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a termékek ártalmatlanítása a 2008/98/EK irányelvben ([108]) meghatározott hulladékhierarchiával összhangban történjen, nevezetesen újrafeldolgozással, vagy ha ez nem lehetséges, működésképtelenné tétellel ([109]). A ruházati cikkek, ruházati kiegészítők és lábbelik a 2026/296 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet ([110]) rendelkezéseivel összhangban semmisíthetők meg. A romlandó termékeket jótékonysági vagy közérdekű célokra kell adományozni. A terméknek a fent említett módon történő ártalmatlanítása semmilyen módon nem kedvezhet az érintett gazdasági szereplőnek.

([106]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 23. cikke.
([107]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 24. cikke.
([108]) Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelve (2008. november 19.) a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről (HL L 312., 2008.11.22., 3. o.).
([109]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 25. cikke.
([110]) A Bizottság (EU) 2026/296 felhatalmazáson alapuló rendelete (2026. február 9.) az (EU) 2024/1781 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az eladatlan fogyasztási cikkek megsemmisítésének tilalmától való eltérések megállapítása tekintetében történő kiegészítéséről (HL L, 2026/296, 2026.4.22., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2026/296/oj).

c) Cserélhető részeket tartalmazó termékek, valamint stratégiai vagy kritikus fontosságú termékek

Ha a határozat egy termék cserélhető részeire vonatkozik, az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy az érintett termékeket kivonják a forgalomból, és a termék részeit a fenti ártalmatlanítási folyamat során bemutatottak szerint ártalmatlanítsák, valamint hogy az érintett gazdasági szereplő a rendeletnek megfelelően kényszermunkától mentes részekre cserélje a szóban forgó termékrészeket. Az ilyen eljárás eredményeképp létrejött termékek ezt követően újra forgalomba hozhatók. Ha a gazdasági szereplő nem hajlandó kicserélni a termékrészt, akkor az egész terméket ártalmatlanítani kell.

Ha a határozat olyan termékekre vonatkozik, amelyek az EU számára stratégiai vagy kritikus fontosságú ellátási lánc részét képezik ([111]), és ha a vezető illetékes hatóság a termék visszatartását, nem pedig ártalmatlanítását rendeli el (4.8.4. szakasz), az illetékes hatóságoknak továbbra is biztosítaniuk kell a fentiek szerinti forgalomból történő kivonást. Információt kell kérniük továbbá az érintett gazdasági szereplőtől arról, hogy hol tárolják a termékeket a kényszermunka felszámolása során.

Abban az esetben, ha a kényszermunka észszerű időn belül nem szűnik meg, az illetékes hatóságnak a fentiek szerint végre kell hajtania az érintett termékek ártalmatlanítását. Amennyiben megállapítást nyer a határozatnak való megfelelés, a vezető illetékes hatóságnak a jövőre nézve vissza kell vonnia a határozatát (4.9. szakasz). Ha a gazdasági szereplő nem kívánja megtenni a kényszermunka felszámolásához szükséges lépéseket, köteles erről tájékoztatni az illetékes hatóságokat, és a fenti b) pontban leírtak szerint a határozatnak megfelelően kell eljárnia a termék ártalmatlanítása érdekében.

d) A termékek átszállítása az illetékes hatósághoz ártalmatlanítás céljából

Azokban az esetekben, amikor az érintett termék újrafeldolgozása és adományozása nagy gazdasági értéket képviselhet, és amikor a vámhatóságok egyébként megsemmisítenék az ilyen termékeket, az illetékes hatóság felkérheti a vámhatóságokat, hogy a szabad forgalomba bocsátás vagy kivitel megtagadásával érintett termékeket helyezzék a hatáskörébe ([112]) a 25. cikk szerinti ártalmatlanítás céljából. Az intézkedés költségeit a gazdasági szereplő viseli.

e) Online értékesített termékek

A tilalom megsértéséről szóló határozat hatálya alá tartozó termékeket online elérhetővé tevő gazdasági szereplőnek ki kell vonnia ezeket a termékeket a forgalomból, és a fenti a)–d) pontban foglaltaknak megfelelően a határozattal összhangban ártalmatlanítania kell őket. A gazdasági szereplőnek a listára való felvételt is törölnie kell a honlapjáról.

Amennyiben a gazdasági szereplő közvetítő szolgáltatást, például online piacteret vesz igénybe a termék kínálásához, az illetékes hatóságok a releváns tagállam vagy a közvetlenül alkalmazandó uniós jog alapján olyan utasítást is kiadhatnak a közvetítő szolgáltatónak, amelyben előírják a szolgáltatók számára, hogy korlátozzák a fent említett termékekre vonatkozó kommunikációhoz és a termékeket ismertető oldalakhoz való hozzáférést. Ha az utasítás megfelel az (EU) 2022/2065 rendelet ([113]) 9. cikkének (2) bekezdésében meghatározott formai feltételeknek, a szolgáltatóknak tájékoztatniuk kell a kibocsátó hatóságokat a tilalom megsértéséről szóló határozatnak való megfelelés biztosítása érdekében hozott intézkedésekről.

5.1.2. *A tilalom megsértéséről szóló határozatok végrehajtása a határokon* ([114])

Mivel a kényszermunka a gyártási folyamat részét képezi, és nem hagy nyomot magán a terméken, a vámhatóságok nem tudják egyedül saját ellenőrzéseik révén megállapítani a megfelelést, így továbbra is az illetékes hatóságok felelősek a kényszermunkával előállított termékek uniós piacon belüli tilalmának általános érvényesítéséért, valamint a kényszermunkával előállított termékek behozataláért és kiviteléért ([115]). A vámhatóságoknak az illetékes hatóságok által elfogadott és az ICSMS-en keresztül velük közölt határozatok alapján kell eljárniuk ([116]). A határozat módosításáról vagy visszavonásáról haladéktalanul értesíteni kell a vámhatóságokat is, amelyeknek ennek megfelelően azonnal ki kell igazítaniuk a végrehajtási intézkedéseiket. A vámhatóságok és az illetékes hatóságok közötti szoros együttműködés elengedhetetlen az EU-ba belépő vagy az EU-t elhagyó termékekre vonatkozó hatékony végrehajtás biztosításához.

([111]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 20. cikkének (5) bekezdése.
([112]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 30. cikkének (4) bekezdése.
([113]) Lásd: az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet).
([114]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 26–31. cikke.
([115]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (55) preambulumbekezdése.
([116]) Ez a kommunikáció automatizált lesz az ICSMS kényszermunkával kapcsolatos modulja és a vámügyi kockázatkezelési rendszer (CRMS) között, de a két rendszer integrálásáig az illetékes hatóságok és a vámhatóságok kezdetben a rendelet hatálybalépése előtt bevezetendő nemzeti protokollokkal összhangban osztják meg az információkat.

5.1.2.1. A rendelet hatálya és feltételei az uniós piacra belépő vagy onnan kilépő termékek tekintetében

A rendelet kizárólag a „szabad forgalomba bocsátás” és a „kivitel” vámeljárások keretében vámkezelt termékekre vonatkozik. A más vámeljárás alá vonandó termékek nem tartoznak a rendelet hatálya alá.

5.1.3. *A termékek azonosítása a határon*

Az uniós piacra belépő vagy onnan kilépő, kényszermunkával kapcsolatos határozatok ([117]) hatálya alá tartozó termékek azonosítása érdekében a vámhatóságoknak az Uniós Vámkódexszel összhangban vámügyi kockázatkezelési eljárásokat kell alkalmazniuk, figyelembe véve a vezető illetékes hatóság által haladéktalanul közölt, a tilalom megsértéséről szóló határozatokat és a rendelkezésre álló releváns kockázati információkat.

Amennyiben a kényszermunka tilalmának hatékony érvényesítése megköveteli, hogy a vámhatóságok a vámjogszabályokban szokásosan előírtakon túl további információkhoz is hozzáférjenek ([118])„ a Bizottság felhatalmazást kap arra, hogy felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadjon el, amelyekben meghatározza azokat a további információkat, amelyeket a gazdasági szereplőknek az uniós piacra belépő vagy onnan kilépő termékek tekintetében a vámhatóságok rendelkezésére kell bocsátaniuk. Ezek az információk magukban foglalhatják a termék, a gyártó vagy termelő és a termékszállítók azonosítására szolgáló adatokat. E tekintetben a Bizottság a rendelet 11. cikkének d) pontjával összhangban további iránymutatásokat fog kiadni a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokhoz.

A kényszermunka tilalmának hatálya alá tartozó termékek azonosítását a Bizottság és az illetékes hatóságok közötti információcsere is alátámaszthatja ([119]).

5.1.4. *A termékek forgalomba bocsátásának felfüggesztése és az illetékes hatóságok értesítése*

A vámhatóságoknak fel kell függeszteniük a termék szabad forgalomba bocsátását vagy kivitelét ([120]), ha kockázatkezelési rendszerükön keresztül megállapítják, hogy az uniós piacra belépő vagy onnan kilépő termék a 26. cikk (3) bekezdése szerint közölt határozat szerint sértheti a rendelet 3. cikkében megállapított tilalmat.

A vámhatóságoknak haladéktalanul értesíteniük kell a tagállamuk illetékes hatóságait a felfüggesztésről, és minden releváns információt továbbítaniuk kell számukra ahhoz, hogy az illetékes hatóságok megállapíthassák, hogy az érintett termékekre vonatkozik-e a tilalom megsértéséről szóló közölt határozat.

A szabad forgalomba bocsátásuk vagy kivitelük felfüggesztése során a termékekre alkalmazandó feltételeket – beleértve a tárolásukat és a szabad forgalomba bocsátás megtagadásához kapcsolódó intézkedéseket is – adott esetben a vámhatóságok határozzák meg az Uniós Vámkódex alapján ([121]).

Az illetékes hatóságoknak elvben az alkalmazandó határidőn belül kell megállapodásra jutniuk. Szükség esetén és kellően indokolt esetben az illetékes hatóságok kérhetik a vámhatóságokat, hogy tartsák fenn a felfüggesztést annak érdekében, hogy lehetővé tegyék számukra a vámhatóságok által felfüggesztett termék megfelelő értékelését ([122]). Ez az eset állhat fenn akkor, ha a felfüggesztés megállapításához az illetékes hatóságoknak alaposabban meg kell vizsgálniuk a termékeket kísérő dokumentumokat, vagy termékfelülvizsgálatot kell végezniük, vagy kapcsolatba kell lépniük a gazdasági szereplővel. Ez utóbbi akkor fordulhat elő, ha egy határozat az ártalmatlanítástól való eltérést tartalmaz, vagy ha egy terméket cserélhető részek miatt betiltanak, és a gazdasági szereplőket arra kötelezik, hogy ártalmatlanítsák ezeket a konkrét termékrészeket.

([117]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 26. cikkének (4) bekezdése.
([118]) Az e rendelkezéssel kapcsolatos részletesebb háttér-információkért lásd még a kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (56) preambulumbekezdését.
([119]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 31. cikke.
([120]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 28. cikke.
([121]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (60) preambulumbekezdése.
([122]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (57) preambulumbekezdése.

Ezen időszak alatt a vámhatóságok az illetékes hatóságok általi értékelésig vagy az alkalmazandó határidők lejártáig nem bocsátják szabad forgalomba vagy nem exportálják az érintett termékeket.

Az illetékes hatóságok által a termék felfüggesztésének időtartama alatt végzett felülvizsgálat részeként, valamint a termékek elutasítását eredményező következtetés levonása és a vámhatóságokkal való közlése előtt, és ennek következtében a termék ártalmatlanítása előtt a gazdasági szereplő – a vámhatóságok és az illetékes hatóságok beleegyezésével – kérheti, hogy a terméket egy másik vámeljárás alá vonják annak érdekében, hogy a termék azon részeit, amelyek nem felelnek meg a rendeletnek, le lehessen cserélni vagy módosítani lehessen.

5.1.5. *Szabad forgalomba bocsátás vagy kivitel*

Amennyiben az illetékes hatóságok arra a következtetésre jutnak, hogy a felfüggesztést követően számukra bejelentett termék nem tartozik a tilalom megsértéséről szóló határozat hatálya alá, haladéktalanul fel kell tölteniük ezt az információt az ICSMS-be, és ennek megfelelően tájékoztatniuk kell a vámhatóságokat. Amint az ilyen határozatot közölték a vámhatóságokkal, ez utóbbiaknak szabad forgalomba kell bocsátaniuk vagy ki kell vinniük a terméket, feltéve, hogy a szabad forgalomba bocsátás minden egyéb feltétele teljesül.

A vámhatóságoknak akkor is szabad forgalomba kell bocsátaniuk vagy ki kell vinniük a terméket, ha az illetékes hatóságok nem reagáltak az 5.1.4. szakaszban említett értesítésre a rendeletben meghatározott határidőn belül és feltételek mellett ([123]).

5.1.6. *Elutasítás, lefoglalás és ártalmatlanítás* ([124])

Amennyiben az illetékes hatóságok arra a következtetésre jutnak, hogy a felfüggesztést követően nekik bejelentett termék egy tilalom megsértéséről szóló határozat értelmében kényszermunkával készült, haladéktalanul kötelesek feltölteni ezt az információt az ICSMS-be, és ennek megfelelően tájékoztatniuk kell a vámhatóságokat. Amint az ilyen határozatot közölték a vámhatóságokkal, ez utóbbiaknak végre kell hajtaniuk az ártalmatlanítást; módosításra vagy újrakivitelre nincs lehetőség (importált áruk esetében). A vámhatóságoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a terméket az alkalmazandó uniós jognak és az uniós joggal összhangban lévő nemzeti jognak megfelelően ártalmatlanítsák. Az ártalmatlanításból származó hulladékot is az alkalmazandó uniós joggal és a nemzeti joggal összhangban kell kezelni. Az ártalmatlanítással kapcsolatos költségeket az Uniós Vámkódex rendelkezéseinek megfelelően a gazdasági szereplőnek kell viselnie.

Alternatív megoldásként, valamely illetékes hatóság kérésére és annak felelősségére a vámhatóságok lefoglalhatják a terméket, és azt az említett illetékes hatóság rendelkezésére bocsáthatják annak felügyelete alatt. Ilyen esetekben az illetékes hatóságnak biztosítania kell, hogy a terméket a rendeletben meghatározott módon ártalmatlanítsák (nevezetesen újrafeldolgozással, vagy ha ez nem lehetséges, a termékek használhatatlanná tételével vagy adott esetben – romlandó termékek esetében – azok adományozásával).

5.2. **Szankciók**

Az illetékes hatóságok feladata, hogy Unió-szerte biztosítsák a rendelet hatékony, eredményes és egységes végrehajtását, beleértve a határozatok végrehajtását is. E célból a tagállamoknak szabályokat kell megállapítaniuk a pénzbüntetésekre (bírságokra) vonatkozóan, amelyekről 2026. december 14-ig értesíteniük kell a Bizottságot. Csak a tagállami hatóságok jogosultak szankciók kiszabására, beleértve azt az esetet is, amikor a Bizottság bocsátott ki a tilalom megsértéséről szóló határozatot ([125]).

Ez a fejezet a 37. cikk (2) bekezdésével összhangban iránymutatást nyújt a pénzbírságok kiszámításának módszeréről és az alkalmazandó küszöbértékekről ([126]). Érdemes megjegyezni, hogy a nemzeti jogszabályok más típusú szankciókat is magukban foglalhatnak, feltéve, hogy azok megfelelnek az uniós jognak, beleértve a rendeletet is. Ezen túlmenően az egyéb szankciók kiszámítása és kiszabása során az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy azok hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek legyenek.

([123]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 29. cikke.
([124]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 30. cikke.
([125]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 37. cikke.
([126]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 11. cikkének i) pontja.

5.2.1. *A szankciók okai*

Magáért a kényszermunkára vonatkozó tilalom megsértéséért nem szabnak ki szankciókat. A szankciókat minden gazdasági szereplőre kiszabják a tilalom megsértéséről szóló határozat be nem tartása miatt. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a következő esetekben kell szankciókat alkalmazni:

— a szóban forgó termékeknek a tilalom megsértéséről szóló határozat megszegésével történő forgalomba hozatala,

— a szóban forgó termékek forgalomból való kivonásának, illetve részben vagy egészben történő ártalmatlanításának, vagy mindkettőnek elmulasztása,

— a tilalom megsértéséről szóló határozat hatálya alá tartozó termékrész kicserélésének elmulasztása,

— a termékek visszatartásának elmulasztása a termék stratégiai jelentősége miatti visszatartására vonatkozó utasítás esetén (4.8.4. szakasz).

5.2.2. *A szankciók kiszámítása*

A rendelet 37. cikkének (2) bekezdése alapvető szabályokat állapít meg a szankciók kiszámítására vonatkozóan. Ennek keretében a tagállamok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a szankciók szabályozásának és alkalmazásának módját illetően. Ez lehetővé teszi számukra, hogy a szankciók kiszámítására vonatkozóan a nemzeti jogi és politikai keretüknek megfelelő szabályokat és módszereket határozzanak meg, miközben egyértelmű és kellően kiszámítható folyamat révén biztosítják a rendelet hatékony és egységes alkalmazását. A tagállamoknak a szankciók kiszámítására vonatkozó szabályaik kidolgozása során a lehető legnagyobb mértékben figyelembe kell venniük ezt az iránymutatást, és e szankciók alkalmazása során meg kell felelniük a rendelet 37. cikkének, valamint az uniós jog általános elveinek.

A következő szakaszok ugyan nem javasolnak konkrét számítási módszertant, azonban részletesen kifejtik a 37. cikk (2) bekezdésében meghatározott szabályokat, valamint a megfelelő, jogszerű és hatékony szankció kiszámításához követendő öt logikus lépést.

5.2.2.1. Az összes ténybeli körülmény, valamint a meg nem felelés jellegének és mértékének azonosítása

A szankció kiszámításához az illetékes hatóságnak először azonosítania kell a gazdasági szereplő azon magatartását, amely a szóban forgó határozatnak való meg nem felelést eredményezi.

5.2.2.2. A meg nem felelés súlyosságának és időtartamának értékelése, valamint a szankció alapösszegének kiszámítása

A tilalom megsértéséről szóló határozatnak való meg nem felelés súlyossága és időtartama azok a fő tényezők, amelyeket az illetékes hatóság (vagy a nemzeti bíró) figyelembe vesz a szankció alapösszegének kiszámításakor.

A meg nem felelés súlyosságának meghatározásakor a legfontosabb elemek a következők:

— a tiltott termékek forgalomból való kivonásának mértéke a határozatnak megfelelően (pl. a kivont mennyiségek és a határidők betartása tekintetében),

— a termékek határozat szerinti ártalmatlanításának mértéke,

— a meg nem felelés szándékos vagy gondatlan jellege, beleértve a gondatlanság mértékét is.

A meg nem felelés időtartama a határozatban megjelölt határidő lejártától számítandó. Az alábbi háttérmagyarázatok példákkal szemléltetik, hogy ez a számítási lépés konkrétan hogyan alkalmazható.

1. háttérmagyarázat

Példák a szankció alapösszegének kiszámítására

A. példa – Termékalapú számítás

— **1. lépés** – Az uniós piacon a tilalom megsértéséről szóló határozat megsértésével forgalomba hozott **termékek összértékének kiszámítása**.

— **2. lépés – A szankció alapösszegének kiszámítása**:

— **2.1. lépés** – A meg nem felelés **súlyosságának kiszámítása**: a meg nem felelés súlyossági szintjének értékelését követően az illetékes hatóság (vagy a nemzeti bíró) megállapítja a meg nem felelésben érintett termékek értékének a súlyossági szintet tükröző százalékos arányát. Pl. nagyon kis fokú súlyosság: a termékek összértékének 0–10 %-a; közepes súlyosság: 10–30 %; nagy fokú súlyosság: 30–60 %.

— **2.2. lépés** – A meg nem felelés **időtartamának kiszámítása**: a meg nem felelés minden napjához vagy hónapjához együtthatót kell rendelni. A meg nem felelés időtartamának mérése után az illetékes hatóság (vagy a nemzeti bíró) ezt az együtthatót megszorozza a termékek értékének százalékos arányával.

B. példa – Árbevétel-alapú számítás

1. lépés – A gazdasági szereplő éves globális árbevételének kiszámítása.

2. lépés – A szankció alapösszegének kiszámítása a súlyosság és az időtartam figyelembevételével. A meg nem felelés súlyosságának és időtartamának meghatározását követően az illetékes hatóság (vagy a nemzeti bíró) kiszámítja a gazdasági szereplő éves globális árbevételének ezen elemeket tükröző százalékos arányát. Pl. kis fokú súlyosság: 0–1 %; közepes súlyosság: 1–2 %; nagy fokú súlyosság: 1–4 %.

5.2.2.3. Az enyhítő és súlyosító körülmények azonosítása és a szankció kiigazítása

A szankció alapösszegének meghatározását követően az illetékes hatóságoknak (vagy a nemzeti bírónak) figyelembe kell venniük az esetleges enyhítő és súlyosító körülményeket, és ennek megfelelően ki kell igazítaniuk az alapösszeget.

Az enyhítő körülmények közé tartozik például a gazdasági szereplő jó együttműködése a tilalom megsértéséről szóló határozatnak való megfelelés terén (pl. önként hasznos információk szolgáltatása a meg nem felelésről).

A súlyosító körülmények közé tartoznak a következők:

— ugyanazon gazdasági szereplő múltbeli meg nem felelése a tilalom megsértéséről szóló határozatnak,

— a gazdasági szereplő elégtelen együttműködése a tilalom megsértéséről szóló határozatnak való megfelelés terén (pl. obstruktív vagy nem kommunikatív magatartás, csalárd magatartás a meg nem felelés eltitkolása érdekében vagy más gazdasági szereplők kényszerítése a meg nem felelésre),

— a meg nem felelés révén szerzett pénzügyi előnyök vagy nyereségek, illetve elkerült veszteségek.

5.2.2.4. Az alkalmazandó jogszabályi minimum és maximum azonosítása

A rendelet nem ír elő minimális vagy maximális összegeket a pénzügyi szankciókra vonatkozóan. A tagállamok feladata annak mérlegelése, hogy szükség van-e e szempontból szabályok megállapítására a hatékonyság, az arányosság és a visszatartó erő elvével összhangban. Az illetékes hatóságoknak ügyelniük kell arra, hogy a kiszámított szankció ne haladja meg ezeket a küszöbértékeket.

5.2.2.5. A szankció hatékonyságának, arányosságának és visszatartó erejű jellegének biztosítása

Az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a számítás eredményeként kapott szankcióösszeg tükrözze a hatékonyság, az arányosság és a visszatartó erő elvét.

A szankció:

— eredményes, ha ténylegesen és megfelelően szankcionálja a gazdasági szereplőt a meg nem felelésért, és megfelelésre ösztönzi,

— arányos, amennyiben megfelelő, és nem lépi túl a meg nem felelés szankcionálásához és a gazdasági szereplő megfelelésre való ösztönzéséhez szükséges mértéket; és figyelembe veszi az ügy valamennyi körülményét, beleértve az ugyanazon tényállás miatti egyéb szankciók kiszabását is (bár eltérő jogalapon),

— visszatartó erejű, ha elegendő eltántorítani a gazdasági szereplőt attól, hogy továbbra is megsértse a határozatot, vagy a jövőben ismét megsértse azt, és ha elrettenti a többi gazdasági szereplőt a meg nem feleléstől.

Ezenkívül a szankciókat megkülönböztetéstől mentesen kell kiszámítani és alkalmazni. Az egyenértékű körülményeket azonos módon kell szankcionálni, kivéve, ha objektív és arányos indok áll fenn eltérő szankciók alkalmazására.

2. ábra

A számítási folyamat szemléltetése

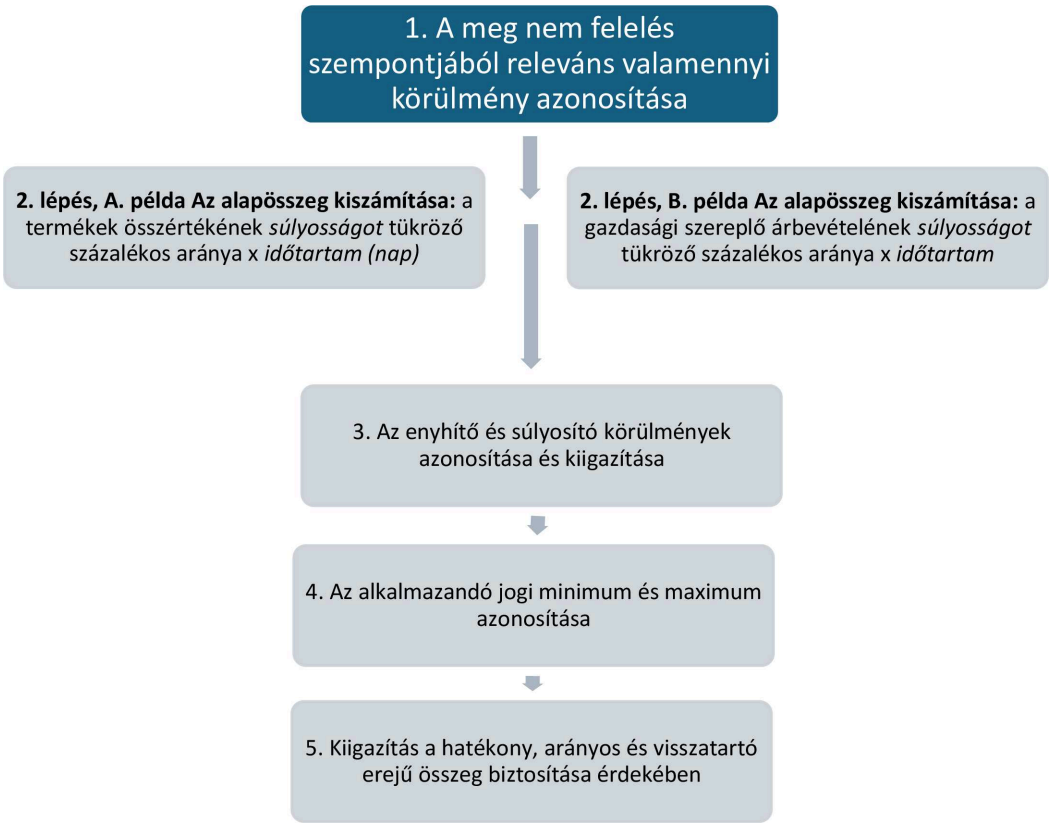

6. ÚTMUTATÁS A GAZDASÁGI SZEREPLŐK SZÁMÁRA A KÉNYSZERMUNKÁVAL KAPCSOLATOS KELLŐ GONDOSSÁG GYAKORLÁSÁHOZ

6.1. Cél

A rendelet előírja a Bizottság számára, hogy nyújtson útmutatást a gazdasági szereplők számára a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság gyakorlásához ([127]). Ez az iránymutatás ennek a megbízásnak a jegyében nem kötelező erejű útmutatást nyújt a vállalatoknak a kényszermunkával kapcsolatos lehetséges önkéntes átvilágításról, nemzetközileg elismert elvek és normák alapján (2.2. szakasz), a vonatkozó uniós jogszabályok figyelembevételével.

Mivel a bizottsági iránymutatások természetüknél fogva nem kötelező erejűek, jogilag nem érvényesíthetők. Ezen iránymutatás nem ró kötelezettségeket a vállalatokra, beleértve a kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségeket is ([128]). Ugyanakkor segítheti a gazdasági szereplőket abban, hogy tevékenységeik és ellátási láncaik kisebb mértékben legyenek kitéve a kényszermunka kockázatának ([129]). Ezen iránymutatás konkrét útmutatást is nyújt a kkv-k támogatásához ([130]), figyelembe véve az átvilágítás elvégzéséhez szükséges korlátozott erőforrásaikat.

Ezen iránymutatás a rendelet elfogadása előtt közzétett, a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó korábbi uniós iránymutatásokra épül, és felváltja azokat ([131]). Részletesebb leírást ad a kellő gondosságra vonatkozó lehetséges intézkedésekről, amely ugyanazokon a nemzetközi normákon alapul, mint a korábbi iránymutatások (2.2. szakasz).

A Bizottság felkéri a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság alkalmazására hajlandó vállalatokat, hogy támaszkodjanak erre az iránymutatásra, építve a meglévő megfelelő és a vállalat kockázataihoz, körülményeihez és helyzetéhez igazodó kellő gondossági gyakorlataikra.

6.2. A kellő gondosságra vonatkozó uniós jogszabályok

Bár a rendelet nem ír elő a kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségeket, számos más uniós jogszabály átvilágítási vagy jelentéstételi követelményeket állapít meg a kényszermunka kockázataival kapcsolatban a vállalatok kiválasztott csoportjai számára. Ezek segíthetnek abban is, hogy bemutassák a gazdasági szereplők arra irányuló erőfeszítéseit, hogy az esetleges vizsgálatok során azonosítsák és kezeljék a kényszermunka kockázatait.

A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelv (CSDDD) ([132]) előírja a hatálya alá tartozó nagyvállalatok számára, hogy azonosítsák és kezeljék a tevékenységeikben és értékláncaikban jelentkező káros emberi jogi és környezeti hatásokat, adott esetben a kényszermunka tekintetében is. A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelv, amely 2029 júliusában lép hatályba, általános jogi keretet biztosít majd a hatálya alá tartozó nagyvállalatok kötelező átvilágításához ([133]).

A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelv ([134]) részletes jelentéstételi követelményeket vezet be a nagyvállalatok számára az emberi jogi kockázataikra és hatásaikra vonatkozó információk közzétételére vonatkozóan, beleértve adott esetben a kényszermunka jelenlétét a tevékenységeikben vagy ellátási láncaikban.

Az I. omnibusz egyszerűsítési csomag ([135]) egyszerűsítette a fent említett irányelvekben meghatározott átvilágítási és jelentéstételi követelményeket azzal a céllal, hogy csökkentse a hatályuk alá tartozó vállalatok adminisztratív terheit, és megvédje a kisebb vállalatokat a nagyobb vállalatokra vonatkozó túlzott információkérésektől.

([127]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 11. cikkének a) pontja.

([128]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 1. cikkének (3) bekezdése.

([129]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (45) preambulumbekezdése.

([130]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (32) preambulumbekezdése és 11. cikke.

([131]) Európai Bizottság és Európai Külügyi Szolgálat (2021), Guidance on diligence for EU businesses to address the risk of forced labour in their operations and supply chains (Iránymutatás az uniós vállalkozások által a tevékenységeikben és ellátási láncaikban alkalmazott kényszermunka kockázatának kezelése érdekében követendő kellő gondosságról).

([132]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1760 irányelve (2024. június 13.) a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról, valamint az (EU) 2019/1937 irányelv és az (EU) 2023/2859 rendelet módosításáról (HL L, 2024/1760, 2024.7.5., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj). Az irányelvet a 2006/43/EK, a 2013/34/EU, az (EU) 2022/2464 és az (EU) 2024/1760 irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos egyes vállalati beszámolási követelmények és a fenntarthatósággal kapcsolatos egyes vállalati átvilágítási követelmények tekintetében történő módosításáról szóló, 2026. február 24-i (EU) 2026/470 európai parlamenti és tanácsi irányelv módosította (HL L, 2026/470, 2026.2.26., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).

([133]) A Bizottság 2027. július 26-ig iránymutatást fogad el arra vonatkozóan, hogy miként kell elvégezni az átvilágítást az irányelvben meghatározott kötelezettségekkel összhangban.

([134]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2464 irányelve (2022. december 14.) az 537/2014/EU rendeletnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és 2013/34/EU irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról (HL L 322., 2022.12.16., 1. o.).

([135]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2026/470 irányelve (2026. február 24.) az (EU) 2022/2464 és az (EU) 2024/1760 irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos egyes vállalati beszámolási követelmények és a fenntarthatósággal kapcsolatos egyes vállalati átvilágítási követelmények tekintetében történő módosításáról (HL L, 2026/470, 2026.2.26., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).

Az uniós jogszabályok által bevezetett, kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségek némelyike kifejezetten bizonyos termékkategóriákra vonatkozik. A konfliktusövezetekből származó ásványokról szóló rendelet ([136]) előírja, hogy az ón, a tantál, a volfrám és az arany uniós importőrei az ellátási lánc tekintetében alkalmazzák a kellő gondosság elvét ([137]) a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből való beszerzés megelőzése érdekében. Az elemekről, illetve akkumulátorokról szóló rendelet ([138]) előírja az uniós piacon elemeket, illetve akkumulátorokat forgalomba hozó vállalatok számára, hogy a társadalmi és környezeti kockázatok, többek között a kényszermunka csökkentése érdekében hajtsanak végre a nyersanyagok (lítium, nikkel, kobalt, természetes grafit) tekintetében a kellő gondosság elvének megfelelő ellátási láncra vonatkozó politikákat. Az erdőirtásról szóló rendelet ([139]) előírja, hogy az uniós piacon szarvasmarhát, kakaót, kávét, pálmaolajat, gumit, szóját vagy fát forgalomba hozó gazdasági szereplőknek biztosítaniuk kell, hogy ezek a termékek nem erdőirtásból származó termékek legyenek, és azokat jogszerűen állítsák elő, többek között az előállító ország nemzetközi jog által védett emberi jogokat szabályozó jogszabályainak megfelelően.

A jelen iránymutatás nem érinti a Bizottság által más uniós jogszabályok tekintetében közzétett, kellő gondosságra vonatkozó iránymutatásokat tartalmazó dokumentumokat.

Ezen túlmenően az emberkereskedelem elleni uniós irányelv ([140]) előírja a tagállamok számára, hogy állapítsanak meg minimumszankciókat a – többek között munkaerő-kizsákmányolás céljából folytatott – emberkereskedelemre vonatkozóan, és dolgozzanak ki intézkedéseket az emberkereskedelem áldozatainak támogatására, védelmére és a jóvátételhez való hozzáférés biztosítására.

6.3. **Mi a kellő gondosság a kényszermunkával kapcsolatban?**

6.3.1. *A kellő gondosság mint a kényszermunka elleni hatékony eszköz*

A rendelet alkalmazásában a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság a gazdasági szereplők arra irányuló erőfeszítéseit jelenti, hogy kötelező követelményeket vagy önkéntes iránymutatásokat, ajánlásokat vagy gyakorlatokat hajtsanak végre az uniós piacra vagy kivitelre szánt termékekkel kapcsolatos kényszermunka alkalmazásának azonosítása, megelőzése, mérséklése vagy megszüntetése érdekében ([141]).

A kellő gondosság hatékony módja a kényszermunkával kapcsolatos kockázatok azonosításának és kezelésének. Ebben az összefüggésben a vállalatok átvilágítása – bár azt a rendelet nem írja elő – segítheti a vállalatokat a rendeletnek való megfelelésben. Hacsak az átvilágítás elvégzésére vonatkozó konkrét jogi kötelezettség nem következik egy másik uniós jogszabályból, a vállalatok szabadon dönthetnek arról, hogyan kezelik a legjobban a kényszermunka kockázatait. Dönthetnek úgy, hogy az e szakaszban kifejtettek szerint kellő gondossággal járnak el, vagy a 4.7. szakaszban említett alternatív megközelítéseket alkalmazzák.

A kényszermunka kockázata gyakran más emberi jogi visszaélések kockázatát is magában hordozza. A hatékonyság érdekében a kényszermunkával összefüggésben a kellő gondosságra vonatkozó konkrét megfontolásokat az uniós jogban és a nemzetközi normákban meghatározott, az emberi jogok területén alkalmazandó kellő gondosságra vonatkozó szélesebb körű elvárások keretében kell értelmezni.

6.3.2. *A kellő gondosság jellemzői*

A kellő gondosság (a döntéshozatal és a kockázatkezelés szerves részeként) a megelőzésre összpontosít, folyamatos kommunikációt foglal magában, arányos a kockázattal, szükség esetén rangsorolást is magában foglal (azaz kockázatalapú), a vállalati körülményeknek megfelelő, dinamikus, és az érdekelt felekkel való érdemi együttműködésen alapul ([142]).

([136]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/821 rendelete (2017. május 17.) a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ón, tantál, volfrám, ezek ércei és arany uniós importőrei körében a kellő gondosság elvének megfelelő ellátási láncra vonatkozó kötelezettségek megállapításáról (HL L 130., 2017.5.19., 1. o.).

([137]) A Bizottság (EU) 2018/1149 ajánlása (2018. augusztus 10.) a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségeknek, valamint az ellátási lánccal összefüggő egyéb kockázatoknak az (EU) 2017/821 európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásában történő azonosítására vonatkozó nem kötelező iránymutatásról (HL L 208., 2018.8.17., 94. o.).

([138]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1542 rendelete (2023. július 12.) az elemekről, illetve akkumulátorokról és a hulladékelemekről, illetve -akkumulátorokról, a 2008/98/EK irányelv és az (EU) 2019/1020 rendelet módosításáról, valamint a 2006/66/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 191., 2023.7.28., 1. o.).

([139]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1115 rendelete (2023. május 31.) az erdőirtáshoz és az erdőpusztuláshoz kapcsolódó egyes áruk és termékek uniós piacon történő forgalmazásáról és Unióból történő kiviteléről, valamint a 995/2010/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 160., 2023.6.1., 1. o.).

([140]) Az Európai Parlament és a Tanács 2011. április 5-i 2011/36/EU irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 101., 2011.4.15., 1. o.).

([141]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 2. cikkének (3) bekezdése.

([142]) Magyarázat az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelvei II. fejezetének 19. bekezdéséhez és a kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás fő jellemzőihez.

A kellő gondosságra vonatkozó intézkedéseket olyan tényezők befolyásolhatják, mint a vállalat mérete, tevékenységeinek kontextusa, az ellátási láncokban elfoglalt helye, termékeinek vagy szolgáltatásainak jellege, a kockázatokban való részvétele, valamint a káros hatás jellege és súlyossága ([143]). Előfordulhat például, hogy a nagyvállalatoknak formalizáltabb és kiterjedtebb rendszerekre van szükségük a kényszermunka kockázatainak kezeléséhez, mint a korlátozott termékkörrel, ellátási láncokkal és érdekelt felekkel rendelkező kisebb vállalatoknak.

Amennyiben a gazdasági szereplők úgy döntenek, hogy kellő gondossággal járnak el a rendeletnek való megfelelés érdekében, ezen iránymutatás célja, hogy segítse őket.

Bár az alábbiakban ismertetett, a kellő gondosságra vonatkozó iránymutatás csak önkéntes, azokat a kihívásokat is elismeri, amelyekkel a kkv-k szembesülnek a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság érvényesítése során, és adott esetben a méretükkel és erőforrásaikkal arányos egyedi intézkedéseket javasol. A kkv-k igénybe vehetik a kényszermunkáról szóló egységes portálon keresztül rendelkezésre álló forrásokat, valamint alkalmazhatják az Európai Bizottság által a rendelet 10. cikke alapján nyújtandó egyéb támogatási intézkedéseket is.

A Bizottság felkéri a vállalatokat, hogy az átvilágítás elvégzésének módjával kapcsolatos további részletekért tanulmányozzák a 2.2. szakaszban felsorolt, a kellő gondosságra vonatkozó nemzetközi iránymutatásokat, valamint adott esetben a Bizottság által más uniós jogszabályok alapján közzétett kellő gondosságra vonatkozó iránymutatásokat. A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelv hatálya alá tartozó vállalatoknak tanulmányozniuk kell a 2027. július 26-ig kiadandó jövőbeli bizottsági iránymutatásokat.

6.3.3. *Együttműködés az érdekelt felekkel*

Az átvilágítási eljárás során fontos az érdekelt felekkel való érdemi együttműködés. A vállalatoknak megfelelő, arányos és észszerű erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy érdemben, időben és inkluzív módon együttműködjenek a potenciálisan érintett csoportokkal és más érdekelt felekkel a kényszermunkával kapcsolatos kockázatok azonosítása, értékelése és kezelése érdekében ([144]).

A vállalatoknak azonosítaniuk kell azokat az érdekelt feleket, amelyeket a kényszermunkával kapcsolatos tevékenységeik érinthetnek, beleértve azokat az érdekelt feleket is, amelyek jogait érintik vagy érinthetik. Kényszermunka esetén a leginkább érintett érdekelt felek a munkavállalók és adott esetben a családtagjaik. A munkavállalókkal megbízható harmadik feleknek kell interjút készíteniük a válaszadók bizalmas kezelésének, pontosságának és biztonságának garantálása érdekében. Amennyiben ez nem lehetséges – például az államilag előírt kényszermunka esetében –, a vállalatoknak alternatív módszereket kell alkalmazniuk az információgyűjtéshez, például hiteles és független szakértői erőforrások, munkavállalói szervezetek (például szakszervezetekkel), civil társadalmi szervezetek, emberijog-védők és a kényszermunka kockázatainak uniós adatbázisában szereplő információforrások felkeresésével.

Az egyéb érdekelt felek közé tartozhatnak a helyi, regionális vagy nemzeti közösségek és kormányok, a civil társadalmi szervezetek és a munkavállalók képviselői, a nemzeti emberi jogi intézmények, az üzleti partnerek, az ágazati kezdeményezések, a befektetők, a részvényesek és a fogyasztók.

A vállalatoknak annak érdekében is lépéseket kell tenniük, hogy azonosítsák és felszámolják a kiszolgáltatott vagy marginalizált érdekelt felek hatékony részvétele előtt álló akadályokat, és – többek között a bizalmasság vagy a névtelenség fenntartása révén – biztosítsák, hogy az érdekelt felekkel szemben ne alkalmazzanak megtorlást vagy büntetést.

A kkv-któl nem várható el, hogy széles körű konzultációkat vagy szerepvállalási tevékenységeket folytassanak, de releváns helyzetekben (pl. ha a kényszermunka kockázatainak uniós adatbázisa egy bizonyos ágazatot vagy földrajzi területet a kényszermunka potenciális kockázatának kitettként azonosított) többféle módon is együttműködhetnek érdekelt feleikkel (pl. a kulcsfontosságú beszállítókkal, ügyfelekkel vagy alkalmazottakkal folytatott közvetlen megbeszélések révén).

6.4. **Átvilágítási eljárás**

Az OECD kellő gondosságra vonatkozó hatlépéses kerete ([145]) globálisan elismert, strukturált megközelítést kínál a vállalatok számára ahhoz, hogy tevékenységeikben és ellátási láncaikban azonosítsák és kezeljék az emberi jogi kockázatokat, egyúttal lehetővé teszi számukra, hogy megközelítésüket az érintett ágazataikhoz, ellátási láncaikhoz és regionális körülményeikhez igazítsák. A keret alapot biztosít a vállalatok számára ahhoz, hogy a kellő gondosságra irányuló általános erőfeszítéseik részeként értékeljék a kényszermunkával kapcsolatos kockázataikat, és más vonatkozó uniós jogszabályok, például a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelv alapját is képezi.

([143]) A káros hatások kifejezést az ILO és az OECD nemzetközi iránymutatása, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló uniós irányelv is használja. A rendelet esetében a kényszermunka tényleges előfordulásának hatására vonatkozik.
([144]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 50. oldal, 10. kérdés.
([145]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás.

Az alábbiakban ismertetett lépések és elvárások az OECD keretére épülnek, és kifejezetten a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó ajánlásokat fogalmaznak meg. Az alábbiakban ismertetett gyakorlati intézkedések nem tekinthetők a kellő gondosságra vonatkozó teljes körű „kipipálandó” listának, mivel nem minden gyakorlati intézkedés megfelelő minden helyzetben. A vállalatok továbbra is szabadon határozhatják meg a kényszermunkával kapcsolatos, kellő gondosságra vonatkozó intézkedéseiket és eljárásaikat oly módon, hogy azok arányosak és megfelelőek legyenek sajátos kockázataikhoz, körülményeikhez és kontextusukhoz mérten.

2. ábra

Átvilágítási eljárás és támogató intézkedések ([146])

6.4.1. *1. lépés: A kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság beépítése a vállalati politikákba és kockázatkezelési rendszerekbe* ([147])

6.4.1.1. A vállalat kényszermunkára vonatkozó politikáinak kidolgozása, terjesztése és felülvizsgálata

A kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságot önkéntes alapon érvényesíteni kívánó vállalatoknak valamennyi vonatkozó politikájukba és kockázatkezelési rendszerükbe be kell ([148]) építeniük a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságot. Nem szükséges külön, önálló rendszert vagy politikát kidolgozniuk a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozóan, de a kényszermunka kockázatainak azonosítása és kezelése érdekében kiigazíthatják a meglévő átvilágítási eljárásokat és politikákat. Ágazati szövetségek, civil társadalmi szervezetek vagy több érdekelt felet tömörítő kezdeményezések által kidolgozott mintapolitikákat is elfogadhatnak, illetve építhetnek azokra, feltéve, hogy megfelelnek a vállalat méretének, tevékenységeinek és környezetének. Amennyiben a vállalat kockázatértékelése jelentős (azaz súlyos és valószínűsíthető) kényszermunkával kapcsolatos kockázatokat tár fel, a vállalatnak konkrét politikákat kell kidolgoznia e kockázatok kezelésére, tükrözve a helyi körülményeket, az ágazatspecifikus kockázati tényezőket és a működési sajátosságokat. A vállalat kényszermunkára vonatkozó politikáit az érintett érdekelt felekkel konzultálva kell kidolgozni, és azoknak a következőket kell magukban foglalniuk:

— elkötelezettség az ILO alapvető munkahelyi elvei és jogai, a kényszermunkára vonatkozó, nemzetközileg elismert normák, valamint a működési hely szerinti országok nemzeti munkaügyi jogszabályai és politikái iránt,

— a vállalat kellő gondossággal kapcsolatos megközelítésének és a kellő gondosság érvényesítésére vonatkozó eljárás leírása (azaz a kockázatok azonosítása, megelőzése és csökkentése, az érdekelt felekkel való együttműködés, valamint szükség esetén jóvátétel biztosítása vagy az abban való együttműködés),

— arra vonatkozó elvárások, hogy a vállalat alkalmazottai, a leányvállalatok és az üzleti partnerek betartsák a nemzetközileg elismert normákat, valamint az ezen elvárások nyomon követésére és érvényesítésére szolgáló mechanizmusok.

([146]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 21. o.
([147]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 22–24. o. és 56–60. o.; ILO- és IOE-kézikönyv, 17–19. o.
([148]) Az iránymutatás e szakaszában a „kell” kifejezés olyan lehetséges intézkedésekre vonatkozó ajánlásokra utal, amelyeket a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságot önkéntes alapon érvényesíteni kívánó vállalatoknak fontolóra kell venniük.

A kkv-k külső – például munkáltatói szervezetektől, ágazati szövetségektől, ágazati programoktól, több érdekelt felet tömörítő kezdeményezésektől vagy más szakértőktől származó – támogatást vehetnek igénybe és támaszkodhatnak arra, hogy megértsék, hogyan lehet a kényszermunkával kapcsolatos kérdéseket sajátos helyzetükkel és erőforrásaikkal arányos módon kezelni. Emellett a kkv-k felhasználhatják a kényszermunka kockázatainak uniós adatbázisát annak jobb megértéséhez, hogy az ágazat, amelyben működnek, és azok a földrajzi területek, ahonnan beszerzést folytatnak, jelenthetik-e kényszermunka kockázatát.

A kényszermunkára vonatkozó politikákat nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenni (pl. a vállalat honlapján való közzététellel, a működés helye szerinti országok helyi nyelvein való elérhetőség biztosításával stb.), és azokat belsőleg, érthető, hozzáférhető és kulturális szempontból megfelelő módon kell közölni valamennyi érintett munkavállalóval és más munkavállalókkal (pl. a vállalat intranetes oldalán való közzététellel, valamint belső kommunikációs és képzési stratégiák alkalmazásával stb.) ([149]).

A kkv-k egyszerű, alacsony költségű intézkedéseket alkalmazhatnak a kényszermunkával kapcsolatos politikáik közlésére, például közzétehetik a politikát a honlapjukon vagy a közösségi médiában, rövid gyakorlati képzést biztosíthatnak alkalmazottaik számára, vagy beépíthetik ezeket a politikákat a közbeszerzési eljárásaikba.

A vállalatoknak rendszeresen felül kell vizsgálniuk a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó politikáikat, és szükség esetén aktualizálniuk kell azokat, különösen jelentős változás esetén, figyelembe véve az azonosított kockázatokat, az azok kezelése érdekében hozott intézkedéseket, valamint a nyomon követés vagy felülvizsgálat eredményeit.

6.4.1.2. A politikák beágyazása a felügyeleti és irányítási rendszerekbe

A vállalatoknak az érintett szervezeti egységekre (pl. kockázatkezelési vagy megfelelési részlegek, termékfejlesztési részlegek, gyártási részlegek, értékesítési/marketing részlegek, vásárlási/beszerzési részlegek stb.) kell átruházniuk a vállalatok kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó politikái különböző szempontjainak végrehajtásával kapcsolatos felelősséget, különös tekintettel azokra a vezetőkre, akiknek intézkedései és döntései a legnagyobb valószínűséggel növelik vagy csökkentik a kockázatokat ([150]). Ennek magában kell foglalnia az egyértelmű irányítási rendszereket és e politikák felső szintű vagy igazgatósági felügyeletét. A vállalatoknak segíteniük kell a munkavállalóikat abban, hogy megértsék és végrehajtsák a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó politikáknak a szerepük szempontjából releváns szempontjait azáltal, hogy megfelelő erőforrásokat és képzést biztosítanak számukra, és biztosítják, hogy a belső ösztönzők összhangban legyenek a vállalat politikáival.

A vállalatoknak ki kell fejleszteniük vagy ki kell igazítaniuk a meglévő kommunikációs és nyilvántartási rendszereket a kockázatok azonosítása, értékelése, csökkentése és megelőzése érdekében, hogy ezt követően megoszthassák a kényszermunkával kapcsolatos politikákra vonatkozó információkat a felső vezetés és a politikák végrehajtásáért felelős szervezeti egységek között. Biztosítaniuk kell továbbá, hogy a csoportok és az üzleti egységek azonos információkkal és ismeretekkel rendelkezzenek a kényszermunkára vonatkozó politikákról, és hogy képzést nyújtsanak a munkavállalóknak azokról.

A kkv-k a meglévő csoportokon belül felelősségi köröket jelölhetnek ki a kényszermunkára vonatkozó politikák végrehajtása és az azokkal kapcsolatos információk megosztása kapcsán. Ezeket a feladatokat lehetőség szerint olyan vállalatvezetőkre és munkavállalókra kell bízni, akik előzetes tapasztalattal, szakértelemmel vagy az átvilágítási kérdésekben érdekeltséggel rendelkeznek.

6.4.1.3. A politikák és az elvárások beépítése a beszállítókkal és más üzleti partnerekkel való együttműködésbe

A vállalatoknak tájékoztatniuk kell a beszállítókat és más érintett üzleti partnereket a kényszermunkára vonatkozó politikáik és elvárásaik fő szempontjairól. Adott esetben a politikákat a helyi nyelveken is elérhetővé kell tenni.

A beszállítókkal és más üzleti partnerekkel kötött szerződésekben vagy egyéb írásbeli megállapodásokban (pl. beszállítói magatartási kódexek) a vállalatoknak fel kell tüntetniük a kényszermunkával kapcsolatos feltételeiket és elvárásaikat, például a következőket: a nemzetközileg elismert szabványoknak való megfelelés; átláthatóság, nyomon követés és jelentéstétel; a saját üzleti kapcsolatokra vonatkozó lépcsőzetes átvilágítási követelményekre vonatkozó előírások; valamint az üzleti kapcsolatok megszüntetésének (a szerződés felfüggesztése vagy felmondása) indokai az elvárásoknak való meg nem felelés miatt ([151]). A szerződéses intézkedéseket oly módon kell alkalmazni, amely az adott kontextusban a gyakorlatban hatékony.

([149]) ILO- és IOE-kézikönyv, 19. o.
([150]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 57–59. oldal, 1. kérdés.
([151]) 6.4.6. szakasz. Az üzleti kapcsolat megszüntetését végső eszköznek kell tekinteni.

A vállalatoknak lehetőség szerint be kell építeniük a kényszermunkára vonatkozó kellő gondossági kritériumokat az új üzleti kapcsolat létesítése előtti értékelésükbe. Amennyiben a beszállítók vagy üzleti partnerek több ügyfelet és ipari ágazatot szolgálnak ki, ez azt is jelentheti, hogy figyelembe kell venni más ügyfeleik vagy kapcsolataik meglévő vagy potenciálisan egymásnak ellentmondó elvárásait is. Az eltérő elvárások korlátozása érdekében a vállalatok mérlegelhetik a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó nemzetközi és ágazati normákhoz való igazodást, a kényszermunkára vonatkozó közös politikák és jelentéstételi keretek terén más ágazati szereplőkkel való együttműködést, valamint az üzleti partnerekkel való együttműködést az egymásnak ellentmondó követelmények csökkentése és észszerűsítése céljából.

Amennyiben lehetséges, a vállalatoknak mérlegelniük kell a kellő gondosság együttműködésen alapuló megközelítéseinek alkalmazását ágazati szintű, több iparágra kiterjedő vagy több érdekelt felet tömörítő fenntarthatósági kezdeményezések révén (például az ismeretek összevonása, a befolyás növelése és a kellő gondosságra vonatkozó intézkedések hatékonyabbá tétele érdekében), bár mindig felelősek maradnak azért, hogy átvilágításukat hatékonyan ([152]) és az uniós versenyjoggal összhangban hajtsák végre. Bár az együttműködésen alapuló megközelítések támogathatják a kellő gondosságot, a vállalatoknak fel kell mérniük, hogy ezek a megközelítések megfelelnek-e a célnak az adott kontextusban, és szükség esetén továbbra is újabb intézkedéseket kell hozniuk.

A költségmegosztás és a megtakarítások gyakran válnak hasznára az ágazati együttműködésnek, és különösen hasznosak lehetnek a korlátozott erőforrásokkal rendelkező vállalatok számára. A kkv-k például felhasználhatják az üzleti partnerek vagy munkáltatói szervezetek által a beszállítókkal kidolgozott sablonokat és szerződésmintákat, vagy együttműködhetnek az ugyanabban az ágazatban működő, esetlegesen hasonló kihívásokkal szembesülő más vállalatokkal.

A vállalatoknak megfelelő erőforrásokat és képzést is biztosítaniuk kell annak érdekében, hogy a beszállítók és más üzleti partnerek megérthessék a kényszermunkára vonatkozó alkalmazandó politikai követelményeket, és a kellő gondosság elvén alapuló hatékony rendszereket vezethessenek be. Ezeket az erőforrásokat e beszállítók és üzleti partnerek kockázati szintjéhez és működési környezetéhez kell igazítani. A vállalatoknak saját tevékenységeik, üzleti modelljük vagy kereskedelmi gyakorlataik azon szempontjait is értékelniük kell, amelyek akaratlanul hozzájárulhatnak a kényszermunka kockázatához, vagy akadályozhatják a beszállítót a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosság érvényesítésében ([153]).

A vállalatoknak csak olyan beszállítóktól való beszerzést szabad fontolóra venniük, amelyek megfelelnek a felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásaiknak. Ez különösen releváns lehet azokban az esetekben, amikor a kényszermunka kockázatainak uniós adatbázisa egy bizonyos ágazatot vagy földrajzi területet a kényszermunka potenciális kockázatának kitettként azonosított. Ennek érdekében a kkv-k egyszerű, költséghatékony módszereket (például ellenőrző listákat vagy a múltbeli teljesítményre vonatkozó információkéréseket) mérlegelhetnek a beszállítók átvilágítására annak érdekében, hogy csökkentsék a kockázatok vagy a tényleges hatások azonosításához, nyomon követéséhez, enyhítéséhez vagy megelőzéséhez szükséges erőforrások mértékét a beszállítóval való szerződéskötést követően.

6.4.2. *2. lépés: A kényszermunka kockázatainak azonosítása és értékelése a vállalat tevékenységeiben, ellátási láncaiban és üzleti kapcsolataiban* ([154])

6.4.2.1. A vállalat kényszermunkával kapcsolatos kockázatainak felmérése – megalapozó tanulmány készítése

A vállalatoknak átfogó megalapozó tanulmányt kell készíteniük tevékenységeikről és szükség esetén üzleti kapcsolataikról annak érdekében, hogy azonosítsák azokat az általános területeket, ahol a legnagyobb valószínűséggel fordulnak elő és a legjelentősebbek a kényszermunka kockázatai. A releváns információforrások alapján figyelembe kell venniük a földrajzi területre, ágazatra, termékre vagy vállalatra jellemző kockázati tényezőket ([155]). A vállalatoktól elvárják, hogy méretükkel és erőforrásaikkal arányos módon és a számukra észszerűen rendelkezésre álló információk alapján határozzák meg az általános kockázati területeket. Például a kényszermunka kockázatainak uniós adatbázisa nyilvánosan hozzáférhető adatok alapján tájékoztató jellegű információk nem kimerítő listáját tartalmazza a kényszermunka bizonyos földrajzi területekhez és termékekhez kapcsolódó széles körű és súlyos kockázatairól ([156]). A kkv-k és más, korlátozott erőforrásokkal rendelkező vállalatok felhasználhatják az adatbázist a megalapozó tanulmány elkészítéséhez. Amennyiben a vállalat a megalapozó tanulmányon kívül szerez tudomást a kényszermunka kockázatairól, az ilyen kockázatoknak is az azonosítási folyamat részét kell képezniük.

([152]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 51–54. oldal, 12. és 13. kérdés.

([153]) Ezen iránymutatás 6.4.3.2. szakasza a vállalat üzleti gyakorlatának kiigazítására vagy módosítására irányuló lehetséges intézkedésekről.

([154]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 25–28. o. és 61–73. o.; ILO- és IOE-kézikönyv, 20–59. o.

([155]) A kockázati tényezőkre vonatkozó további információkért lásd: a kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 62. o., 20. kérdés; ILO- és IOE-kézikönyv, 22–25. o. A Bizottság 2027. július 26-ig iránymutatásokat ad ki a kockázati tényezőkről a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelv alapján.

([156]) A kényszermunka kockázatainak földrajzi és ágazati szintű értékelése során figyelembe veendő további információforrásokért lásd: ILO- és IOE-kézikönyv, 24–25. o.

Az alkalmazási kört rendszeresen felül kell vizsgálni, és jelentős változások (pl. a vállalat terjeszkedése vagy beszerzései, jelentős új termékfejlesztés, vállalati szerkezetátalakítás, a kényszermunka lehetséges új kockázataira vonatkozó hiteles információk stb.) esetén aktualizálni kell.

6.4.2.2. Mélyreható értékelés készítése a kényszermunkával kapcsolatos legjelentősebb kockázatokról

A megalapozó tanulmány eredményei alapján a vállalatoknak mélyrehatóan értékelniük kell a tevékenységeket, a beszállítókat és az egyéb üzleti kapcsolatokat azon területek és termékek tekintetében, ahol a kényszermunka legjelentősebb kockázatait azonosították. Az értékelésnek lehetővé kell tennie a vállalatok számára, hogy azonosítsák magas kockázatú tevékenységeiket és üzleti kapcsolataikat. A vállalatoknak a következő helyzetekben kell értékeléseket végezniük: ha a magas kockázatú kapcsolatokat még nem értékelték, mielőtt új, első szintű, magas kockázatú üzleti kapcsolatokat alakítottak volna ki, vagy ha a magas kockázatú üzleti kapcsolatok kockázati környezete megváltozott. Amennyiben már léteznek hiteles értékelések az egyes üzleti kapcsolatokból eredő kockázatokról, a vállalatoknak erősen ajánlott felülvizsgálni a megállapításaikat, és erőfeszítéseiket a kockázatok kezelésére érdemes összpontosítaniuk.

E kockázatértékelések részletességének és mélységének arányosnak kell lennie a vállalat méretével, erőforrásaival és a kockázatokban való részvételének szintjével, valamint a kockázat súlyosságával és valószínűségével. Az értékelés formái magukban foglalják például a dokumentumok felülvizsgálatát, a beszállítók önértékelését, a helyszíni ellenőrzéseket és auditokat, a munkavállalókkal folytatott interjúkat és az érdekelt felek bevonását. A vállalatoknak a tevékenységeikben és ellátási láncaikban a kényszermunkával kapcsolatos kockázatok azonosítására irányuló mélyreható kockázatértékeléseik alapjaként a kényszermunkára vonatkozó mutatókról szóló ILO-útmutatásra ([157]) és a mélyreható értékelés forrásairól szóló OECD-útmutatásra ([158]) kell támaszkodniuk. A vállalatok a kényszermunka meghatározott földrajzi területekre és termékekre vonatkozó kockázatainak uniós adatbázisában azonosított információforrásokat is felhasználhatják.

Az államilag előírt kényszermunkát potenciálisan magukban foglaló helyzetekben a vállalatoknak értékelniük kell a tágabb jogi, intézményi és politikai környezetet ([159]), és ellenőrizniük kell, hogy van-e bizonyíték olyan állami politikára vagy államilag jóváhagyott gyakorlatra, amely közvetlenül vagy közvetve előírja vagy legitimálja az önkéntelenség vagy kényszerítés alkalmazását az emberi erőforrások elosztása során, vagy az állami hatalommal való egyéb visszaéléseket, az ILO-ban leírtak szerint ([160]). Mivel ebben az összefüggésben a hagyományos helyszíni értékelések és ellenőrzések jelentősen sérülnek, a mélyreható értékeléseknek független másodelemzést, nemzetközi szervezetek jelentéseit, szakértői kockázatelemzést és hiteles civil társadalmi adatokat kell magukban foglalniuk. A kényszermunka kockázatainak uniós adatbázisa konkrét információkat is tartalmaz a kényszermunka államilag előírt kockázatainak egyes eseteiről.

6.4.2.3. A vállalat kényszermunkával kapcsolatos azonosított kockázatokban való részvételének értékelése

A vállalat kényszermunkával kapcsolatos kockázatban való részvételének szintje az egyik olyan tényező, amelyet figyelembe kell venni az átfogó értékelés részeként annak meghatározásakor, hogy a vállalatnak hogyan kell reagálnia a kockázatra (3. lépés), és hogyan kell-e jóvátételt biztosítania (6. lépés) ([161]).

Egy vállalat akkor „okoz” kényszermunkával kapcsolatos kockázatot, ha tevékenységei – intézkedései vagy mulasztásai – önmagukban elegendőek ahhoz, hogy a kényszermunka kockázatát eredményezzék.

Egy vállalat együttes kockázatokozásért tehető felelőssé, vagy „hozzájárul” a kényszermunka kockázatához, ha tevékenységei más vállalatok tevékenységeivel együttesen idézik elő a kockázatot, vagy ha ezek a tevékenységek egy másik vállalatot késztetnek, segítenek vagy ösztönöznek annak előidézésére.

6.4.2.4. A kényszermunkával kapcsolatos legjelentősebb kockázatok rangsorolása

Amennyiben nem lehetséges azonnal megelőzni, mérsékelni vagy megszüntetni a kényszermunkával kapcsolatos valamennyi azonosított kockázatot, a vállalatoknak a kellő gondosság kockázatalapú megközelítésével összhangban rangsorolást kell végezniük, és először a legjelentősebb kockázatokat kell kezelniük, azok súlyossága és valószínűsége alapján ([162]).

([157]) https://www.ilo.org/publications/identification-forced-labour-guidance-practitioners és ILO, Hard to see, harder to count (Nehezen látható, nehezebben számolható).

([158]) A kényszermunka kockázati tényezőinek értékelésére szolgáló lehetséges forrásokra vonatkozó további információkért lásd: A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 65–96. o., különösen a 23., 25. és 28. kérdés.

([159]) ILO- és IOE-kézikönyv, 56. o.

([160]) ILO- és IOE-kézikönyv, 54. o.

([161]) A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló (EU) 2024/1760 irányelv szerinti kötelezettségek hatálya alá tartozó vállalatoknak az irányelvben meghatározott szabályokkal összhangban kell meghatározniuk részvételük és felelősségük szintjét.

([162]) A kényszermunka természeténél fogva nagyon súlyos emberi jogi visszaélés. A rangsorolást ezért nem a kár relativizálásaként kell értelmezni, hanem olyan eszközként, amely a megelőző és mérséklési erőfeszítéseket azokra a területekre összpontosítja, ahol a kényszermunka kockázata a legvalószínűbb és a legszélesebb körben elterjedt.

A vállalatoknak azonosítaniuk kell azokat a kockázatokat, amelyek részben vagy egészben azonnal kezelhetők. Az azonnali intézkedéseknek magukban kell foglalniuk azon tevékenységek kezelését, amelyek révén a vállalat kényszermunkával kapcsolatos kockázatokat okoz vagy azokhoz hozzájárul, például olyan gyors belső intézkedések meghozatalával, mint a beszállítókkal kötött szerződéses feltételek és a vállalat szélesebb körű beszerzési gyakorlatainak aktualizálása vagy az ellenőrzési protokollok módosítása a korábban figyelmen kívül hagyott kockázati területekre való összpontosítás érdekében. Amennyiben a kockázatok üzleti kapcsolatokhoz köthetők, a vállalatoknak értékelniük kell, hogy partnereik rendelkeznek-e megfelelő politikákkal és eljárásokkal a kényszermunka kockázatainak azonosítására, értékelésére és kezelésére.

A vállalatoknak mérlegelniük kell az államilag előírt kényszermunka kockázatainak rangsorolását, tekintettel azok súlyosságára és nagy valószínűségére bizonyos ágazatokban, ellátási láncokban és helyszíneken.

A legjelentősebb kockázatok azonosítását és kezelését követően a vállalatnak át kell térnie más kockázatokra.

6.4.3. *3. lépés: A kényszermunka kockázatának megelőzése, mérséklése és megszüntetése* ([163])

6.4.3.1. Megfelelő intézkedések elfogadása a kényszermunka kockázatainak megelőzése, csökkentése vagy megszüntetése érdekében

A vállalat kényszermunkával kapcsolatos kockázatokban való részvételének értékelése alapján a vállalatoknak megfelelő intézkedéseket kell elfogadniuk az azonosított kockázatok kezelésére és az azokra való reagálásra.

A vállalatoknak elsősorban a megelőzésre, és nem a kellő gondosság alkalmazásának elsődleges céljára kell összpontosítaniuk ([164]). A kényszermunkával kapcsolatos kockázatok azonosításakor a vállalatoknak intézkedéseket kell hozniuk azok megelőzésére (azaz a kockázatok valószínűségének vagy súlyosságának csökkentésére), vagy ha a megelőzés nem lehetséges, a kockázatok megfelelő csökkentésére (azaz valószínűségük vagy súlyosságuk csökkentésére).

Ha a vállalatok a kényszermunkára gyakorolt tényleges hatást azonosítanak a tevékenységekben vagy a termék ellátási láncaiban, a rendelet szerint nem hozhatják forgalomba, nem forgalmazhatják, és nem exportálhatják a terméket az uniós piacon ([165]).

A vállalatok által elfogadott intézkedéseknek i. alkalmasnak kell lenniük a kockázatok megelőzésére vagy adott esetben megszüntetésére irányuló cél elérésére, ii. arányosnak kell lenniük a kockázatok súlyosságával és valószínűségével, valamint a vállalat e kockázatokban való részvételével, valamint iii. meg kell felelniük a kontextusnak (például a vállalat méretének, ágazatának és ellátási láncai összetettségének, valamint a releváns üzleti kapcsolatokra gyakorolt befolyásának).

A kényszermunka kockázatainak megelőzésére, csökkentésére vagy megszüntetésére irányuló lehetséges intézkedések a következőket foglalhatják magukban:

— ***Megelőzési vagy korrekciós intézkedési tervek kidolgozása és végrehajtása***

Amennyiben ezt a szükséges intézkedések jellege vagy összetettsége megkívánja, a vállalatoknak megelőzési vagy korrekciós intézkedési terveket kell kidolgozniuk és végrehajtaniuk, amelyekben felvázolják a kényszermunka kockázatainak megelőzésére, megszüntetésére vagy csökkentésére irányuló intézkedéseket. A tervekben egyértelműen fel kell vázolni a kényszermunka releváns mutatóit, le kell írni az azonosított problémákat és azok kiváltó okait, meg kell határozni a kockázatok kezeléséhez szükséges megelőző vagy korrekciós intézkedéseket, felelősségi köröket kell rendelni a vállalat megfelelő személyzetéhez vagy szervezeti egységeihez, egyértelmű végrehajtási időkeretet kell meghatározni, és adott esetben minőségi és mennyiségi mutatókat kell megállapítani a javulás mérésére ([166]).

A vállalatok, különösen a kkv-k igénybe vehetik az ágazati és a több érdekelt felet tömörítő kezdeményezések támogatását ezen a területen, valamint az üzleti szervezetek vagy a nagyobb üzleti partnerek támogatását a kényszermunka jelentős kockázataira összpontosító egyszerű cselekvési tervek kidolgozásához.

— ***Az üzleti gyakorlatok kiigazítása vagy módosítása***

A vállalatoknak törekedniük kell a kényszermunka kockázatainak megelőzésére, megszüntetésére vagy csökkentésére a vállalati tevékenységek bizonyos szempontjainak kiigazításával vagy módosításával. Ez magában foglalhatja például a vállalat üzleti terveinek, stratégiáinak és gyakorlatainak (beleértve a beszerzési gyakorlatokat, a tervezést és a forgalmazást), működési folyamatainak (beleértve a termelési folyamatokat, a megrendelések ütemezését), belső irányítási rendszereinek, létesítményeinek és infrastruktúráinak kiigazítását.

([163]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 29–31. o. és 74–81. o.; ILO- és IOE-kézikönyv, 60–83. o.
([164]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 16. o.
([165]) 3.1. szakasz.
([166]) A korrekciós intézkedési tervek tartalmával kapcsolatos részletekért lásd: ILO- és IOE-kézikönyv, 61–63. o., 7. eszköz.

— ***A befolyás kihasználása és növelése a más vállalatokat érintő változások befolyásolása érdekében***

A vállalatok eltérő mértékű befolyással rendelkeznek más vállalatokkal szemben; ez meghatározza azon képességüket, hogy befolyásolják a munkafeltételek javítását azáltal, hogy változást idéznek elő a tágabb környezetben vagy az üzleti partner kárt okozó jogellenes gyakorlataiban ([167]). A vállalat befolyásának mértéke olyan tényezőktől függ, mint a vállalat szerződéses vagy működési befolyása a beszállítókra, az érintett beszállítótól történő beszerzések volumene vagy értéke, a vállalat piaci pozíciója és az ellátási láncban betöltött szerepe.

A vállalatoknak lehetőség szerint és eszközeikkel arányosan fel kell használniuk a befolyásukat arra, hogy üzleti partnereiket a kockázatok megelőzésére, csökkentésére vagy megszüntetésére ösztönözzék. Ez magában foglalhatja például a kellő gondossággal kapcsolatos elvárások szerződésekbe foglalását, az üzleti ösztönzőknek az átvilágítási teljesítményhez kötését, valamint az üzleti partnerekkel vagy hatóságokkal való együttműködést abban az országban, ahol a kényszermunka kockázata felmerülhet. A szerződéses záradékok és biztosítékok támogathatják a kellő gondosságot, de megfelelő nyomonkövetési és ellenőrzési intézkedéseknek kell kísérniük őket, és önmagukban nem tekinthetők elegendőnek.

A vállalat korlátozott befolyása nem csökkenti a kényszermunka kockázatainak megelőzésével vagy kezelésével kapcsolatos felelősségét. Korlátozott befolyás esetén a vállalatoknak aktívan keresniük kell annak módjait, hogy együttműködési megközelítések (például a korrekciós intézkedésekre vagy a jóvátételre irányuló kollektív ágazati programok), kapacitásépítés és támogatás vagy az ellátási láncban részt vevő partnerrel – amely befolyást gyakorol arra a partnerre, amelynek szintjén a kényszermunkát azonosították – való együttműködés révén kiépítsék befolyásukat.

A kkv-k és más, esetleg korlátozott befolyással rendelkező vállalatok megpróbálhatják befolyásolni az üzleti partnereket ezen együttműködésen alapuló megközelítések, valamint szerződéses megállapodások és a beszállítók felelősségének előzetes ellenőrzése révén. A kkv-kkal szerződéses kapcsolatot létesítő vállalatoknak biztosítaniuk kell, hogy a szerződés feltételei észszerűek legyenek, és mérlegelniük kell, hogy szükség van-e a kkv-kat célzó egyedi támogatási intézkedésekre.

Az olyan üzleti partnerekhez kapcsolódó kockázatok esetében, amelyekkel a vállalat nem áll szerződéses kapcsolatban, a vállalatok lehetőség szerint felkérhetik szerződéses üzleti partnereiket, hogy beszerzési vagy egyéb tevékenységeiket olyan partnerek felé irányítsák, amelyeket előzetesen minősítettek, vagy beszállítóik tekintetében hiteles átvilágítási eljárásokkal rendelkeznek, vagy felkérhetik erre a beszállítóikat. A szerződéses partnereikkel azonos módon közvetlenül is együttműködhetnek a szerződésen kívüli, magas kockázatú üzleti partnerekkel, többek között olyan együttműködési megközelítések révén, amelyek minimalizálják a párhuzamos és/vagy túlzott adatigényléseket.

Amennyiben a kényszermunka kockázatai a vállalat ellenőrzésén kívül eső rendszerszintű problémákból erednek (pl. magas szegénységi ráta, a kisebbségi csoportok rendszerszintű megkülönböztetése), a vállalatnak törekednie kell arra, hogy ezeket a problémákat a kormányokkal való együttműködés, a meglévő kezdeményezések azonosítása vagy ipari együttműködés révén kezelje ([168]). Előfordulhat azonban, hogy az államilag előírt kényszermunkával járó helyzetekben a kormányok nem hajlandók együttműködni a vállalatokkal vagy kezelni a vállalatok által felvetett rendszerszintű kihívásokat ([169]).

A magas kockázatú régiókban működő kkv-k kollektív kezdeményezésekhez csatlakozhatnak, vagy kapcsolatba léphetnek a megfelelő kormányokkal együttműködő nem kormányzati szervezetekkel vagy ipari csoportokkal.

— ***Az üzleti kapcsolat támogatása***

A vállalatoknak arányos, kockázatalapú erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy támogassák a beszállítókat és más üzleti partnereket a kockázatok azonosításában, megelőzésében és csökkentésében. A támogatási intézkedések magukban foglalhatják például a velük való együttműködést a megelőzési vagy korrekciós intézkedési tervek kidolgozásában és végrehajtásában, technikai útmutatás vagy képzés nyújtását, részvételük és együttműködésük elősegítését az e területen zajló releváns kezdeményezésekben, valamint az üzleti partnerekkel, vagy a helyi szolgáltatókhoz való hozzáférés megkönnyítését, a kapacitásépítést, a képzést, az irányítási rendszer korszerűsítését és adott esetben a pénzügyi támogatást és a beszerzési kötelezettségvállalásokat. Egy nagyobb vállalattal és annak kkv üzleti partnereivel összefüggésben a támogatásnak célzottnak és a kkv erőforrásaival, ismereteivel és korlátaival arányosnak kell lennie.

([167]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 78. o., 36. kérdés.

([168]) A rendszerszintű problémák kezelésével kapcsolatos további információkért lásd: a kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 76. o., 6. háttérmagyarázat.

([169]) ILO- és IOE-kézikönyv, 54. o.

— ***Az üzleti kapcsolat megszüntetése***

Amennyiben a vállalatok ellátási láncaikban a kényszermunka olyan kockázatát azonosítják, amelyet nem lehet kezelni, végső megoldásként fontolóra kell venniük a beszállítóval vagy az üzleti partnerrel való együttműködés megszüntetését. A vállalatoknak különösen akkor kell mérlegelniük az üzleti kapcsolat megszüntetését, ha a kényszermunka azonosított kockázatai helyrehozhatatlanok, nincs észszerű kilátás a változásra, a kockázatok megelőzésére vagy csökkentésére irányuló korábbi kísérletek kudarcot vallottak, vagy a kockázatot előidéző üzleti partner nem tesz azonnali lépéseket vagy nem képes erre a kockázatok megelőzése vagy csökkentése érdekében. Lehetőség szerint befolyást kell gyakorolni.

Ha a helyzet megváltoztatására irányuló valamennyi erőfeszítés – többek között a befolyás gyakorlása vagy növelése révén – sikertelennek bizonyult, és a kényszermunka kockázata továbbra is fennáll, a vállalatnak meg kell szüntetnie az üzleti kapcsolatot.

Ebben az esetben a vállalatnak a nemzeti jogszabályoknak, a nemzetközi munkaügyi normáknak és a kollektív szerződéseknek való megfelelés alapján biztosítania kell az együttműködés felelősségteljes megszüntetését. Az üzleti partnerrel előzetesen meg kell fogalmaznia a megszüntetésre vonatkozó lehetséges eszkalációs intézkedéseket, és részletes információkkal alá kell támasztania a megszüntetésre vonatkozó döntést a vezetés és a szakszervezet felé, amennyiben van ilyen. A vállalatnak lépéseket kell tennie az üzleti kapcsolat megszüntetéséből eredő káros hatások megelőzése, mérséklése vagy megszüntetése érdekében, észszerű határidőn belül értesítenie kell az érintett üzleti partnert, és folyamatosan felül kell vizsgálnia a döntést.

A kényszermunka tilalmának való megfelelés elkerülése érdekében a gazdasági szereplő nem hivatkozhat sikeresen arra a tényre, hogy az üzleti kapcsolat időtartamát szerződés szabályozza, vagy hogy a beszállító kulcsfontosságú üzleti partner.

Az államilag előírt kényszermunka esetében, ahol a vállalati befolyás általában nem hatékony az állami megbízásokkal szemben, és jóvátétel ritkán lehetséges, az üzleti kapcsolat megszüntetése lehet az egyetlen életképes intézkedés a kényszermunka kockázatának csökkentésére vagy megszüntetésére.

6.4.4. *4. lépés: A végrehajtás és az eredmények nyomon követése és értékelése* ([170])

6.4.4.1. A vállalat kellő gondosságra vonatkozó intézkedései végrehajtásának és hatékonyságának nyomon követése

A vállalatoknak folyamatos nyomon követést kell végezniük annak érdekében, hogy értékeljék a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó intézkedéseik végrehajtását és hatékonyságát, különös tekintettel a kényszermunka kockázataira adott válaszlépéseikre, valamint adott esetben azokra az ágazati és több érdekelt felet tömörítő kezdeményezésekre, amelyekben részt vesznek.

A nyomon követésnek a vállalat saját tevékenységein túl ki kell terjednie az üzleti partnerek és a beszállítók nyomon követésére és időszakos értékelésére, valamint annak ellenőrzésére, hogy végrehajtják-e a kockázatcsökkentő intézkedéseket, és hogy azok hatékonyak-e a kockázatok kezelésében, vagy kiigazításra szorulnak-e.

A nyomon követésnek lehetőség szerint érdemi minőségi és mennyiségi mutatókon kell alapulnia a célokhoz viszonyított előrehaladás mérése érdekében, például: a tervezett határidőkön belül végrehajtott megelőző vagy korrekciós intézkedések aránya; azon érdekelt felek aránya, amelyek úgy vélik, hogy a kockázatokat megfelelően kezelték, vagy hogy a panasztételi mechanizmusok hatékonyak; illetve a korábban azonosított kockázatokkal kapcsolatos visszatérő problémák gyakorisága. A vállalatoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a kialakítandó mutatók betekintést nyújtsanak abba, hogy az intézkedéseket hatékonyan hajtják-e végre a gyakorlatban, és azok jobb eredményekhez vezetnek-e.

A végrehajtás nyomon követésére használt konkrét módszerek és a nyomon követés gyakorisága a vállalat működési környezetétől, méretétől és kockázati profiljától függ. A nyomonkövetési módszerek magukban foglalhatják a panaszkezelési mechanizmusokból és az érdekelt felek visszajelzéseiből származó információk értékelését ([171]). A kényszermunka legsúlyosabb és legvalószínűbb kockázataira – akár a vállalat saját tevékenységein belül, akár üzleti kapcsolataival összefüggésben – kell a legintenzívebben és leggyakrabban figyelmet fordítani a nyomon követés során.

([170]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 32. o. és 82–84. o.; továbbá az ILO- és IOE-kézikönyv, 84–87. o.

([171]) További információkért, hogy a vállalatok hogyan tudják nyomon követni a kellő gondosságra vonatkozó tevékenységeiket, lásd: a kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 82–83. o., 42. kérdés.

Amennyiben a kockázatok az államilag előírt kényszermunkával kapcsolatosak, a vállalatoknak az ILO-tól és független szakértőktől származó adatok nyomon követésére kell összpontosítaniuk. A kkv-k támaszkodhatnak az ágazati vagy több érdekelt felet tömörítő kezdeményezéseken keresztül történő kollektív nyomon követésre, beépíthetik a kényszermunka ellenőrzését a meglévő nyomonkövetési folyamatokba, és összpontosíthatnak korlátozott számú érdemi előrehaladási mutató nyomon követésére, amelyek lehetővé teszik a kellő gondosságra vonatkozó potenciális intézkedések hatékonyságának értékelését (például a munkavállalók által felvetett és megoldott panaszok száma).

6.4.4.2. A nyomon követés eredményeinek felhasználása a vállalat kényszermunkával kapcsolatos átvilágítási eljárásának javítására

A vállalatoknak fel kell használniuk nyomonkövetési eljárásuk és jóvátételi mechanizmusaik eredményeit a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó politikájuk és intézkedéseik javítására. Adott esetben a kellő gondosságra vonatkozó politikát, a kényszermunka azonosított kockázatait és a kényszermunka kezelésére irányuló intézkedéseket a nyomon követés eredményével összhangban és az érdekelt felektől származó releváns információk kellő figyelembevételével aktualizálni kell.

6.4.5. *5. lépés: A kockázatok kezelési módjának közlése* ([172])

6.4.5.1. A vállalat kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságára vonatkozó, külsőleg releváns információk közlése ([173])

A vállalatoknak nyilvánosan közölniük kell a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó releváns információkat. Ezeknek magukban kell foglalniuk a kellő gondosság belső politikákba és irányítási rendszerekbe való integrálására vonatkozó információkat, azokat a területeket, ahol jelentős kényszermunkával kapcsolatos kockázatokat azonosítottak, a kényszermunka kockázatainak rangsorolására használt kritériumokat, az e kockázatok megelőzése vagy csökkentése érdekében végzett tevékenységeket, valamint e tevékenységek eredményeit. Amennyiben lehetséges, a vállalatoknak tájékoztatást kell nyújtaniuk a javításra vonatkozó határidőkről és referenciaértékekről, a végrehajtás és az eredmények nyomon követésére használt módszerekről, valamint arról, hogy a vállalat hogyan biztosítja a jóvátételt, illetve hogyan működik együtt abban.

A vállalatoknak biztosítaniuk kell, hogy a közzétett információk hozzáférhetők és megfelelőek legyenek, és elegendőek legyenek annak bizonyításához, hogy a vállalat megfelelőeb reagált a kényszermunka konkrét kockázatára ([174]).

A kkv-k olyan egyszerű kommunikációs intézkedésekre összpontosíthatnak, mint például egy rövid frissítés szerepeltetése az éves jelentésükben, vagy az eredmények megosztása az alkalmazottakkal és a legfontosabb érdekelt felekkel.

6.4.5.2. Különleges kommunikációs formák mérlegelése az érzékeny információk esetében

A vállalatoknak fel kell mérniük, hogy a kommunikáció a nemzeti jog vagy szerződések szerinti titoktartási szabályok hatálya alá tartozó érzékeny információkra vonatkozik-e (pl. az ügyfelek kiléte, árinformációk, beszállítói kapcsolatok), illetve potenciális kockázatot jelent-e az érdekelt felekre vagy a személyzetre nézve. Ezekben az esetekben a vállalatoknak fontolóra kell venniük különleges kommunikációs formák alkalmazását, például a hozzáférésnek csak bizonyos személyekre való korlátozását vagy a források anonimizálását ([175]).

Az államilag előírt kényszermunka esetében a vállalatoknak különösen ügyelniük kell arra, hogy a nyilvánosságra hozatal vagy a jelentéstétel ne váltson ki megtorlást a helyi alkalmazottakkal, beszállítókkal vagy az érintett munkavállalókkal szemben.

([172]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 33. o. és 85–87. o.; továbbá az ILO- és IOE-kézikönyv, 88–90. o.

([173]) Ezen iránymutatás nem ír elő jelentéstételi kötelezettségeket a vállalatok számára. A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló (EU) 2024/1760 irányelv és a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében az (EU) 2022/2464 irányelv szerinti beszámolási kötelezettségek hatálya alá tartozó vállalatoknak az említett irányelvek követelményeivel és az azokat átültető nemzeti jogszabályokkal összhangban közölniük kell a kényszermunkával kapcsolatos kellő gondosságra vonatkozó információkat.

([174]) A kellő gondosságra vonatkozó információk közlésének megfelelő módjaival kapcsolatos további részletekért lásd: a kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 85–86. o., 46. kérdés.

([175]) Az érzékeny információk közlésével kapcsolatos további részletekért lásd: a kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 86–87. o., 47. kérdés.

6.4.6. *6. lépés: Jóvátétel biztosítása vagy az abban való együttműködés* ([176])

6.4.6.1. A kényszermunka hatásainak jóvátétele vagy az abban való együttműködés

Amennyiben a 2. lépésben azonosított és a 3. lépésben a lehető legjobb módon kezelt, kényszermunkával kapcsolatos kockázatok kényszermunkával járó helyzetekben valósulnak meg, a vállalatoknak be kell tartaniuk a kényszermunka tilalmát, és készen kell állniuk arra, hogy a kellő gondosságra vonatkozó nemzetközi normák ajánlásának megfelelően közreműködjenek a jóvátételben.

Az, hogy a vállalatok milyen mértékben felelősek a hatások jóvátételéért, attól függ, hogy mennyire érintik őket a kényszermunka hatásai. Ebből következően:

— azoknak a vállalatoknak, amelyek kényszermunkahatást idéznek elő vagy ahhoz hozzájárulnak (azaz más vállalattal közösen ilyet okoznak), jóvátételt kell alkalmazniuk a hatás tekintetében, vagy együtt kell működniük a hatás jóvátételében,

— azok a vállalatok, amelyek nem idéztek elő kényszermunkát, illetve nem járultak hozzá ahhoz, befolyásukat felhasználhatják arra, hogy a hatást előidéző üzleti partnert a probléma jóvátételére ösztönözzék.

A jóvátétel magában foglalja az érintett egyének vagy közösségek olyan állapotba való visszaállítását, amely egyenértékű azzal az állapottal vagy a lehető legközelebb áll ahhoz az állapothoz, amelyben akkor lettek volna, ha nem került volna sor kényszermunkára ([177]). Arányosnak kell lennie a vállalat hatásba való bevonásával, valamint a hatás mértékével. Emellett a jóvátétel magában foglalja a kényszermunka kiváltó okainak kezelését és a jövőbeli visszaélések megelőzését.

A körülményektől (különösen a kényszermunka hatásának jellegétől és mértékétől) függően a jóvátételnek a következő intézkedések közül egyet vagy többet magában kell foglalnia ([178]):

— visszaállítás (pl. a szabadság vagy a mozgás szabadságának helyreállítása, személyazonosító okmányok vagy más elkobzott értéktárgyak visszaszolgáltatása, munkaerő-felvételi díjak visszafizetése, visszatartott bérek vagy letétek visszaszolgáltatása, az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés helyreállítása),

— rehabilitáció (pl. az áldozatoknak nyújtott orvosi vagy pszichológiai segítség, jogi és szociális szolgáltatások, szakképzés, alternatív foglalkoztatási és megélhetési lehetőségek),

— pénzügyi ellentételezés (pl. a jövedelemkiesés, a ki nem fizetett bérek, a túlzott túlóra, a fizikai vagy mentális szenvedés, a kiszolgáltatottsággal, megtévesztéssel, elszigeteltséggel, megfélemlítéssel és fenyegetésekkel kapcsolatos visszaélésszerű feltételek, vagy a visszaélésszerű munka- és életkörülmények ellentételezése),

— nem pénzügyi ellentételezés (pl. csökkentett munkaidő, további éves szabadság, jobb biztonsági feltételek vagy szálláslehetőségek),

— az ismétlődés megakadályozására vonatkozó garanciák (pl. új vállalati politikák, irányítási rendszerek és gyakorlatok, figyelemfelkeltő és képzési kampányok, humánerőforrás-gyakorlatok, megfelelési vagy beszállítói szerepvállalási programok),

— elégedettség (pl. a visszaélésszerű magatartás megszüntetése, bocsánatkérés, a felelősség elismerése, a méltóság helyreállítására vonatkozó nyilatkozatok, megemlékezések),

— belső elszámoltathatóság vagy fegyelmi intézkedések (pl. a hatásért felelős személyzet elbocsátása).

A megfelelő jóvátétel meghatározásakor a vállalatoknak figyelembe kell venniük a jóvátételre vonatkozó meglévő nemzeti és nemzetközi normákat vagy jogszabályokat (vagy a hasonló esetekben biztosított jóvátétel precedenseit, ha nem léteznek szabványok), és érdemben együtt kell működniük az érintett érdekelt felekkel annak megértése érdekében, hogy mi minősül megfelelő jóvátételnek.

([176]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 34–36. o. és 88–91. o.; továbbá ILO- és IOE-kézikönyv, 80–83. o.
([177]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet (36) preambulumbekezdése.
([178]) A jóvátétel érdemi formáival kapcsolatos további részletekért lásd: ILO-és IOE-kézikönyv, 80–82. o., 9. eszköz.

A kkv-k mérlegelhetik a jóvátétel olyan intézkedések révén történő támogatását, amelyek arányosak korlátozott erőforrásaikkal, mint például az ágazati kezdeményezésekhez való csatlakozás, a nem kormányzati szervezetekkel való együttműködés, a szakszervezetekkel való együttműködés, a több érdekelt felet tömörítő platformokban való részvétel vagy a jóvátételi költségek más kkv-kkal való megosztása.

6.4.6.2. Jóvátételi mechanizmus biztosítása vagy az abban való együttműködés

A vállalatoknak adott esetben jogszerű jóvátételi vagy panasztételi mechanizmusokat kell biztosítaniuk, vagy együtt kell működniük ilyenekben, amelyeken keresztül a munkavállalók vagy más érdekelt felek és az érintett jogosultak bejelenthetik a kényszermunkával kapcsolatos panaszokat. E mechanizmusok célja, hogy jóvátételt biztosítsanak azon személyek számára, akiket már ért valamilyen hatás, de korai előrejelző rendszerként is szolgálhatnak a lehetséges hatásokkal kapcsolatos aggályok felvetésére vagy olyan gyakorlatok jelentésére, amelyek kapcsán korrekciós intézkedésekre van szükség a jövőbeli ártalmak megelőzése érdekében.

Az állami alapú panasztételi mechanizmusok közé tartoznak a bírósági eljárások (beleértve a büntetőeljárást, a peres eljárást és a választottbíráskodást), a nem bírósági eljárások (például szakosodott kormányzati szervek, szabályozó felügyeleti szervek, munkaügyi bíróságok vagy nemzeti emberi jogi szervek) és más mechanizmusok (például az OECD felelős üzleti magatartással foglalkozó nemzeti kapcsolattartó pontjai). A vállalatoknak jóhiszeműen együtt kell működniük ezekkel a mechanizmusokkal, és erre az alkalmazandó büntetőjogi, közigazgatási, munkaügyi vagy egyéb jogi keretek értelmében kötelezhetők is. A nem állami alapú panasztételi mechanizmusok közé tartoznak az operatív szintű panasztételi mechanizmusok, a vállalatok és a szakszervezetek közötti keretmegállapodások, a több érdekelt felet tömörítő kezdeményezések, a közösségi panasztételi mechanizmusok, a kollektív szerződések, az ellátási láncra vonatkozó vállalati panasztételi mechanizmusok, a vállalatok és a beszállítók közötti partnerségek és a vállalkozások által irányított kollektív mechanizmusok.

Az államilag előírt kényszermunkával összefüggésben előfordulhat, hogy az áldozatok nem férnek hozzá a jóvátételhez, és a vállalatok nem tudják megvalósítani azt, különösen állami alapú mechanizmusok révén. Az ILO szerint ilyen helyzetekben a hatékony jóvátétel legalább a következőket követeli meg: 1. a kormány felismeri a problémát, és valóban elkötelezi magát a reform mellett, 2. a független harmadik felek általi nyomon követés vagy értékelés megengedett a résztvevők biztonságára és védelmére vonatkozó szilárd állami garanciák mellett, valamint 3. független és hiteles panasztételi mechanizmus áll az érintett személyek rendelkezésére, és közvetlenül együtt lehet működni a kormányzati hatóságokkal. Amennyiben ezek a feltételek nem állnak fenn, a vállalatoknak prioritásként kell kezelniük az üzleti kapcsolatok felelősségteljes megszüntetését ([179]).

6.4.6.3. Operatív szintű panaszkezelési/panasztételi mechanizmusok létrehozása

A panaszkezelési mechanizmusok (más néven operatív szintű panasztételi mechanizmusok) olyan nem állami alapú panasztételi mechanizmusok, amelyeket egyes vállalatok vagy együttműködési kezdeményezések hoznak létre és kezelnek annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a munkavállalók és más érdekelt felek számára, hogy a vállalat vagy üzleti partnerei saját tevékenységeihez közvetlenül kapcsolódó aggályokat vessenek fel. Ezek közé tartoznak például a munkavállalók belső panaszkezelési mechanizmusai vagy a harmadik felek panaszkezelési rendszerei. A panaszkezelési és jóvátételi eljárásokat vissza kell építeni a kockázatok azonosításába, rangsorolásába, a cselekvési tervekbe, a nyomon követésbe és az egyéb kellő gondosságra vonatkozó intézkedésekbe.

A vállalatoknak olyan operatív szintű panasztételi mechanizmusokat kell létrehozniuk, amelyek megfelelnek bizonyos minőségi kritériumoknak; legitimnek, hozzáférhetőnek, kiszámíthatónak, méltányosnak, átláthatónak, a jogokkal összeegyeztethetőnek kell lenniük, a folyamatos tanulás forrását kell képezniük, és elkötelezettségen és párbeszéden kell alapulniuk ([180]). Emellett a vállalatoknak biztosítaniuk kell, hogy egyértelmű eljárás álljon rendelkezésre a panaszok fogadására és kezelésére, beleértve az egyértelmű hatályt és megbízatást, a megfelelő személyzetet és erőforrásokat, a panaszok megoldására és a jóvátétel biztosítására vonatkozó egyértelmű határidőket, valamint a hatékony továbbirányítási eljárásokat ([181]). A vállalatoknak intézkedéseket kell hozniuk a panaszosok, az áldozatok és más érdekelt felek biztonságának és jogainak biztosítása, valamint a velük szembeni megtorlás kockázatának elkerülése érdekében, többek között adott esetben a panaszt benyújtó személy vagy szervezet személyazonosságának bizalmas kezelése révén.

A kkv-k fontolóra vehetik olyan egyszerű és hozzáférhető csatornák használatát, amelyek megfelelnek a fent említett minőségi kritériumoknak (például online üzenetalkalmazások vagy javaslatdobozok), és amelyek lehetővé teszik a munkavállalók és más érintett érdekelt felek számára, hogy biztonságosan vessék fel aggályaikat, a vállalat számára pedig azt, hogy hatékonyan reagáljon.

([179]) ILO- és IOE-kézikönyv, 56. o.

([180]) A kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás, 34–36. o. és 88–91. o.; és az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek.

([181]) Az illetékes szolgálatokhoz, például menedékhelyekhez, pszichoszociális ellátáshoz, jogi segítségnyújtáshoz, egészségügyi szolgáltatásokhoz és megbízható bűnüldözési kapcsolatokhoz való továbbirányítás. Lásd: ILO- és IOE-kézikönyv, 45. o.

7. A KÉNYSZERMUNKÁRA VONATKOZÓ TILALOM ESETLEGES MEGSÉRTÉSÉVEL KAPCSOLATOS INFORMÁCIÓK BENYÚJTÁSA

7.1. Bevezetés

Az iránymutatás e részének – amelyet a rendelet 11. cikke első bekezdésének h) pontja ír elő – az a célja, hogy segítse az egyéneket, az egyesületeket és másokat (a továbbiakban: a petíció benyújtói) a rendelet szerinti kényszermunka-tilalom esetleges megsértésére vonatkozó információk benyújtásának strukturálásában és előkészítésében annak érdekében, hogy azokat a Bizottság és az illetékes hatóságok hatékonyan tudják kezelni és kivizsgálni.

7.2. Információk benyújtása

7.2.1. *Információszolgáltatás*

Az információk az egyablakos információbenyújtási ponton keresztül nyújthatók be, amely 2027. december 14-től lesz elérhető a kényszermunkáról szóló egységes portálon keresztül.

„Bármely természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet” információkat nyújthat be az egyablakos információbenyújtási ponton keresztül ([182]). Ez kiterjed az egyénekre, köztük a kényszermunka áldozataira, a vállalkozásokra, az üzleti szervezetekre, a nonprofit és civil társadalmi szervezetekre, a fogyasztói szervezetekre, a szakszervezetekre és más szervezetekre.

A petíciók benyújtói közvetlenül vagy közvetítőn (pl. jogi tanácsadón vagy egyesületen) keresztül nyújthatnak be információkat; a közvetítők a vezető illetékes hatóság kapcsolattartó pontjaként járnak el.

Az EU-n belül az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a petíciók azon benyújtói, akik a visszaélést bejelentő személyek védelméről szóló irányelv ([183]) értelmében „visszaélést bejelentő személynek” minősülnek, és akik munkával összefüggésben szereztek információkat a rendelet megsértéséről, az említett irányelv követelményeivel összhangban megfelelő védelemben részesüljenek a megtorlás kockázatával szemben. A Bizottság eljárási biztosítékokat is alkalmazni fog az EU-n kívüli állítólagos kényszermunkával kapcsolatos vizsgálatok során.

7.2.2. *Benyújtandó információk*

A petíciók benyújtói kötelesek jóhiszeműen tájékoztatást nyújtani, továbbá állításaikat indokolni és bizonyítékokkal alátámasztani ([184]). A Bizottság a nyilvánvalóan hiányos, megalapozatlan vagy rosszhiszeműen benyújtott információkat elutasítja.

Az alábbiakban felsoroljuk azokat az információkat, amelyek a leghasznosabbak lennének ahhoz, hogy a Bizottság és az illetékes hatóságok hatékonyan és eredményesen értékelhessék a kényszermunka tilalmának esetleges megsértését. A petíció benyújtói ösztönzést kapnak arra, hogy nyújtsák be azokat az információkat, amelyekhez hozzáférnek. Az információk négy címszó alatt vannak felsorolva: elérhetőségek, állítások, bizonyítékok, a gazdasági szereplőkre és a termékekre vonatkozó információk.

7.2.3. *Elérhetőségek*

A petíció benyújtójának vagy képviselőjének meg kell adnia elérhetőségeit annak érdekében, hogy a Bizottság vagy az illetékes hatóság bizalmas alapon további kérdéseket tehessen fel, és tájékoztassa a petíció benyújtóját értékelésének eredményéről. Az érdekelt felek névtelenül nyújthatnak be információkat az egyablakos információbenyújtási ponton belül, bár ez korlátozhatja a velük való jövőbeli kommunikáció lehetőségét.

([182]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 9. cikkének (2) bekezdése.

([183]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről (HL L 305., 2019.11.26, 17. o.).

([184]) A kényszermunka tilalmáról szóló rendelet 9. cikkének (2) bekezdése.

7.3. **A kényszermunka vádja**

Az egyablakos információbenyújtási pont használata során a petíció benyújtóit végigvezetik a különböző lépéseken, támogatva őket abban, hogyan magyarázzák el a beadványuk hátterét és indokait. A petíció benyújtói ösztönzést kapnak arra, hogy a lehető legátfogóbban magyarázzák el azt az állításukat, hogy egy terméket kényszermunkával állítottak elő ([185]). Ezért az alábbiakra vonatkozóan kell információkat megadniuk:

— az a tény, hogy az állítólagos kényszermunka magánjellegű vagy államilag előírt kényszermunka-e,

— hol került sor az állítólagos kényszermunkára, és az mely munkával kapcsolatos tevékenységre vonatkozik (mezőgazdaság/betakarítás, termelés/gyártás, bányászat/kitermelés, egyéb),

— mennyi ideje tart az állítólagos kényszermunka,

— miért felel meg az állítólagos magatartás a „kényszermunka” fogalommeghatározásának (3.2. szakasz), és melyek a releváns kockázati mutatók (3.4. szakasz),

— a jogsértés által érintett munkavállalók/áldozatok típusa és száma (beleértve azt is, hogy érintettek-e gyermekek),

— bármely olyan személy vagy szervezet elérhetőségei, aki/amely vallomást tehet (feltéve, hogy hozzájárul a kapcsolatfelvételhez).

A petíció benyújtóinak azt is jelezniük kell, hogy tudomásuk szerint nyújtottak-e már be hasonló információkat ugyanannak vagy egy másik állami vagy igazságügyi hatóságnak (és ha igen, melyiknek) és/vagy a médiának vagy más oknyomozó hírcsatornáknak.

7.4. **A kényszermunkára vonatkozó bizonyítékok és igazoló dokumentumok**

A petíciók benyújtóinak lehetőség szerint releváns bizonyítékokkal alá kell támasztaniuk a kényszermunkára vonatkozó állításokat. Az ilyen bizonyítékok számos különböző formát ölthetnek, beleértve a 4.7. szakaszban felsorolt példákat is.

7.5. **Az érintett gazdasági szereplőkre és/vagy termékekre vonatkozó információk**

A petíció benyújtóinak beadványaikban tájékoztatást kell nyújtaniuk az állítások által érintett gazdasági szereplőkről és/vagy termékekről.

A gazdasági szereplőkkel kapcsolatban a következő információk lennének a leghasznosabbak:

— az állítólagosan kényszermunkával előállított termékeket az EU-ban gyártó, importáló, forgalmazó vagy értékesítő, illetve az ilyen termékeket az EU-ból exportáló gazdasági szereplő(k) elérhetőségei (név és cím), beleértve lehetőség szerint azon tagállam(ok) adatait, ahol az ilyen gyártásra, behozatalra, forgalmazásra, értékesítésre vagy kivitelre sor kerül,

— amennyiben lehetséges, az állítás tárgyát képező gazdasági szereplő(k) üzleti tevékenységeinek leírása,

— amennyiben lehetséges, a petíció benyújtója és a vád alá helyezett gazdasági szereplő(k) (pl. alkalmazott, versenytárs, ügyfél) közötti kapcsolat magyarázata, valamint annak ismertetése, hogy a petíció benyújtója felvette-e a kapcsolatot az adott gazdasági szereplővel (szereplőkkel) a vád kapcsán.

([185]) Ez magában foglalja a nyersanyagok esetében a kitermelést, a mezőgazdasági termékek esetében a betakarítást, valamint a végtermék előállításának és gyártásának valamennyi szakaszát.

A termékekkel kapcsolatban a következő információk lennének a leghasznosabbak:

— az állítólagosan kényszermunkával előállított termék(ek) leírása és az uniós piaccal való kapcsolata/kapcsolatuk (pl. az előállítás vagy az EU-ba történő behozatal helyszíne(i), az EU-ban történő értékesítés vagy az EU-ból történő kivitel helyszíne(i)), beleértve lehetőség szerint a HR-kódot vagy a KN-kódot,

— adott esetben azon termékrészek leírása, amelyeket állítólag kényszermunkával állítottak elő,

— lehetőség szerint az érintett termék(ek)ről készült fényképminták,

— amennyiben lehetséges, a termék ellátási láncára vonatkozó információk, beleértve a késztermék(ek) gyártóit vagy termelőit, valamint adott esetben az inputok és nyersanyagok beszállítóira vonatkozó információk, feltüntetve, hogy állítólagosan az ellátási lánc mely részét (részeit) érinti a kényszermunka,

— termékazonosító információk (pl. a termék leírása, neve vagy márkaneve, a terméken vagy csomagolásán vagy egy kapcsolódó dokumentumon elhelyezett típus-, hivatkozási, modell-, tétel- vagy sorozatszám, QR- vagy vonalkódok), amennyiben rendelkezésre állnak.

7.6. **Hogyan történik a benyújtott információk kezelése?**

7.6.1. *Kezdeti értékelés*

Amikor a Bizottság az egyablakos információbenyújtási ponton keresztül tájékoztatást kap az állítólagos jogsértésekről, először megvizsgálja a kapott információk elfogadhatóságát, figyelmen kívül hagyva a nyilvánvalóan hiányos, megalapozatlan vagy rosszhiszeműen benyújtott beadványokat.

Amennyiben az információk elfogadhatók, és olyan kényszermunkára vonatkoznak, amelyre állítólag az EU-n kívül került sor, a Bizottság maga fogja értékelni azokat. Ha az információk olyan kényszermunkára vonatkoznak, amely állítólag egy uniós tagállam területén zajlik, a Bizottság továbbítja a kapott információkat az adott tagállam illetékes hatóságának, amely értékelni fogja az adott információkat.

A vezető illetékes hatóság ezt követően felveszi a kapcsolatot a petíció benyújtójával annak érdekében, hogy észszerű határidőn belül visszaigazolja az információ benyújtásának kézhezvételét.

A vezető illetékes hatóság ezt követően gondosan és pártatlanul értékeli a kapott információkat, valamint az egyéb forrásokból szerzett egyéb releváns információkat, és ez az értékelés alapul szolgál majd az esetleges vizsgálattal kapcsolatos döntéseihez.

7.6.2. *Párbeszéd a petíció benyújtójával*

A vezető illetékes hatóság az értékelés vagy az azt követő vizsgálatok során kapcsolatba léphet a petíció benyújtójával, hogy pontosítást vagy további információkat kérjen. Ha az információk benyújtása óta jelentős idő telt el, a vezető illetékes hatóság konzultálhat a petíció benyújtójával a helyzet bármely változásáról vagy bármely új bizonyítékról.

A vezető illetékes hatóság észszerű időn belül tájékoztatja a petíció benyújtóját az értékelésének eredményéről, különösen arról, hogy a vizsgálat folytatása mellett döntött-e. A pontos időkeret az adott eset sajátosságaitól függ.

7.7. **Titoktartás és adatvédelem**

7.7.1. *Titoktartás*

A petíció benyújtója által benyújtott információkat kizárólag a rendelet szerinti kényszermunka-tilalom állítólagos megsértésének kivizsgálására használják fel, kivéve, ha az uniós vagy az uniós joggal összhangban lévő nemzeti jog másként rendelkezik. Különösen, ha az információk bűncselekményre vonatkozó állításokat is tartalmaznak, az ilyen információk nyomozás céljából a tagállamok illetékes hatóságaival is megoszthatók.

A Bizottság és az illetékes hatóságok az uniós joggal és az uniós jognak megfelelő nemzeti joggal összhangban bizalmasan kezelik a benyújtott információkat és a petíció benyújtójának személyazonosságát.

A benyújtott információkat ezért bizalmasan kezelik, kivéve, ha a petíció benyújtója bizonyos információkat kifejezetten nem bizalmasként jelöl meg, vagy ha az információk már nyilvánosak.

Noha a Bizottság összefoglaló formában közzétehet általános információkat, ezt oly módon teszi, hogy védje a petíció benyújtójának személyazonosságát, az információk bizalmas jellegét és a más felektől érkező információk bizalmas jellegét.

7.7.2. *Személyes adatok kezelése*

A személyes adatok Bizottság és illetékes hatóságok általi kezelése a személyes adatok védelméről szóló uniós jogszabályokkal, különösen az általános adatvédelmi rendelettel ([186]), az uniós intézmények és szervek adatvédelmi kötelezettségeivel, az általános adatvédelmi rendeletnek való megfelelés biztosításával ([187]), valamint a természetes személyek védelméről szóló irányelvvel ([188]) összhangban történik.

([186]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (HL L 119., 2016.5.4., 1. o.).

([187]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1725 rendelete (2018. október 23.) a természetes személyeknek a személyes adatok uniós intézmények, szervek, hivatalok és ügynökségek általi kezelése tekintetében való védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 45/2001/EK rendelet és az 1247/2002/EK határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 295., 2018.11.21., 39. o.).

([188]) .Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/680 irányelve (2016. április 27) a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről (HL L 119., 2016.5.4., 89. o.).